

**T.C.
MİMAR SİNAN GÜZEL SANATLAR ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**ÜSKÜDAR BÖLGESİNDE YENİ-KLASİK DÖNEM ÖRNEKLERİ
VE
KORUMA SORUNLARI
(1900-1930)**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Mimar İsmail BÜYÜKSEÇGİN**

**Restorasyon Anabilim Dalı
Koruma Yenileme Programı**

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Oğuz CEYLAN

EYLÜL 2009

İsmail BÜYÜKSEÇGİN tarafından hazırlanan ÜSKÜDAR BÖLGESİNDE YENİ-
KLASİK DÖNEM ÖRNEKLERİ VE KORUMA SORUNLARI (1900-1930) adlı bu
tezin Yüksek Lisans tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Tez Yöneticisi

Prof. Dr. Oğuz Ceylan

Bu çalışma, jürimiz tarafından Mimarlık Anabilim Dalı, Restorasyon Programında
Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: : Prof. Dr. Oğuz Ceylan

Üye : Doç. Dr. Cengiz Can

Üye : Yrd. Doç. Dr. Z. Hale Tokay

Bu tez, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü tez yazım
kurallarına uygundur.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iii
SUMMARY	iv
ÖNSÖZ	v
KATALOG LİSTESİ	vi
RESİM LİSTESİ	vii
ŞEKİL LİSTESİ	xii
BELGE LİSTESİ	xiv
TABLO LİSTESİ	xv
KISALTMA LİSTESİ	xvi
1. GİRİŞ	1
1.1. Giriş ve Çalışmanın Amacı	1
1.2. Araştırma Yöntemi	2
2. YENİ_KLASİK DEVİR ÖNCESİ MİMARİ	4
2.1 İstanbul'da Mimari Ortam	4
2.2. İstanbul'daki Yabancı Mimarlar	5
2.2.1. Balyan Ailesi	5
2.2.2. Alexandre Vallaury	8
2.2.3. Raimondo D'Arconco	12
2.2.4. Giulio Mongeri	15
2.2.5. August Jasmund	16
3. TÜRK YENİ-KLASİK ÜSLUBU	20
3.1. Genel Tanım	20
3.2. Mimar Kemaleddin'in Hayatı	22
3.3. İstanbul'da Başlıca Yeni-Klasik Mimari Örnekleri	24
3.4. Üsküdar'da Uygulanmış ve Tasarlanmış Yeni-Klasik Yapılar (Katalog)	33
3.5. Analiz ve Tablolar (kullanılan malz. cephe düzeni vb.)	94
4. GÜNÜMÜZDE YAPILARIN KORUMA SORUNLARI VE ÖNERİLER	113
4.1. Doğal Nedenler	113
4.1.1. Isı Etkileri	113
4.1.2. Su Etkileri	114
4.1.3. Biyolojik Etkiler	116
4.1.4. Zemin Hareketleri ve Depremler	117
4.2. Bünyesel Nedenler	119
4.2.1. Malzeme Bozulmaları	119
4.2.2. Detay Hataları	121
4.3. İnsan Etkisi	122
4.3.1. Bakımsızlık	123
4.3.2. Yapım Onarım ve Bakım Hataları	123

4.3.3. Özgün Yapıyı Değiştirici Müdahaleler	124
4.4. İncelenen Yapıların Koruma Sorunları	124
5. SONUÇ	140
KAYNAKLAR	144
ÖZGEÇMİŞ	148

ÖZET

Tez çalışmasının I. Bölümü Giriş kısmından oluşmaktadır. Bu bölümde, Osmanlı toplumunun yabancılarla olan ilişkileri ve batılılaşma hareketleri genel olarak anlatılarak 19. yüzyıl sonuna kadar geçen dönem anlatılmıştır. Çalışmanın amacı ve yöntemi hakkında bilgi verilmiştir.

2. Bölümde, Yeni-Klasik devir öncesi mimari incelenmiştir. İstanbul'daki mimari ortam tarif edildikten sonra, İstanbul'da 19. yüzyılda da faaliyet gösteren başlıca yabancı mimarlar incelenerek o devirde yapılan mimari uygulamalar genel hatlarıyla anlatılmıştır.

3. Bölümde Türk Yeni-Klasik mimarisinin çıkışı anlatılarak genel mimari özellikleri ortaya konmuştur. Yeni-Klasik mimarinin en önemli uygulayıcısı Kemaleddin Bey'in hayatı anlatılmıştır. Bu üslupta eser veren diğer mimarlara değinilmiş ve İstanbul'da yapılmış Yeni-Klasik yapılardan genel örnekler verilmiştir. Daha sonra tez çalışmasının omurgasını oluşturan, Üsküdar bölgesinde 1900-1930 yılları arasında yapılan Yeni-Klasik örneklerin katalogu verilmiştir. Yeni-Klasik mimarinin genel özellikleri anlatıldıktan sonra bu özelliklerin katalog yapılarıyla kıyaslamaları yapıp tablolar halinde sunulmuştur.

4. Bölümde, eski eser yapıların genel olarak bozulma nedenleri incelenmiştir. Katalog bölümünde yer alan yapıların bozulma durumları değerlendirilmiştir.

5. Bölümde, yapılan çalışmanın genel değerlendirmesi yapılmış, varılan sonuçlar ifade edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yeni-Klasik Mimari, Neo-Klasik Mimari, Mimar Kemaleddin, Üsküdar.

SUMMARY

The first part of the thesis is the introduction part. In this part, the relations of Ottoman society with the foreigners, the westernization of the Ottoman Empire and the period till the end of 19. century is generally told.

In the second part, the architecture before the New-Classical period is investigated. After giving information about the architectural environment in İstanbul, the main foreign architects who has worked in Istanbul in 19. century are examined and the architectural practise in that period generally expressed.

In the third part, the starting of the New- Classical architecture is told and the general characteristics of that architecture propounded. Lifetime of the most important practitioner of the New-Classical architecture Mr. Kemaleddin is told. After giving a short brief on the other architects that worked in that style, the general samples that built in New-Classical style in Istanbul are given. After that, the catalogs of the buildings which were built in Uskudar in between 1900-1930 are given. After telling the general characteristics of the New-Classical architecture, the comparison of the catalog buildings with the characteristics of that style is made and represented with tables.

In part 4, the general corruption reasons of the old buildings are examined. The corruption level of the buildings given in the catalogs are reviewed.

In Part 5, the general review of thesis is made and the results that achieved are expressed.

Keywords: The New-Classical Architecture, Neo-Classical Architecture, Architect Kemaleddin, Uskudar.

ÖNSÖZ

Osmanlı'da 18.yy'da III. Selim'le genel yaşantı ve devlet sisteminde başlayan batılılaşma hareketleri, II. Mahmut devrinde mimari alanı da kapsayarak devam etmiştir. 19. yy sonunda bina yapım faaliyetlerinin tamamen batılı mimarların elinde olduğu ve batılı mimari üslupların (barok, ampir, rokoko, art neuvo vb.) uygulandığı bir evreye girilmiştir.

19.yy. ikinci yarısından itibaren, Jön Türkler ve sonrasında teşkilatlanan Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin önderliğinde Türklük ve milliyetçilik akımları oluşmaya ve giderek yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu ortamda, Avrupalılaşma çabası sırasında mimari kimliğimizi kaybetmemek için, Selçuklu ve Osmanlı mimarisinin klasik unsurları kullanılarak değişik bir yöntem denenmiştir ve ortaya Türk Yeni-Klasik mimarisi çıkarılmıştır.

Tez çalışmamızda, Selçuklu ve Osmanlı Klasik mimarisi sonrasında kendine özgü karakteri ve şahsiyeti olan, üzerinde fazla çalışma yapılmamış olan bu mimariye dikkat çekmeyi hedefledik.

Be tez çalışmasının hazırlanmasında, her konuda yardımlarını esirgemeyen değerli hocam, tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Oğuz Ceylan'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Araştırmalarım sırasında bana yardımcı olan Necdet İşli' ye, her zaman yanımda olup desteklerini esirgemeyen aileme ve eşim F. Şeyma Büyükseçgin' e en içten teşekkürlerimi sunarım.

İsmail BÜYÜKSEÇGİN

EYLÜL 2009

KATALOG LİSTESİ

	Sayfa No
Katalog No: 1 Paşakapısı Cezaevi	33
Katalog No: 2 Tramvay Muhavvile Merkezi	39
Katalog No: 3 Kandilli Camii	46
Katalog No: 4 Ahmet Ratıp Paşa Köşkü	49
Katalog No: 5 Ayazma (III.Mustafa) Mektebi.....	54
Katalog No: 6 Kandilli Rasathanesi Binaları	61
Katalog No: 7 Kısıklı Camii	69
Katalog No: 8 Nasuhi Mehmet Efendi Tekkesi Meşrutası.....	76
Katalog No: 9 Üsküdar Halkevi Binası	82
Katalog No: 10 Torosyan Villası	86
Katalog No: 11 Üsküdar Mevlevihanesi.....	96

RESİM LİSTESİ

Sayfa No

Resim 1	Dolmabahçe Sarayı (Sultan II. Abdülhamid Arşivi İ. Ü. Kütüphanesi Albüm No:90407).....	7
Resim 2	Beylerbeyi Sarayı (Sultan II. Abdülhamid Arşivi İ. Ü. Kütüphanesi Albüm No:90407)	8
Resim 3	İstanbul Arkeoloji Müzesi.....	9
Resim 4	Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane (Sultan II. Abdülhamid Han Devri Osmanlı Mektepleri s.14).....	9
Resim 5	Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane(Sultan II. Abdülhamid Arşivi İ.Ü. Kütüphanesi Albüm No:90558)	10
Resim 6	Pera Palas Oteli (Max Fruchtermann Kartpostalları*Mert Sandalcı 2.Cilt s.356).....	10
Resim 7	Osmanlı Bankası Binası	11
Resim 8	Duyun-u Umumiye Binası (İstanbul Erkek Lisesi)	11
Resim 9	Numune Hastanesi (Sultan II. Abdülhamid Arşivi İ.Ü. Kütüphanesi Albüm No:90558).....	13
Resim 10	Orman, Meadin ve Ziraat Nezareti(Sultan II. Abdülhamid Arşivi İstanbul Fotoğrafları s.497)	13
Resim 11	Yeniçeri Kıyafethanesi Müzesi (Sultan II. Abdülhamid Arşivi İstanbul Fotoğrafları s.498)	14
Resim 12	Şeyh Zafir Kompleksi (İstanbul 1900 s.30).....	14
Resim 13	Karaköy Palas	15
Resim 14	Maçka Palas	16
Resim 15	Maçka Palas	16
Resim 16	İtalyan Elçilik Binası	16
Resim 17	Sirkeci Garı (İstanbul 1900 s.17)	17
Resim 18	Sirkeci Garı (Max Fruchtermann Kartpostalları*Mert Sandalcı 3.Cilt-s.1133)	18
Resim 19	Deutsche Orient Bank Germina Han	18
Resim 20	Haydarpaşa Garı (İstanbul 1900 s.18)	19
Resim 21	Mısır Apartmanı Beyoğlu (Büyükseçgin, İ., Aralık 2008)	19
Resim 22	4. Vakıf Hanı Kubbe Detayı (Mimar Kemaleddin Yapıları Rehberi S. 27).....	24
Resim 23	Dördüncü Vakıf Hanı Bahçekapı-Mimar Kemaleddin (İstanbul 1900 s.26)	25

Resim 24	Harikzedegân Apartmanları Laleli-Mimar Kemaleddin (İstanbul 1900 s.27)	26
Resim 25	Harikzedegân Apartmanları İç Avlu (Mimar Kemaleddin Yapıları Rehberi S. 34)	26
Resim 26	Kamer Hatun Camii-Mimar Kemaleddin	27
Resim 27	Berlin Sefiri Ali Galip Bey'in kızları için yaptırdığı köşk Aşiyân. Mimar Kemaleddin (Yapı Dergisi 165,1995, s.44).....	28
Resim 28	Tapu ve Kadastro Binası Sultanahmet-Mimar Vedat (İstanbul 1900, s.24)	29
Resim 29	Vedat Tek Evi Şişli (İstanbul 1900, s.25)	30
Resim 30	Hobyar Mescidi Eminönü-Vedat Tek (İstanbul 1900, s.24)	31
Resim 31	Beşiktaş Vapur İskeleyi Ali Talat Bey (İstanbul 1900, s.26)	32
Resim 32	Paşakapısı Cezaevi 1960-70(İstanbul 6 No'lu Koruma Kurulu Arşivi)36	
Resim 33	Paşakapısı Cezaevi 1960-70(İstanbul 6 No'lu Koruma Kurulu Arşivi)37	
Resim 34	Paşakapısı Cezaevi 1980'ler (İstanbul 6 No'lu Koruma Kurulu Arşivi)	37
Resim 35	Paşakapısı Cezaevi 1980'ler (İstanbul 6 No'lu Koruma Kurulu Arşivi)	38
Resim 36	Tramvay Muhavvile Merkezi Giriş Cephesi Görünüşü (Büyükseçgin, İ., Bağlarbaşı, Aralık 2008)	41
Resim 37	Tramvay Muhavvile Merkezi Yan Cephe Görünüşü (Büyükseçgin, İ., Bağlarbaşı, Aralık 2008)	41
Resim 38	Tramvay Muhavvile Merkezi Yan Cephe Görünüşü (Büyükseçgin, İ., Bağlarbaşı, Eylül 2009)	42
Resim 39	Kandilli Camii Güney ve Doğu cepheleri görünüşü (Büyükseçgin, İ., Kandilli, Aralık 2008)	47
Resim 40	Kandilli Camii Doğu ve Kuzey cepheleri görünüşü (Büyükseçgin, İ., Kandilli, Aralık 2008)	48
Resim 41	Ahmet Ratıp Paşa Köşkü Giriş Cephesi (Büyükseçgin, İ., Acıbadem, Aralık 2008)	51
Resim 42	Ahmet Ratıp Paşa Köşkü Yan Cephe (Büyükseçgin, İ., Acıbadem, Aralık 2008)	52
Resim 43	Ahmet Ratıp Paşa Köşkü Arka Cephe (Büyükseçgin, İ., Acıbadem, Aralık 2008)	52
Resim 44	Ayazma Mektebi Giriş Cephesi (Büyükseçgin, İ., Üsküdar, Aralık 2008)	56
Resim 45	Ayazma Mektebi Giriş Cephesi (Büyükseçgin, İ., Üsküdar, Aralık 2008)	56
Resim 46	Ayazma Mektebi Giriş Cephesi Kapı Kitabesi (Büyükseçgin, İ., Üsküdar, Aralık2008)	57

Resim 47	Ayazma Mektebi Sağ Yan Cephe (Büyükseçgin, İ., Üsküdar, Aralık 2008)	57
Resim 48	Ayazma Mektebi Sol Yan Cephe (Büyükseçgin, İ., Üsküdar, Aralık 2008)	58
Resim 49	Güneş Fiziği Laboratuvarı Giriş Cephesi (Büyükseçgin, İ., Kandilli, Aralık 2008)	62
Resim 50	Güneş Fiziği Laboratuvarı ve Gözlem Evi Yan Cephe (Büyükseçgin, İ., Kandilli, Aralık 2008)	62
Resim 51	Gözlem Evi (Büyükseçgin, İ., Kandilli, Aralık 2008)	63
Resim 52	Jeodezi Fakültesi Giriş Cephesi (Büyükseçgin, İ., Kandilli, Aralık 2008)	64
Resim 53	Jeodezi Fakültesi Giriş Cephesi (Büyükseçgin, İ., Kandilli, Aralık 2008)	64
Resim 54	Müze Binası Cephesi (Büyükseçgin, İ., Kandilli, Aralık 2008)	65
Resim 55	Müze Binası Cephesi (Büyükseçgin, İ., Kandilli, Aralık 2008)	65
Resim 56	Müze Girişi (Büyükseçgin, İ., 2008)	66
Resim 57	Müze Girişi (Büyükseçgin, İ., 2008)	66
Resim 58	Kapı Detayı (Büyükseçgin, İ., 2008)	66
Resim 59	Pencere Detayı (Büyükseçgin, İ., 2008)	66
Resim 60	Lojman Binası (Büyükseçgin, İ., Kandilli, Aralık 2008)	67
Resim 61	Lojman Binası Cephesi (Büyükseçgin, İ., Kandilli, Aralık 2008).....	67
Resim 62	Lojman Binası Giriş Cephesi (Büyükseçgin, İ., Kandilli, Aralık 2008)	68
Resim 63	Kısıklı Camii Güneybatı Cephesi (Büyükseçgin, İ., Kısıklı, Aralık 2008).....	71
Resim 64	Kısıklı Camii Güneydoğu ve Güneybatı Cephesi (Büyükseçgin, İ., Kısıklı, Aralık 2008).....	71
Resim 65	Nasuhi Mehmet Efendi Tekkesi Kuzeydoğu Yönündeki Avlu Girişi (Büyükseçgin, İ., Üsküdar, Aralık 2008).....	78
Resim 66	Nasuhi Mehmet Efendi Tekkesi Meşruta Binası Avludan Görünüş (Büyükseçgin, İ., Üsküdar, Aralık 2008).....	78
Resim 67	Nasuhi Mehmet Efendi Tekkesi Meşruta Binası Arka Bahçeden Görünüş (İstanbul 6 Numaralı Koruma Kurulu Arşivi).....	79
Resim 68	Nasuhi Mehmet Efendi Tekkesi Meşruta Binası Girişi (İstanbul 6 Numaralı Koruma Kurulu Arşivi).....	79
Resim 69	Nasuhi Mehmet Efendi Tekkesi Meşruta Binasının Ahşap Hali (Sultan II. Abdülhamid Arşivi İ.Ü. Kütüphanesi Albüm No:90753) ..	80
Resim 70	Üsküdar Halkevi Binası Genel Görünüş (Büyükseçgin, İ., Üsküdar, Aralık 2008).....	83

Resim 71	Üsküdar Halkevi Binası Giriş Cephesi Görünüşü (Büyükseçgin, İ., Üsküdar, Aralık 2008).....	83
Resim 72	Üsküdar Halkevi Binası Arka Cephe Görünüşü (Büyükseçgin, İ., Üsküdar, Aralık 2008).....	84
Resim 73	Torosyan Villası Genel Görünüş (Büyükseçgin, İ., Üsküdar, Aralık 2008).....	87
Resim 74	Torosyan Villası Giriş Cephesi Görünüşü (Büyükseçgin, İ., Üsküdar, Aralık 2008).....	87
Resim 75	Torosyan Villası Giriş Detayı (Büyükseçgin, İ., Üsküdar, Aralık 2008).....	88
Resim 76	Semahane - Türbe Binası (Yüzyıllar Boyu Üsküdar, s.255, 1. cilt) ...	92
Resim 77	Şeyh Meşrutası (Yüzyıllar Boyu Üsküdar, s.255, 1. cilt)	93
Resim 78	Paşakapısı Cezaevi (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)	125
Resim 79	Paşakapısı Cezaevi (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)	125
Resim 80	Tramvay Muhavvile Merkezi Yan Cephe Görünüşü (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)	126
Resim 81	Kandilli Camisi İlave Giriş+Tuvalet (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009) ...	127
Resim 82	Kandilli Camisi Saçakta Bozulma (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)	127
Resim 83	Kandilli Camisi Cephe Bozulmaları (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009) ...	127
Resim 84	Ahmet Ratıp Paşa Köşkü 1999 Onarımları (İstanbul 6 No'lu Koruma Kurulu Arşivi)	128
Resim 85	Çamlıca Kız Lisesi (Büyükseçgin, İ., Aralık 2008)	128
Resim 86	Ayazma Mektebi İlave bölüm (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)	129
Resim 87	Ayazma Mektebi (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)	129
Resim 88	Ayazma Mektebi (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)	130
Resim 89	Ayazma Mektebi (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)	130
Resim 90	Ayazma Mektebi (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)	130
Resim 91	Ayazma Mektebi (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)	130
Resim 92	Jeodezi Fakültesi (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)	130
Resim 93	Jeodezi Fakültesi (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)	131
Resim 94	Jeodezi Fakültesi (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)	131
Resim 95	Jeodezi Fakültesi (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)	131
Resim 96	Jeodezi Fakültesi Galeri (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)	132
Resim 97	Jeodezi Fakültesi Galeri (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)	132
Resim 98	Güneş Fiziği Laboratuvarı (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)	132
Resim 99	Gözlemevi (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)	132
Resim 100	Kısıklı Camii (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)	133

Resim 101 Kısıklı Camii (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)	133
Resim 102 Kısıklı Camii İlave Bölüm (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)	134
Resim 103 Kısıklı Camii İlave Bölüm Taşıyıcı Sisteminin Esas Yapıyla Birleşimi (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)	134
Resim 104 Kısıklı Camii Son Cemaat Yeri (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)	134
Resim 105 Kısıklı Camii (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)	134
Resim 106 Kısıklı Camii (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)	134
Resim 107 Nasuhi Mehmet Efendi Tekkesi Meşrutası (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)	136
Resim 108 Üsküdar Halkevi(kaymakamlık) (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009).....	137
Resim 109 Üsküdar Halkevi(kaymakamlık) (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)	137
Resim 110 Üsküdar Halkevi(kaymakamlık) (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)	137
Resim 111 Üsküdar Halkevi(kaymakamlık) (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)	138
Resim 112 Torosyan Villası (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)	138
Resim 113 Torosyan Villası (Büyükseçgin, İ., Nisan 2009)	139
Resim 114 Torosyan Villası (Büyükseçgin, İ., Nisan 2009)	139
Resim 115 Torosyan Villası (Büyükseçgin, İ., Nisan 2009)	139
Resim 116 Torosyan Villası (Büyükseçgin, İ., Nisan 2009)	139
Resim 117 Torosyan Villası (Büyükseçgin, İ., Nisan 2009)	139

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 3.1	Paşakapısı Cezaevi Vaziyet Planı	34
Şekil 3.2	Cezaevi binası zemin kat oturumu	35
Şekil 3.3	Cezaevini gösteren eski bir plan (4.Üsküdar Sempozyum Bildirileri 2. Cilt, s.240)	35
Şekil 3.4	Cezaevini gösteren eski bir kesit (4.Üsküdar Sempozyum Bildirileri 2. Cilt, s.243)	36
Şekil 3.5	Tramvay Muhavvile Merkezi Vaziyet Planı	37
Şekil 3.6	Tramvay Muhavvile Merkezi 19 Avril (Nisan) 1914	44
Şekil 3.7	Kandilli Camii Vaziyet Planı	47
Şekil 3.8	Kandilli Cami Planı (Arkitekt sayı /1931, sayı 10. S.327)	48
Şekil 3.9	Ahmet Ratıp Paşa Köşkü Vaziyet Planı	51
Şekil 3.10	Ahmet Ratıp Paşa Köşkü Zemin Kat Planı (Rölöve 1988, İstanbul 6 Numaralı Koruma Kurulu Arşivi)	53
Şekil 3.11	Ahmet Ratıp Paşa Köşkü Güney Doğu Görünüşü (Rölöve 1988, İstanbul 6 Numaralı Koruma Kurulu Arşivi)	53
Şekil 3.12	Ayazma Mektebi Vaziyet Planı	55
Şekil 3.13	Ayazma Mektebi Zemin Kat Planı (Rölöve 2001 Mimar Sinan Üniversitesi Restorasyon kürsüsü arşivi)	58
Şekil 3.14	Ayazma Mektebi Giriş Cephesi (Rölöve 2001 Mimar Sinan Üniversitesi Restorasyon kürsüsü arşivi)	60
Şekil 3.15	Ayazma Mektebi Kesit (Rölöve 2001, Mimar Sinan Üniversitesi Restorasyon kürsüsü arşivi)	60
Şekil 3.16	Kandilli Rasathanesi Vaziyet Planı.....	61
Şekil 3.17	Kısıklı Camii Vaziyet Planı	70
Şekil 3.18	Kısıklı Camii Tarihi Hicri 1336 – Miladi 1917	72
Şekil 3.19	Nasuhi Tekkesi Meşrutası Vaziyet Planı	77
Şekil 3.20	Nasuhi Tekkesi Meşrutası Zemin Kat Planı (Rölöve 1988, İstanbul 6 Numaralı Koruma Kurulu Arşivi)	80
Şekil 3.21	Nasuhi Tekkesi Meşrutası 1. Kat Planı (Rölöve 1988, İstanbul 6 Numaralı Koruma Kurulu Arşivi)	81
Şekil 3.22	Nasuhi Tekkesi Meşrutası Kesit (Rölöve 1988, İstanbul 6 Numaralı Koruma Kurulu Arşivi)	81
Şekil 3.23	Üsküdar Halkevi Vaziyet Planı (Alman Mavi Haritaları 1913-1914). 82	

Şekil 3.24	Üsküdar Halkevi Zemin Kat Planı	84
Şekil 3.25	Üsküdar Halkevi Giriş Cephesi (Rölöve 2003, Mimar Sinan Üniversitesi Restorasyon Kürsüsü Arşivi)	85
Şekil 3.26	Üsküdar Halkevi Kesit (Rölöve 2003, Mimar Sinan Üniversitesi Restorasyon Kürsüsü Arşivi).....	85
Şekil 3.27	Torosyan Villası Vaziyet Planı	86
Sekil 3.28	Torosyan Villası Zemin Kat Planı	89
Sekil 3.29	Torosyan Villası 1.Kat Planı	89
Sekil 3.30	Üsküdar Mevlevihanesi Vaziyet Planı.....	92
Sekil 3.31	Mevlevihane Yeni Tevhidhane Tasarımı. (Mimar Kemaleddin İmzalı/ İşli, E.D. , 1998. İstanbul Tekkeleri Mimarisi Eklentileri ve Restorasyonu, Doktora Tezi, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.418).....	93
Sekil 4.1	Kısıklı Camii Zemin Kat Planı (Rölöve 2008, İstanbul 6 Numaralı Koruma Kurulu Arşivi).....	135
Sekil 4.2	Nasuhi Tekkesi Meşrutası 1. Kat Planı (Rölöve 1988, İstanbul 6 Numaralı Koruma Kurulu Arşivi).....	136
Sekil 5.1	Paşakapısı Cezaevi, Mehmet Nasuhi Tekkesi ve Üsküdar Halkevi binalarını gösteren vaziyet planı (Alman Mavi haritaları 1913-1914)..	142

BELGE LİSTESİ

Sayfa No

Belge 1	Tramvay Muhavvile Merkezi Yan Cephe Görünüşü (Orijinal Kemaleddin İmzalı, İ.Büyükseçgin Arşivi)	43
Belge 2	Tramvay Muhavvile Merkezi Cephe Görünüşü (Orijinal, Kemaleddin İmzalı, İ.Büyükseçgin Arşivi)	44
Belge 3	Tramvay Muhavvile Merkezi Plan (Orijinal Kemaleddin İmzalı, İ.Büyükseçgin Arşivi).....	45
Belge 4	Ayazma Okulu Plan (Orijinal Kemaleddin İmzalı, İ.Büyükseçgin Arşivi)	59
Belge 5	Kısıklı Camii Giriş Cephesi(Orijinal Ali Talat İmzalı, İstanbul Vakıflar B. Müdürlüğü Arşivi)	72
Belge 6	Kısıklı Camii Yan Cephe (Orijinal Ali Talat İmzalı, İstanbul Vakıflar B. Müdürlüğü Arşivi)	73
Belge 7	Kısıklı Camii Kesit (Orijinal Ali Talat İmzalı, İstanbul Vakıflar B. Müdürlüğü Arşivi)	74
Belge 8	Kısıklı Camii Plan (Orijinal Ali Talat İmzalı, İstanbul Vakıflar B. Müdürlüğü Arşivi)	75

TABLO LİSTESİ

		Sayfa No
Tablo 3.1	Paşakapısı Cezaevi	99
Tablo 3.2	Tramvay Muhavvile Merkezi.....	100
Tablo 3.3	Kandilli Camii	101
Tablo 3.4	Ahmet Ratıp Paşa Köşkü	102
Tablo 3.5	Ayazma (III: Mustafa) Mektebi	103
Tablo 3.6	Güneş Fiziği Laboratuvarı ve Gözlem Evi	104
Tablo 3.7	Jeodezi Fakültesi Binası	105
Tablo 3.8	Lojman	106
Tablo 3.9	Müze Binası	107
Tablo 3.10	Kısıklı Camii	108
Tablo 3.11	Nasuhi Mehmet Efendi Tekkesi Meşrutası	109
Tablo 3.12	Üsküdar Halkevi Binası.....	110
Tablo 3.13	Torosyan Villası	111
Tablo 3.14	Üsküdar Mevlevihanesi.....	112

KISALTMA LİSTESİ

MSGSÜ	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi
İTÜ	İstanbul Teknik Üniversitesi
İÜ	İstanbul Üniversitesi
KTVKK	Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu
s.	sayfa
c.	cilt
A.g.e.	Adı geçen eser
A.g.a.	Adı geçen ansiklopedi
b.k.z	bakınız
VGM	Vakıflar Genel Müdürlüğü

1.GİRİŞ

1.1 GİRİŞ VE ÇALIŞMANIN AMACI

İstanbul'un fethiyle büyük ivme kazanan Osmanlı-Avrupa ilişkilerinde, Kanuni döneminde ve 17. yüzyıl boyunca süren özellikle Fransız - Ceneviz - Venedik ilişkileri sonucunda, sadece ekonomi ve askeri alanda değişiklikler meydana gelmemiş, özellikle kültürel alanlarda, giyimden kullanılan ev eşyalarına varıncaya kadar ve mimariyi de kapsayan şekilde, alışlagelmişin dışında farklılıklar ortaya çıkmıştır. Devamlı elçiliklerin kurulması ve Osmanlı İmparatorluğu'nda etkili olan Avrupa topluluklarının etkisiyle, özellikle Avrupa başkentlerine yollanan devlet görevlileri ve aydınların geri dönüşlerinde getirdikleri bilgi ve kültür birikimleri etkileri sonucunda, İstanbul'da Avrupa şehirleri ve kültürlerinin bazı örnek yapılarının benzerlerinin inşası yaygınlaşmıştır. Osmanlı imparatorluğu tarihinde, Lale Devri'nde, Nevşehirli İbrahim Paşa'nın özellikle Paris ve Viyana'ya gönderdiği devlet görevlileri vatana geri dönüşlerinde Avrupa medeniyeti eserlerini genellemeye çalışmışlardır. Bundan önce de 1622 de Genç Osman'ın, IV. Murad'ın ve özellikle Köprülü Ailesi'nin sadrazamlığı boyunca girilen Avrupalılara özgü ıslahat ve yenilik hareketleri ülke yaşamında etkilerini göstermiştir¹.

Avrupalılara özgü yaşam, özellikle elçilikler ile saraya mensup doktorlar ve hanedana mensup aile fertlerinin Avrupa'dan getirdikleri eşyalar ve hediyeler, başkentteki yaşamı etkilemiş bunlar Sultan II. Mahmut reformlarında mimari alanda da etkili olmuşlardır. Osmanlı ıslahat hareketlerinde 18. yüzyıl itibariyle öncelikle Fransa'nın çok büyük etkisi vardır. Batılı devletlerin de öngördüğü değişim zorunluluğuyla, Sultan II. Mahmut devrinde yeniçeri ordusunun kaldırılması ile başta askeri sahada başlatılan ve adına Vaka-i Hayriye denen ıslahat hareketi kültürel, eğitimsel ve iktisadi sahada, başkentten mimari-imarı sahasında da uygulamaya konulmuştur. Dönemin hükümetleri bu yeni imar hareketlerini, şehri Avrupa kentlerine benzetme çabası yönünde yürütmüşlerdir. 18.yüzyıl ortalarına kadar

¹ Karal, E., Z., 1940. Tanzimattan Evvel Garplılaşıma Hareketleri, Tanzimat, Maarif Matbaası, İstanbul. 1, 15.

modern hayat unsurları olarak kabullenilerek arzulanmış olan yabancı mimari tarz ve hayat stili, baskın özelliği ile kendini üst yapı olarak ortaya çıkarmaya başlamıştır².

Türklük ve milliyetçilik akımlarının, 19.yüzyıl ikinci yarısından itibaren Jön Türkler ve sonrasında teşkilatlanan Osmanlı İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin oluşmaya ve giderek yaygınlaşmaya başlaması ile bir politika haline sokulması, mimaride de milliyetçiliğin gösterimini zorunlu kılmıştır. Avrupalılaşıma çabaları sırasında, Türk kimliğini kaybetmemek için tarihin derinliklerinden gelen, kabul edilmiş mimari unsurları öne çıkararak ulusal hâkimiyet kurmak ve bunu mimaride hâkim kılmak son derece etkili bir hamledir.

Bu Milliyetçilik, Türklük düşünceleri sonucunda, kendi özüne dönerek, Selçuklu ve Osmanlı mimarisinin klasik unsurları ile Türk geleneğine uygun yapılarla, yeni bir mimari çığır açmak, böylelikle Avrupalılaşıma çabası sırasında mimari kimliğimizi kaybetmemeyi sağlamak için değişik bir yöntem denenmiştir ve ortaya Türk Yeni-Klasik mimarisi çıkarılmıştır. Çalışmamızda, mimarlık tarihimizde geçmişten günümüze kadar geçen süreçte, Selçuklu ve Osmanlı Klasik mimarisi sonrasında kendine özgü karakteri ve şahsiyeti olan, günümüzde modern yapı yapma kargaşasında kimliksiz binalar inşa edilen bir ortamda, üzerinde fazla çalışma yapılmamış olan bu mimariye dikkat çekmeyi hedefledik.

1.2 ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Bu çalışmada, Osmanlı toplumunun yabancılarla olan ilişkileri ve batılılaşma hareketleri genel olarak ele alınmış, 19. yüzyıl sonuna kadar geçen dönem anlatılmıştır.

Türk Yeni-Klasik devir öncesi mimari incelenmiştir. İstanbul'da 19. yüzyılda da faaliyet gösteren başlıca yabancı mimarlar kısaca anlatılmış ve o devirde yapılan mimari uygulamalar mümkün olduğunca yapıldığı ilk dönemlere ait fotoğraflarla anlatılmaya çalışılmıştır.

Türk Yeni-Klasik mimarisinin çıkışı, dönemin siyasi, ekonomik, sosyal-kültürel yapısı içinde ele alınarak anlatılmıştır. Yeni-Klasik mimarinin genel özellikleri maddeler halinde ortaya konmuştur. Yeni-Klasik mimarinin en önemli uygulayıcısı Mimar Kemaleddin Bey'in hayatı ayrı bir başlık altında genel hatlarıyla anlatılmıştır.

² Karal, E., Z., 1940. A.g.e., 1, 19.

Daha sonra, bu üslupta eser veren diğer mimarlara değinilmiş ve İstanbul'da yapılmış Yeni-klasik yapılardan genel örnekler fotoğraf ve kısa anlatımlarla verilmiştir.

Tez çalışmasının en önemli bölümünü oluşturan Üsküdar bölgesinde bulunan Yeni-Klasik örneklerin katalogu verilmiştir. Katalogda on dört adet yapı, kısa tarihçesi, konumu, mimari özellikleri, fotoğrafları ve çizimleri verilerek ele alınmıştır. Çizimlerin bir kısmı, Vakıflar Bölge Müdürlüğü arşivinden ve şahsi arşivimden temin edilen orijinal projeler olarak verilmiştir. Ardından bu yapıların, katalog sıralamasına göre planlama özellikleri, dönem özellikleri, yapım sistemleri ve bezeme öğelerine göre kıyaslamaları yapılarak çeşitli tablolarla ifade edilmiştir.

Üçüncü bölümde, tarihi binaların koruma sorunları anlatılırken genel bozulma sebepleri ayrıntılı bir şekilde ortaya konulmuştur. Genel bozulma nedenlerinden, incelenen yapılarda görülenler, katalog sıralamasına uygun olarak tespit edilmiş, fotoğraf ve çizimlerle anlatılmıştır.

Sonuç bölümde, tezle ilgili genel değerlendirme yapılarak tez çalışması sonlandırılmıştır.

2. YENİ-KLASİK DEVİR ÖNCESİ MİMARİ

2.1. İSTANBUL'DA MİMARİ ORTAM

Sultan III. Selim ile başlayan, devletin yapısının Avrupa devletleri yapılanmasına entegre edilmesi çabaları, Sultan II. Mahmut ile zirve yapmıştır. “*Islahat*” adı verilen bu çabalar arasında Osmanlı şehir mimarisi de başta İstanbul olmak üzere, bir çok yeni yapı tarzıyla etkilenmiştir.

1839 Tanzimat sonrası Türk halkının davranış ve yaşantısını da değiştirmeyi (Avrupalılaştırmayı) resmi politika olarak kabul eden hükümetler şehrin imarını da, Osmanlı devlet adamları ile diplomatik aile fertlerinin 17. ve 18. yüzyıllarda devamlı gidip geldikleri Paris, Viyana, Londra ve Venedik gibi Avrupa kentlerine benzetme çabası yönünde yürütmüşlerdir. Bu şehirlerin, gerek mimarisi ve gerekse halkının gündelik hayatlarında kullandıkları eşyalar yönünden İstanbul ev yaşantısına önemli etkisi olmuştur³.

Meydanlar ve caddeler açma, ahşap mimari yerine kargir ve yüksek binalar tercih etme, apartman vb. türlere düşkünlük ile Avrupalılara özgü mimari tarz ve öğelerin öncelikle tercihi, Tanzimat sonrası yapılaşmanın mimarideki öne çıkanlarıdır.

18. yüzyıldan itibaren batılılaşma gayreti içine giren Osmanlı'nın kendine has ahşap sivil mimarisinin de yine batı mimarisi etkisi ile özellikle ampir, barok ve art nouveau gibi akımlar sebebiyle değişik görünümler kazandığı görülmektedir.

Toplum ve kurumları yenileştirmek için Batı modelini seçen saray ve çevresinin başı çektiği yoğun yapı çalışmalarında görev alan yabancı uyruklu, ya da azınlık mimarların tasarladığı yapıtlarda, İmparatorluğun Batı'daki örneklerle benzeme çabasıyla kabul ettiği, dev ölçekli, seçmeci biçimli, abartılmış ölçüde bezemeli yapılardan oluşan bir çevre anlayışı egemen olmuştur⁴.

1850'lerden başlayarak Galata, Beyoğlu, Beşiktaş, Ortaköy ve yüzyılın son çeyreğinde Yıldız çevresi, Şişli, Nişantaşı ve Maçka bölgeleri yeni Osmanlı kent-soylusunun beğenilerine uygun bir biçimde ve sur içindeki eski İstanbul kentinden

³ **Gültaş, D.**, 2008. Raimondo D'Aronco: İstanbul'daki Yapılarında Cephe Biçimlenişi ve detayları, Yüksek Lisans Tezi, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.12.

⁴ **Yavuz, Y.**, 1981. Mimar Kemalettin ve Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Basım İşliği, Ankara.8.

farklı bir düzen ve ölçekte büyümeye başlamışlardır. Bu dönemde, sur içindeki eski kent dokusuna getirilen benzer değişiklikler ise, azınlık tüccarların çoğunlukta olduğu ticaret faaliyetlerinin yoğunlaştığı, Eminönü, Sultanhamam ve hanlar bölgesi ile devlet işlerinin yürütüldüğü Bab-ı Ali ve Ayasofya bölgelerinde görülmüştür. Bu yıllarda Batı seçmeciliğinden esinlenmiş çok katlı bankalar, görkemli yönetim binaları, büyük iş hanları, Galata Köprüsü'nün iki başında, kentin ölçülü dokusuna yabancı ve düzensiz olarak yapılmışlardır⁵.

Tanzimat Fermanı ile Batı düşünce ve yaşantısına açılan İmparatorluk başkentinde, çevre biçimlemesi ve sanat Batı örneklerini tekrarlayan bir yönde gelişmiştir. 19. yüzyıla kadar Hassa Mimarları Ocağı'nda yetişen ustalar tarafından yürütülen, tasarım, yapım, onarım ve denetimlerinin yapılması işleri ise, bu yüzyılda, gelişen karmaşık mekânsal problemlerin çözümüne geleneksel yapı yöntemleriyle yanıt veremeyen bu ocağın tekelinden çıkarak yabancı uyruklu, ya da, Batı eğitimi görmüş azınlık mimarların eline geçmiştir.⁶

Yabancı mimarların İstanbul'da dini yapılar ve kamu yapıları yanında sivil yapılarda da boy göstermelerinin artması ve Balyan ailesinin resmi yapılardaki etkinlikleriyle bazı yabancı tanınmamış mimarların dahi İstanbul'da sivil yapılar bina etmeleri neticesinde, şehrin klasik mimarisi değişime uğrarken tamamen batılı tipolojilerin örneklemeleri görülmeye başlamıştır. Bu dönemde eserler veren başlıca yabancı mimarlar arasında Balyan Ailesi, Alexandre Vallauray, Raimondo D'Aronco, A. Jahmund, Mongeri gibi isimleri sayabiliriz.

2.2. İSTANBUL'DAKİ YABANCI MİMARLAR

2.2.1. Balyan Ailesi

Osmanlı'nın son dönem mimarlığında önemli bir yere sahip olan Ermeni Balyan ailesi üyeleri, dört kuşak baba, oğul ve kardeşler Hassa mimarı olarak yaklaşık bir yüzyıl imparatorluğun mimari faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Balyan ailesi üyeleri o dönemde İstanbul'daki saray ve askeri yapıların önemli bir bölümünü yapmışlardır.⁷

⁵ Yavuz, Y., 1981.A.g.e., 8.

⁶ Yavuz, Y., 1981. A.g.e., 8.

⁷ Batur, A., 1994. Balyan Ailesi, Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayını, İstanbul. 2, 35.

Ailenin Balyan soyadını kullanan ilk üyesi Krikor Amira Balyan(1764-1831), Osmanlı saray mimarlarından Meremetçi (Onarımcı) Bali Kalfa'nın oğludur. Başlıca yapıtları, Sarayburnu'nda eski saray (1875'de yanmıştır), Beşiktaş Sarayı(yıkılmıştır), Beylerbeyi Sarayı(yeniçeri isyanında yanmıştır)(bkz.Resim2), Defterdar Sarayı (Haliç), Aynalıkavak Kasrı, Nusretiye Camii, Selimiye Kışlasının ilk bölümleri, Davutpaşa Kışlası ve Valide Bendi'dir(Bahçeköy)⁸.

Senekerim Balyan(1768-1833), Krikor Amira Balyan'ın kardeşidir. Başlıca yapıları, Beyazıt yangın kulesi(Krikor Balyan'ın yaptığı ahşap kulenin geçirdiği yangın sonrasında kargir yapımı) ve Ortaköy Surp Asdvadzadzin Ermeni Kilisesi'dir.⁹

Ailenin bir diğer üyesi Garabet Amira Balyan(1800-1866), Krikor Amira Balyan'ın oğludur. Başlıca yapıları, Yedikule Ermeni Hastanesi, Dolmabahçe sarayı (bkz.Resim1), Çifte saraylar(Cemile-Münire Sultan Sarayları), İzmit Hünkâr Kasrı, Kuleli Süvari Kışlası, Dolmabahçe Camii ve II. Mahmut Türbesi'dir.¹⁰

Garabet Amira Balyan'ın oğlu Nigoğos Balyan'ın (1826-1858) başlıca yapıları, Dolmabahçe Muayede Salonu ve iki saltanat kapısı, Ortaköy Cami, Mecidiye Kasrı, İhlamur Kasrı, Küçüksu Kasrı, Tophane Saat kulesi ve Dolmabahçe Saat Kulesi'dir.¹¹

Garabet Amira Balyan'ın diğer oğlu Sarkis Balyan'ın (1831-1899) başlıca yapıları, Beylerbeyi Sarayı, Çırağan Sarayı, Kandilli Adile Sultan Sarayı, Yıldız Büyük Mabeyn, Çit Kasrı, Çağlayan Kasrı, Abdülaziz Av Köşkleri, Akaretler, Pertevniyal Valide Sultan Cami, Kâğıthane Cami, Maçka Silahhane ve Kışlası'dır.¹²

Agop Balyan(1837-1875), Garabet Amira Balyan'ın oğludur. Babasının ölümünden sonra kardeşi Sarkis Balyan'la birlikte çalışmıştır. Kardeşiyle aralarındaki işbölümü tam olarak bilinmediği için birlikte yaptıkları eserlerden hangilerinin Agop Balyan'a atfedilebileceği kesin olarak bilinmemektedir. Birlikte yaptıkları projelerde Sarkis

⁸ **Batur, A.**, 1994. A.g.a., 2, 37.

⁹ **Pamukciyan, K.**, 1960. Balyan(Bali, Garabet Amira, Krikor Amira, Levon, Nigoğos, Sarkis, Senekerim, Simon), İstanbul Ansiklopedisi, 2089-2097.

¹⁰ **Tuğlacı, P.**, 1993. Osmanlı Mimarlığında Balyan Ailesinin Rolü, Çığır Yayınları, İstanbul.

¹¹ **Pamukciyan, K.**, 1960.A.g.a., 2089-2097.

¹² **Batur, A.**, 1994. A.g.a., 2, 39.

Balyan'ın daha ziyade muhasebe ve müşteri ilişkilerini yürüttüğü, Agop Balyan'ın ise tasarım ve çizimle uğraştığı düşünülmektedir¹³.

Simon Balyan(1846-1894), Garabet Amira Balyan'ın oğludur. Mimar, desinatör, bezeme ustası ve ressamdır. Maçka Silahhanesi ve Karakolu tasarımına katılmıştır¹⁴.

Levon Balyan(1855-), Nigoğos Balyan'ın oğludur. Balyan ailesinin, hassa mimarı olarak son kuşak temsilcisidir. İstanbul'da Balyan atölyesinde hangi tasarımlara katıldığı bilinmemektedir¹⁵.

Resim1 Dolmabahçe Sarayı (Sultan II. Abdülhamid Arşivi İ. Ü. Kütüphanesi Albüm No:90407)

¹³ Tuğlacı, P., 1993. A.g.e.

¹⁴ Batur, A., 1994. A.g.a., 2, 40.

¹⁵ Batur, A., 1994.A.g.a., 2, 38.

Resim2 Beylerbeyi Sarayı (Sultan II. Abdülhamid Arşivi İ. Ü. Kütüphanesi Albüm No:90407)

2.2.2 Alexandre Vallaury

Alexandre Vallaury, Pera'nın zengin ve tanınmış bir ailesinin çocuğu olarak 2 Nisan 1850'de İstanbul'da doğmuştur. İstanbul'da 1882 yılında Sanayi-i Nefise Mektebini yapmıştır. 3 Mart 1883 tarihinde eğitime başlayan Sanayi-i Nefise Mektebi'nde Fenn-i Mimari öğretmeni olarak 1000 kuruş maaşla kurucu kadroda yer almıştır.¹⁶

Alexandre Vallaury İstanbul'daki en önemli yapılarını 1883-1909 yılları arasında gerçekleştirmiştir. Bu dönemde Vallaury İstanbul'da Osmanlı üst yönetimi ve özellikle Fransız finans kuruluşları ile iş çevrelerinin tek mimarı durumuna gelmiştir¹⁷.

Alexandre Vallaury, 1892 yılında Galata'da yaptığı Osmanlı Bankası Genel Müdürlüğü binası ile adını duyurmaya başlar(bkz.Resim7). Diğer önemli yapıları; İstanbul Arkeoloji Müzesi (1891-1907 üç aşamada)(bkz.Resim3), Pera Palas Oteli

¹⁶ Akpolat, M.S., 1991. Fransız Kökenli Levanten Mimar Alexandre Vallaury, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. 14.

¹⁷ Akpolat, M.S., 1991. A.g.e., 15.

(1893)(bkz.Resim6), Büyükada Rum Yetimhanesi, Duyun-u Umumiye binası(bkz.Resim8), Abdülmecid Efendi Köşkü, Afif Paşa Yalısı, Vahdettin Köşkü, Rıdvan Paşa Köşkü ve D'aranco ile birlikte gerçekleştirdiği Haydarpaşa Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane binalarıdır (bkz.Resim4,5). Ayrıca dini mimari olarak Eminönü Hidayet Camii ve İstinye Osman Reis Camilerini tasarlamıştır. Vallaury 1921 tarihinde İstanbul'da vefat etmiştir¹⁸.

Resim3 İstanbul Arkeoloji Müzesi

Resim4 Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane (Sultan II. Abdülhamid Han Devri Osmanlı Mektepleri s.14)

¹⁸ Akpolat, M.S., 1991. A.g.e., 21.

Resim5 Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane(Sultan II. Abdülhamid Arşivi İ.Ü. Kütüphanesi Albüm No:90558)

Resim6 Pera Palas Oteli (Max Fruchtermann Kartpostalları*Mert Sandalci 2.Cilt-s.356)

Resim7 Osmanlı Bankası Binası

Resim8 Duyun-u Umumiye Binası (İstanbul Erkek Lisesi)

2.2.3 Raimondo D'Aronco

Raimondo (Tomasso) D'Aronco 31 Ağustos 1857 yılında İtalya'nın Friuli'ye bağlı Gemona bölgesinde doğmuştur¹⁹. 11 Temmuz 1893 günü, II. Osmanlı Tarım ve Sanayi Ürünleri Ulusal Sergisi'nin Projelerini hazırlamak üzere anlaşma yapmış ve ardından İstanbul'a gelmiştir.²⁰

1894 depremi sonrası büyük bir yıkıma uğrayan tarihi yarımadadaki anıtların onarımı çalışmalarına katılmak üzere Evkaf Nezareti'nce görevlendirilmiş ve Ziraat Bakanlığı ile 4 yıllık bir anlaşma yapmıştır.²¹

Kapalıçarşı, Edirnekapı Mihrimah Camii(1894-1900), Ayasofya Camii, Sultan Beyazid, Sultanahmet, Selimiye, Valide Sultan, Kariye camileri gibi önemli anıt eserlerin ve Ayasofya I. Mahmut şadırvanı, Babiâli'nin Alay Köşkü karşısındaki barok saçaklı girişi, Aziziye karakolu, Bahçekapı çeşmesi, Yalova termal kaplıcaları gibi yapıların restorasyon çalışmalarını yapmıştır.²²

D'Arango restorasyon çalışmalarının yanında, gerçekleşmiş ve tasarım halinde kalan birçok esere imza atmıştır. Bunların başlıcaları; Tarabya İtalyan Sefareti Yazlık Konutu (1905-1906), Şeyh Zafir Türbe, Kitaplık ve Çeşmesi (1903-1904) (bkz.Resim12), Haydarpaşa Veterinerlik Okulu (1894-1900), Vallauray ile birlikte Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane (1894-1903), Yeniçeri Müzesi ve Tarım Bakanlığı Binası (1894-1900) (bkz.Resim10,11), Yıldız Sarayı içinde Çini Fabrikası, Tiyatro Binası, Şale Köşkü, İstabl-ı amire-i Ferhan, Hünkâr Hamamı vb. yapılardır. 1932 yılında San Remo'da vefat etmiştir.²³

¹⁹ **Gültaş, D.**, 2008. A.g.e., 12.

²⁰ **Batur, A.**, 1992. 19. Yy'da İstanbul Mimarlığı'nda Bir Stilistik Karşılaştırma Denemesi: A. Vallauray/Raimondo D'Aronco, Osman Hamdi Bey ve Dönemi, 17-18 Aralık. 148.

²¹ **Gültaş, D.**, 2008. A.g.e., 35.

²² **Barillari, D.**, 2006. Osmanlı Mimarı D'Aronco 1893-1909 İstanbul Projeleri(sergi katalogu), İtalyan Kültür Merkezi – İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayını, İstanbul.

²³ **Gültaş, D.**, 2008.A.g.e., 44.

Resim9 Numune Hastanesi (Sultan II. Abdülhamid Arşivi İ.Ü. Kütüphanesi Albüm No:90558)

Resim10 Orman, Meadin ve Ziraat Nezareti(Sultan II. Abdülhamid Arşivi İstanbul Fotoğrafları s.497)

Resim11 Yeniçeri
Kıyafethanesi Müzesi
(Sultan II. Abdülhamid
Arşivi İstanbul Fotoğrafları
s.498).

Resim12 Şeyh Zafir Kompleksi (İstanbul 1900 s.30)

2.2.4. Giulio Mongeri

İtalyan asıllı Levanten mimardır. 1909'da Osman Hamdi Bey tarafından Sanayi-i Nefise Mektebi'nde ders vermek üzere davet edilmiş 1930'lu yıllara kadar aralıklı olarak İstanbul'da çalışmıştır.

Mongeri'nin Türk kültür ortamındaki değişimleri mimari ürüne yansıttığı yapıtlarını üç farklı dönemde ele almak mümkündür. Bunlar, İtalyan etkili seçmeci, Osmanlı canlandırmacı ve modern dönemlerdir²⁴.

İstanbul'daki eserleri, Beyoğlu'nda Saint Antoine Kilisesi(1906-1912), Karaköy Palas(1920)(bkz.Resim13), Maçka Palas(1922)(bkz.Resim14-15), İtalyan Elçilik Binası(bkz.Resim16), Eminönü Katırcıoğlu Hanı, Nişantaşı Güzelbahçe Kliniği(kendi evi), Haseki Hastanesi Nurettin Bey Pavyonu(1911-1914, Denari ile birlikte) ve Cumhuriyet Anıtı Kaidesi'dir(1928).²⁵

Resim13 Karaköy Palas

²⁴ Aykut, P., 1994. Mongeri Giulio, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayını, İstanbul. 5, 487.

²⁵ Aykut, P., 1994. A.g.a., 5, 487.

Resim14 Maçka Palas(Bir Sadakat Hikâyesi-Maçka Palas s.73)

Resim15 Maçka Palas(A.g.e.s.94)

Resim16 İtalyan Elçilik Binası (Bir Sadakat Hikâyesi-Maçka Palas s.91)

2.2.5 August Jasmund

19. yy. sonunda İstanbul'da önemli çalışmalar yapmış Alman mimar ve mühendistir. İstanbul'a gelişi nedeni, Osmanlı demir yolları yapımına ilişkin görünmektedir.

Osmanlı yönetimince Anadolu Demiryolu Şirketi ve Haydarpaşa-Ankara demiryolu hattını kurma imtiyazı verilen Alman hükümetine ait şirket tarafından, Doğu mimarlığını incelemek üzere Sirkeci İstasyon Binası'nın tasarımı ve inşasıyla görevlendirilmiştir. Alman hükümeti adına çalışırken, Osmanlı devleti tarafından da Mühendishane-i Berri-i Hümayun'da ve Sanayi-i Nefise Mektebi'nde hocalık yapmak ve aynı zamanda devlete ait inşaatların denetimi ve saray yapıları için danışmanlık hizmeti vermek üzere görevlendirilmiştir.²⁶

İstanbul'daki en tanınmış tasarımı Sirkeci Gar Binası'dır (bkz.Resim17-18). Bina İstanbul'un oryantalist üsluplu yapı birikiminin özgün örneklerinden biridir. Tasarladığı diğer yapıları Germina Han(Bahçekapı)(bkz.Resim19), Ragıp Paşa Köşkləri(Caddebostan) ve Beyoğlu Rumeli Hanı'dır(Ragıp paşa tarafından yaptırılan hanın mimarının Jasmund olduğu düşünülmektedir). Uygulanmamış tasarım projeleri bulunmakta olup başlıcaları Kasımpaşa Deresi ıslah projesi, Bağdat-Dedeoğaç gümrük antrepoları tasarımı, Yedikule'de modern cezaevi tasarımıdır. 1894 depremi sonrası Kariye Cami onarım çalışmalarını yürütmüştür²⁷.

Resim17 Sirkeci Garı (İstanbul 1900 s.17)

²⁶ **Batur, A.**, 1994. Jasmund A., Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayını, İstanbul. 4, 317.

²⁷ **Batur, A.**, 1994. A.g.a., 4, 318.

Resim18 Sirkeci Garı (Max Fruchtermann Kartpostalları*Mert Sandalcı 3.Cilt-s.1133)

Resim19 Deutsche
Orient Bank Germina
Han

Tüm yapı faaliyetlerinin yabancı mimarlar tarafından gerçekleştirildiği İstanbul'da örnekler çoğaltılabilir. İngiliz mimar Sir Charles Barry'nin 1842 tarihli tasarımı ile W.J Smith'in gerçekleştirdiği neo-rönesans üslubundaki İngiliz Sefareti (1845-1847), Kırım Savaşı Anısına George Edmund Street'in projelendirdiği Viktoryan neo-gotik kilise ve Harry Percy Adams'ın projesi ile Galata'da inşa edilen İngiliz Hastanesi (1902-1904), Otto Ritter ve Helmuth Cuno'nun tasarladığı Haydarpaşa Garı (bkz.Resim20), Mısır Apartmanı (bkz.Resim21) bu örnekler arasında sayılabilir.

Resim20
Haydarpaşa Garı
(İstanbul 1900
s.18)

Resim21 Mısır Apartmanı Beyoğlu
(Büyükseçgin, İ., Beyoğlu, Mart 2009)

3. TÜRK YENİ-KLASİK ÜSLUBU

3.1 GENEL TANIM

Osmanlı'da 18.yy'da III. Selim'le genel yaşantı ve devlet sisteminde başlayan batılılaşma hareketleri, II. Mahmut devrinde mimari alanı da kapsayarak devam etmiştir. 19. yy sonunda bina yapım faaliyetlerinin tamamen batılı mimarların elinde olduğu ve batılı mimari üslupların (barok, ampir, rokoko, art nouveau vb.) uygulandığı bir evreye girilmiştir.

Bu dönemde Avrupa'da ortaya çıkan, ülkede İttihad ve Terakki Cemiyeti'nin öncülük yaptığı milliyetçik düşüncesi, Ziya Gökalp'ın önderliğinde siyasi, felsefi, ekonomik ve hukuk alanlarında etkisini artırarak yaygınlaşmıştır. Milliyetçilik akımının sosyo-kültürel her alanda ağır bastığı bu dönemde, mimarlıkta da öz geçmişe dönme arayışları başlamıştır ve Türk Yeni-Klasik üslubu ortaya çıkmıştır. Mimar Kamaledin Bey'in öncülüğünü yaptığı bu üslupta, Selçuklu ve Osmanlı klasik öğeleri, detayları ve bezemeleri yeniden yorumlanarak kullanılmış, Ekrem Akurkal'ın "Ulusal Mimarlığın Yeniden Doğuşu" isimli tebliğinde de belirttiği üzere kütle, mekân ve cephe düzeni yönünden özgün bir mimari oluşturulmuştur.²⁸

Yıldırım Yavuz'un yaptığı sıralama ile bu mimaride kurallaşmış olan ortak biçimleme ilkeleri şöyledir:

1- "Batı'daki örneklere koşut bir anlayışla ve arsanın elverdiği ölçülerde yapıların orta doğrultulara göre simetrik bir biçimde planlanmasına çalışılmış, ana girişler genellikle simetri doğrultusuna yerleştirilmiş, bu tür bir planlamaya arsanın elverişli olmadığı durumlarda bile en azından ön cephenin simetrik düzenlenmesine özen gösterilmiştir.

2- Genellikle yapıların sokaktan algılanabilen yüzlerinin görkemli bir biçimde bezenmesine dikkat edilmiş, diğer yüzler o kadar önemsenmemiştir. Çoğunlukla simetrik olarak düzenlenmiş bu yüzlerde simetriyi vurgulamak amacıyla orta doğrultuya ve köşelere gelen odalar yapı yüzeyinden dışarı taşan kapalı cumbalar ya da köşe kuleleri biçiminde çözümlenmişlerdir.

3- Tarihi bir görünüm vermek ya da yapıldıkları tarihi çevreye uymak amacıyla yapıların dışarıdan algılanabilen yüzleri, kullanılan yapı sistemi ne denli çağdaş olursa olsun, kesme taşla kaplanmış, ya da kesme taş izlenimi verebilecek biçimde sıvanarak derzlenmiştir.

4- Klasik çağ Osmanlı örneklerine göre biçimlendirilmelerine çalışılan cami ve türbe gibi dini işlevli yapıların dışında kalan tüm bina türlerinin özellikle

²⁸ Akurgal, E., 1984. Birinci ve İkinci Milli Mimarlık Akımları Üzerine Düşünceler, Mimaride Türk Milli Üslubu Semineri, AKM, İstanbul, 11-12 Haziran, s. 31-53.

algılanabilen yüzleri, aynı yeni Rönesans mimarisinde olduğu gibi, sürekli taş kuşaklarla yatay yönde üç ana bölüme ayrılmış, her bölüm kendi içinde bir bütün olarak düzenlenmiş, her katta değişik pencere biçimleri kullanılmış, yer düzeyinden çatıya kadar belirli bir düşey düzene göre çözümlenen bireysel yüzey dilimlerinin tüm yapı boyunca yinelenmesi, yapılara ritmik bir görünüm kazandırmıştır. Değişik yüzey bölümlerindeki pencerelerin biçimlenmesinde ve bezemelerde, klasik Yunan çağı düzenleri yerine Osmanlı düzenleri kullanılmıştır.

5- Yapıların kütleli çözümlerinde görülen Batı etkilerine karşılık, yüzey düzenlemelerinde kullanılan öğelerin daha çok Osmanlı mimarisinin en özgün dönemleri olan 15. ve 16. yy. örneklerinden seçilmesine özen gösterilmiş, 17. ve 18. yy. Osmanlı Barok ve Rokoko biçimleri ancak özel durumlarda ve pek ender olarak kullanılmıştır.²⁹

Bu ana planlama ilkeleri doğrultusunda oluşan mimaride, Osmanlı mimarisinin yapı elamanları Selçuklu mimarisinin süslemeleriyle kaynaştırılarak bir sentez yapılmıştır. Kemer alınlıkları kabartma hatayî üsluplu bitki motifleri, rozetler ve çini panolarla, mermerden balkon korkulukları geometrik Selçuklu desenleriyle bezenmiştir³⁰. Ayrıca girişlerde kullanılan mermer sütunlar, çoğu kez baklavalı veya mukarnaslı sütun başlıklarıyla değerlendirilmiştir.

İttihad ve Terakki Hükümeti ve ardından Cumhuriyet hükümetinin de bu yeni akımı desteklemesiyle okul, cami, istasyon, hükümet binaları gibi önemli birçok kamu binası ve özel binalar bu üslupta yapılmıştır.

En önemli temsilcisi Mimar Kemaleddin olan Yeni-Klasik üslubun bir diğer temsilcisi Vedat Bey'dir. Sedat Hakkı Eldem Bey'in de söylediği üzere Kemaleddin Bey klasik Osmanlıdan fazla ayrılmamasına karşın Vedat Bey arada bir Arap motiflerinden de (Mısır) istifade etmiştir³¹. Bu iki isimle birlikte anılması gereken bir diğer önemli isim de Erdem Yücel'in de belirttiği üzere Ali Talat Bey'dir³². Ali Talat Bey, Kemaleddin Bey'in evkaftaki görevi sırasında yardımcılığını yapmıştır. Kemaleddin Bey'in resmi halefi olarak heyet-i fenniye müdürlüğüne getirilen mimar Nihat Nigizberg'le³³ Yeni-Klasik üslup devam etmiştir. En önemli eserlerini 1909-

²⁹ Yavuz, Y., 1981. A.g.e., 70-71.

³⁰ Aslanoğlu, İ., 1984. Birinci ve İkinci Milli Mimarlık Akımları Üzerine Düşünceler, Mimaride Türk Milli Üslubu Semineri, AKM, İstanbul, 11-12 Haziran, 41-51.

³¹ Eldem, S.H., 1984. Son 120 Sene İçinde Türk Mimarisinde Millilik ve Rejionalizm Araştırmaları , Mimaride Türk Milli Üslubu Semineri, AKM, İstanbul, 11-12 Haziran, 55.

³² Yücel, E., 2008. Ali Talat Bey(1869-1922), Sanayi-i İnşâiye ve Mi'Mâriyeden Doğramacılık, Marangozluk ve Silicilik İ'mâlâtına Âid Mebâhis, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayını, İstanbul. 5.

³³ Arkitekt dergisi, 1946. Mimar Nihad Nigizberg, 1-2, 44-45

1930 yılları arasında veren bu mimari üslup yine Batı'dan gelen modern mimari anlayışıyla uygulama sahasından çekilmiştir.

3.2 MİMAR KEMALEDDİN BEY'İN HAYATI

Ahmet Kemaleddin Bey, 1870 yılında İstanbul Acıbadem'de dünyaya gelmiştir. Babası, Osmanlı donanmasında görev yapan deniz kaymakamı (yarbayı) Ali Bey'dir. Annesi Sadberk Hanım'dır³⁴.

İlk eğitimine 1876 yılında Acıbadem'de İbrahim Ağa Mekteb-i İbtidaisi'nde başlamıştır. Babasının görevi nedeniyle ailece gittikleri Girit'te, 1881 yılında orta öğrenimine başlamıştır. 1882 yılında, Ailesi ile İstanbul'a dönen Kemaleddin Bey rüştiye eğitimini, Şehzadebaşı'nda yeni açılan Şems-ül Maarif'de, idadi eğitimini de Nümune-i Terakki'de tamamlamıştır. 1887 yılında Hendese-i Mülkiye'ye giren Kemaleddin Bey, yüksek eğitimini burada tamamlayarak 1891 yılında mezun olmuştur³⁵.

Mezuniyetinin ardından Hendese-i Mülkiye'de tasarım hocası olarak görev yapan Prof. A. Jahmund'a asistan olarak tayin edilmiştir. Dört yıl boyunca bu görevi sürdüren Kemaleddin Bey, bu arada okul dışında özel büro açarak genellikle ahşap konut ve köşklerden oluşan ilk eserlerini tasarlamıştır³⁶.

1895 yılında, mimarlık eğitimini ilerletmek için devlet eliyle ve hocası Prof. Jahmund'un yardımıyla, Almanya'ya gönderilmiştir. Berlin'de Charlottenburg Technische Hochschule'de iki yıl eğitim almış ve sonrasında ikibuçuk yıl Berlin'li çeşitli mimarların yanında çalışmıştır. 1900 yılında İstanbul'a dönen Kemaleddin Bey Hendese-i Mülkiye'deki görevine tekrar başlamıştır. Ayrıca 1901 yılında Harbiye Nezareti Ebniye-i Askeriye (Askeri Yapılar) mimarlığına ek görevle atanmıştır. Prof. Jahmund'un ayrılmasından sonra Hendese-i Mülkiye mektebinde tüm mimarlık derslerini üstlenmiş ayrıca, Sanayi-i Nefise Mektebi'nde "Nazariyât-ı Mimariye" adlı bir ders vermeye başlamıştır. Kemaleddin Bey, çalışmalarının yanı sıra mesleki örgütlenme çalışmalarını

³⁴ Yavuz, Y., 1981. A.g.e., 12.

³⁵ Erşan, G., 1998. Mimar Kemaleddin'in Dini Eserleri, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul. 16.

³⁶ Yavuz, Y., 1981. A.g.e., 14.

sürdürmüş ve 1908 yılında “Osmanlı Mimar ve Mühendis Cemiyeti” nin kurulmasına öncülük etmiştir.³⁷

Kemaleddin Bey, 1908 Meşrutiyetin ilanından sonra, Evkaf Nezareti'nin yeniden örgütlenmesi ile kurulan “İnşaat ve Tamirat Heyet-i Fenniyesi” sermimarlığına 1909'da atanmıştır. Buradaki görevi sırasında Sultanahmet, Fatih, Ayasofya, Yeni Cami gibi büyük külliyelerle birçok küçük cami ve mescidin onarımlarını gerçekleştiren mimar, Yeni-Klasik mimarının önemli örnekleri olan vakıf hanları, camiler ve okullar tasarlamış ve uygulamıştır.³⁸

1914 yılında da Evkaf Nezaretindeki görevine ek olarak İstanbul Şehremaneti Heyet-i Feniye Müşavirliğine atanmıştır. Kendisi gibi Hendese-i Mülkiyede ders veren ve bir dönem Şehremaneti Heyet-i Feniye mimarlığı görevlerinde bulunan Ali Talat Bey'le, müdürü olduğu Evkaf Heyeti Feniye'sinde yardımcılığı görevini yaptığı dönemlerde birlikte çalışmıştır³⁹. Evkaf Nazırı Vasfi Hoca tarafından 1919'da görevine son verilen Kemaleddin Bey, özel atölyesinde çalışmalarına devam etmiş ve 1922 yılında Mescid-i Aksa'nın onarımı için çağrıldığı Kudüs'e gitmiştir. Burada Mescid-i Aksa ve Ömer Camii'nin onarımlarında gösterdiği başarı sayesinde İngiliz Kraliyet Mimarlar Akademisi (RIBA) muhabir şeref üyesi seçilen Kemaleddin Bey, 1925 yılında yurda dönmüştür. Cumhuriyet sonrası yoğun imar faaliyetlerinin olduğu Ankara'da Evkaf Müdüriyeti Umumiyesi İnşaat ve Tamirat Müdürlüğü'ne atanmış, Vedat Bey'in inşaatına başladığı ve anlaşmazlıklar yüzünden tamamlayamadığı Ankara Palas'ı tamamlamıştır. Maarif Vekâleti'nce kurulan Sanayi-i Nefise Encümeni üyeliğine seçilen Kemaleddin Bey 1926 yılında aynı encümenin başkanlığına seçilmiştir⁴⁰.

Kemaleddin Bey, 13 Temmuz 1927 günü geçirdiği beyin kanaması sonucu 57 yaşında vefat etmiştir. İstanbul'a getirilen cenazesi Karacaahmet'te Nuhkuyusu

³⁷ **Eskiöglü, O.**, 2004. Modernleşme Ekseninde Mimar Kemalettin'in Kimlik Kurgusu, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. 4.

³⁸ **Yavuz, Y.**, 1981. A.g.e., 16.

³⁹ **Yücel, E.**, 2008. A.g.e., 5.

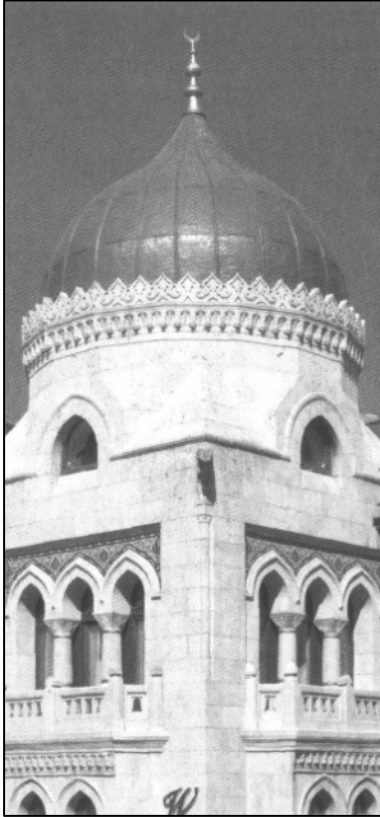
⁴⁰ **Yavuz, Y.**, 1981. A.g.e., 22.

yakınlarında defnedilmiştir. Daha sonra yol geçirilmesi nedeniyle kaldırılan cenazesi Beyazıt Camii haziresine taşınmıştır⁴¹.

Mimar Kemaleddin Bey, İttihat ve Terakki iktidarı boyunca devletin resmi mimarı olmuş ve mimariyi yönlendiren tek yönetici olarak faaliyetlerini sürdürmüştür. Evkaf Nezareti sermimarı ve padişahın baş mimarı Kemaleddin Bey, bu sıfatını cumhuriyetin ilk yıllarında da devam etmiştir. 57 yıl süren bu kısa hayatı boyunca birçok öğrenci yetiştirmiş, mimarimiz için çok önemli eserler ortaya koymuştur. Meslek hayatının son dönemlerinde, yapıtlarıyla ilgili yoğun eleştiriler alan mimarın önemi ve mimarlık tarihimize yaptığı katkılar, günümüzde yapılan çalışmalarla daha iyi anlaşılmaya başlanmış bunun bir göstergesi olarak yeni “20 Türk Lirası” banknotların üzerine resmi basılmıştır.

3.3 İSTANBUL’DA BAŞLICA YENİ-KLASİK MİMARİ ÖRNEKLERİ

Dördüncü Vakıf Hanı, İstanbul Bahçekapı’da, I. Abdülhamid Türbesi karşında, eski I. Abdülhamid imaretinin yerine 1911-1926 yılları arasında yapılmıştır(bkz.Resim22-

23). Bodrumla birlikte yedi katlı olan yapı, çelik iskelet sistemle yapılmış, ön ve yan yüzleri kesme taşla, bölme duvarları ve arka yüz tuğla ile örülerek sıvanmıştır. Kıрма çatısı, çelik makaslarla yapılmıştır⁴². Boyutları, özenli tasarım ve işçiliği, çok zengin bir biçimde bezenmiş görkemli cephesiyle üslubun tipik örneklerinden ve Mimar Kemaleddin’in en önemli eserlerinden biridir.

Resim22 4. Vakıf Hanı Kubbe Detayı (Mimar Kemaleddin Yapıları Rehberi S. 27)

⁴¹ **Batur, A. ve Yıldırım, Y.**, 2008. Mimar Kemaleddin Yapıları Rehberi, TMMOB Mimarlar Odası Yayını, İstanbul. 12-14.

⁴² **Yavuz, Y.**, 1981. A.g.e., 173.

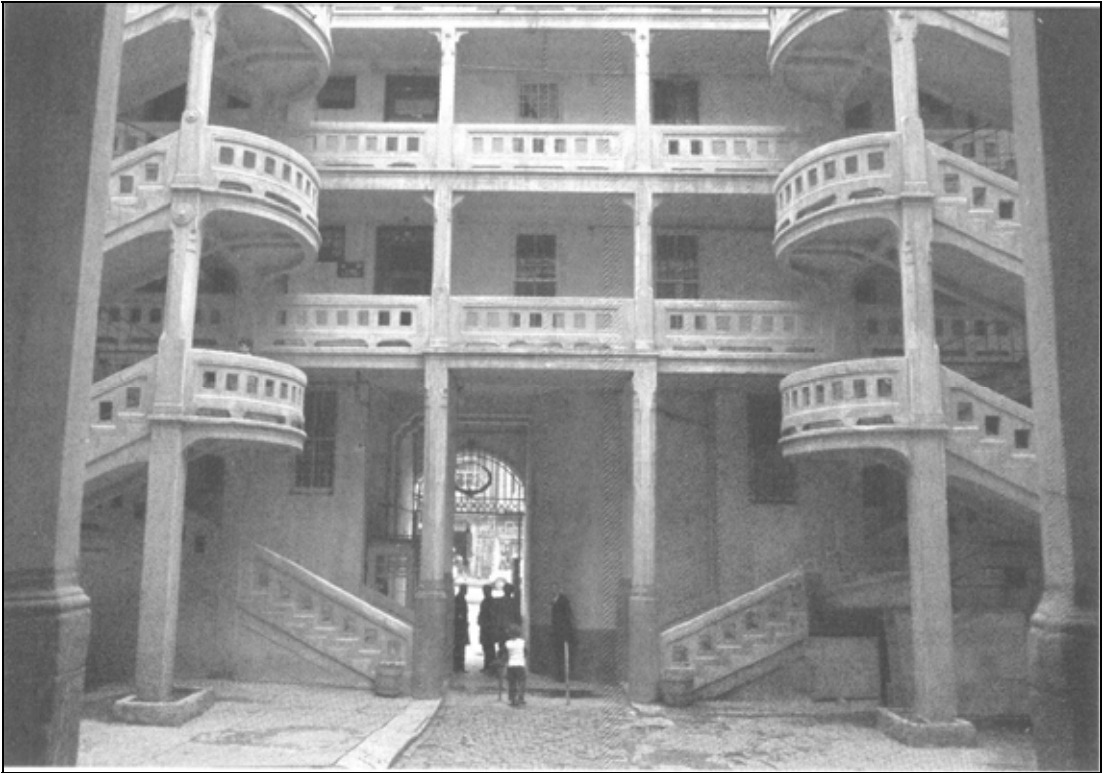
Resim23 Dördüncü Vakıf Hanı Bahçekapı-Mimar Kemaleddin (İstanbul 1900 s.26)

Harikzedegan Apartmanları, Kemaleddin Bey'in İstanbul'da gerçekleştirdiği son binalar topluluğudur(bkz.Resim24-25). 1918'de Cibali, Fatih, Altımermer bölgelerini yok eden büyük yangında evlerini ve varlıklarını yitiren aileleri barındırmak amacıyla inşa edildiklerinden bu ismi almıştır. Binaların tasarımına 1919'da başlanmıştır, inşaat 1922'de tamamlanmıştır. 25 dükkân, 124 daire ve bunlara bağlı olarak, ortak kullanıma açık kapalı teras, çamaşırılık, kömürlük gibi servisleri içeren bu konut topluluğu, Laleli Camisi'nin bitişiğinde, birbirlerini dik kesen iki iç sokağın çevresinde inşa edilmiş, altışar katlı ortalarında ortak olarak kullanılan avluları bulunan dört bloktan oluşmuştur. Yapı İstanbul'da betonarme iskelet sistemiyle gerçekleştirilen erken yapılardandır⁴³.

⁴³ **Batur, A. ve Yıldırım, Y.**, 2008. A.g.e., 34-35.

Resim24 Harikzedegân Apartmanları Laleli-Mimar Kemalettin (İstanbul 1900 s.27)

Resim25 Harikzedegân Apartmanları İç Avlu (Mimar Kemalettin Yapıları Rehberi S. 34)

Kamer Hatun Camisi, III. Selim'in sütninesi Kamer Hatun tarafından yaptırılan cami 1871 Beyoğlu yangınında yandıktan sonra Evkaf Nezaretince bugünkü cami 1911-1914 yılları arasında Kemaleddin Bey'e yaptırılmıştır(bkz.Resim26). Konumu ve planı ile geleneksel çizginin dışında kalmış ve düzgün olmayan dikdörtgen planlı harimi ve eskiden sokağı avluya bağlayan geçit ile üst katta müezzin evine sahip bir camidir. Yarım sekizgen planlı ve üzeri yarım kubbeyle örtülü, kesme taşla yapılmış mihrap, harim cephesinin simetri eksenindedir. stte penci, altta dikdörtgen birer çift pencerenin bulunduğu cephe, simetri ekseninde bir tepelik yaparak yükselen palmet motifli bir kornişle bitirilmiştir. Ayrıca, tek şerefesi olan minaresi mihrabın solundadır.⁴⁴

Resim26 Kamer Hatun
Camii - Mimar
Kemaleddin
(İstanbul 1900 s.27)

⁴⁴ Batur, A. ve Yıldırım, Y., 2008. A.g.e., 58.

Köşkü, Berlin Sefiri Ali Galip Bey Aşyan sırtlarında, kızları için Mimar Kemaleddin Bey'e yaptırmıştır(bkz.Resim27). Bölgede oluşan yangından dolayı tamamen yanmış olan köşkün yerinde günümüzde başka bir bina vardır. Köşklere ait eski belgelerde, 1.katında 1 oda, 1 mutfak,1 hamam ve çamaşırılık; 2.katında iki oda, 1 salon; 3.katında 3 oda, 1 sofa; 4.katında 2 oda, 1 sofa; 5.katında 1 cihannüma olduğu ve bahçesinin de 1 dönümlük çamlıktan meydana geldiği yazmaktadır⁴⁵.

Resim27 Berlin Sefiri Ali Galip Bey'in kızları için yaptırdığı köşk 1900 başları Aşyan. Mimar Kemaleddin (H. Necdet İşli Arşivi)

⁴⁵ Çete, N.İ., 1995. Adım Adım Mimar Kemalettin'in İkizevlerine doğru, Yapı Dergisi, 165, 44-46

Defter-i Hakani Binası(Tapu Kadastro Binası), Sultanahmet meydanında eski Defterhane'nin bir kısmının üzerinde yer almaktadır ve 1894 depreminden sonra onarılan binanın yerine 1907-1908 yıllarında Vedad Bey'in yeni projesi ile yapılmıştır(bkz.Resim28). Defter-i Hakani binası, simetri eksenindeki giriş mekânı, çift kollu merdiveni ve bu merkezi mekân ve ona bağlanan geniş bir orta koridorun iki yanındaki odalar dizisi ile klasik disipline uygun bir tasarımdır. Cephe kurgusunda yeni-klasik düzenin belirgin olduğu dört katlı yapı, klasik öğretiyi uyarınca kornişlerle üçe bölünerek, farklı öğelerin farklı kombinezonları ile ayırt edilir. Üçe bölünen cephenin ilk katmanını yüksekçe bir subasman üzerindeki ilk kat, sürekli yatay derzlerle ve basık kemerli pencere öğeleriyle çizilmiştir. İkinci katman, iki kat yüksekliğindedir ancak iki katı kesintisiz bağlayan düşey öğeler sayesinde tek bir katman olarak algılanmaktadır. Bu düşey öğeler arasındaki pencere çiftleri, üstte sivri kemerli altta basık kemerlidir. Üçüncü katmanda ise merkez aksı ve köşe pencereleri kemerli, diğerleri düzdür. Yapıyı daha önce yapılmış örneklerinden ayıran en önemli özelliği erken bir betonarme kullanımına sahip oluşudur⁴⁶.

Resim28 Tapu ve Kadastro Binası Sultanahmet-Mimar Vedat (İstanbul 1900, s.24)

⁴⁶ **Batur, A.**, 2003. M. Vedad Tek Kimliğinin İzinde Bir Mimar, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul. 101-104.

Vedad Bey Evi, Harbiye-Nişantaşı arasında üçgen bir köşe parselde ve eğimli bir zeminde inşa edilmiştir(bkz.Resim29). Yapı esas olarak üç katlıdır ancak eğimden dolayı Süleyman Nazif Sokağı'ndaki üçüncü kat, dördüncü kat olarak öne ilerlemeden, yarıda tutularak köşeeye bir geri plan oluşturmaktadır. Valikonağı cephesinde girişin bulunduğu ve kemerli bir alınlıkla ayrılan düşey eksende girişin üstündeki çalışma odası ve bir üst kattaki özel yatak odasıyla evin kişisel olarak Vedad Bey'e ait olan bölümünü ifade etmiştir. Yapının kurgusunda plan ve cephelerde asimetri önemli bir şekilde dikkat çekmektedir. Pencere ve çıkımların cephedeki yerleşimi, gerideki işlevlerine de bağılı olarak asimettiktir. Süleyman Nazif Sokağı cephesinde de diğer cephenin öğelerinden farklı pencere biçimleri kullanılması ile asimetri kurgu gözlenir. Girişin Bursa kemerli çerçevesi, birinci katın kemerli üst pencereleri, ikinci katın geleneksel tepe pencereli düzenlenişi ve çini kaplamalar, yeni-klasik üsluba özgü biçimler olarak gözlemlenmektedir⁴⁷.

Resim29
Vedat Tek
Evi Şişli
(İstanbul
1900,
s.25)

⁴⁷ **Batur, A.**, 2003. A.g.e., 113-120.

Hobyar Mescidi, Posta ve Telgraf Nezareti Binası'nın arkasında bulunan avlunun yüksek istinat duvarı üzerinde, 1437(H.878) yılında Hacı (Hoca) Hubyar tarafından yaptırılan eski bir mescittir. Posta Nezareti yapılırken çekilmiş olduğu anlaşılan bir fotoğrafta son cemaat yerinin yıkılmış olduğu anlaşılmaktadır. Mescidin onarımıyla ilgili bazı çalışmalar yapılmış ve 1907 yılında onarım başlamıştır. Ancak bu çalışma bir onarım veya yenileme çalışması olarak yapılmamış, Vedad Bey'in yeni bir tasarımı olarak yapılmış ve sonuçlanmıştır. Eski mescit, son cemaat yeri ile birlikte

9m x 9m boyutunda kare planlı ve kubbeli bir erken dönem yapısı iken yeni mescit, 7.5m x 7.5m boyutunda köşeleri kesik kare veya sekizgen planlı bir yapıdır. Kesik kare planlı yapıda, karenin kenarları büyük birer pencere olarak açılır ve küçük iç mekânı genişletir. Erken Osmanlı türbe yapılarını ve görünümlerini anımsatan yapı Evkaf ekolünün geleneksel çizgiyi sürdüren camilerinden tamamen farklıdır (bkz.Resim30).⁴⁸

Resim30 Hobyar Mescidi Eminönü-
Vedat Tek (İstanbul 1900, s.24)

⁴⁸ Batur, A., 2003. A.g.e., 94-98.

Beşiktaş Vapur İskelesi, eski iskelenin yerine Şirketi Hayriye tarafından 1913 yılında, Yeni-Klasik üslubu, Türk mimarisine uygulayan ilk mimarlardan olan Mimar Ali Talat Bey'e yaptırılmıştır⁴⁹. Yapıda sivri kemerler, iç ve dış cephelerde bezemelere yer verilmiş, böylece yeni bir mimari anlayış ortaya konmuştur. İskelenin iç mekânlarında, tavan kenarlarında alçı mukarnas sıralara, duvarlarda da kalem işi bezemelere yer verilmiştir. Ayrıca dış cephelerde taş kabaralar, pencere kemerleri içerisinde de çini panolar yerleştirilmiştir. Giriş cephesindeki sivri kemerin iki yanında bulunan çini panolarda binanın yapım tarihi bulunmaktadır. İskelenin deniz cephesinin iki yanına yerleştirilen, özgün kuleler kubbe ile örtülmüştür. Ancak bu kubbeler 1970 yılı onarımında yıkılmış ve üzerleri kırma çatı ile örtülmüştür(bkz.Resim31).⁵⁰

Resim31 Beşiktaş Vapur İskelesi Ali Talat Bey (İstanbul 1900, s.26)

⁴⁹ Tutel , E., 2008. İskeleler Şehri İstanbul, İdo Yayınları, İstanbul. 54-57.

⁵⁰ <http://www.scribd.com/doc/231316/Besiktas-Iskelesi>

3.4. ÜSKÜDAR'DA UYGULANMIŞ ve TASARLANMIŞ YENİ-KLASİK ÖRNEKLER (Katalog)

Katalog no : 1

Adı : Paşakapısı Cezaevi

Yapım yılı : 1912-1922

Bugünkü kullanımı: Cezaevi

Ada/Parsel : 331/58

Konumu : İstanbul ili, Üsküdar ilçesi, İhsaniye Mahallesinde, Tunusbağı Caddesi, Paşakapısı, Dr. Sıtkı Özferendeci, Hoca Emin Paşa ve Murat Paşa Sokakları arasındaki yapı adasında bulunmaktadır(bkz.Şekil3-1).

Tarihçe : 1912 yılında Adliye Nezaretinin girişimleri ile Üsküdar Paşakapısı'nda Adliye Dairesi yakınında yeni bir tevkifhane binasının yapımına karar verilmiştir. Balkan Savaşı'nın başlaması, gerekli hazırlıklar ve projelerin hazırlanmasına rağmen uygulamanın ertelenmesine neden olmuştur. Savaşın ardından 1914 yılında, mevcut proje gözden geçirilerek yenilenmiştir. Projeye göre ana hapisane binası, bodrum, zemin ve üst kat olmak üzere, etrafında müdür ve gardiyanlara ait tek katlı binalar ve çevre duvarları olarak planlanmıştır. Tevkifhane toplam alanı 604.035 m² olarak projelendirilmiştir⁵¹.

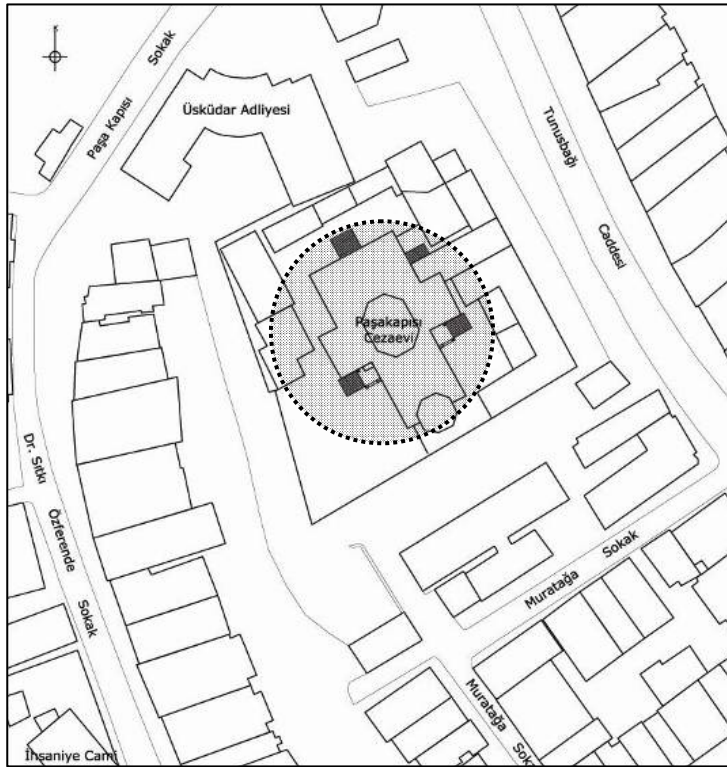
1914 yılında I. Dünya Savaşının getirdiği olumsuz koşullar sonucu inşaat faaliyetleri aksamış ve takip eden yıllarda sınırlı imkânlar ile inşaat sürdürülmeye çalışılmıştır. Mondoros Mütarekesi ile ortaya çıkan durum sonrasında inşaat faaliyetleri durma noktasına gelmiştir. Takip eden senelerde mevcut tevkifhanedeki şartların daha da kötüleşmesi ve Maarif Nezaretinin baskıları sonucu eksiklerine rağmen kullanıma açılmış ve Üsküdar Sultanisindeki tevkifhane boşaltılarak mahkûmlar yeni tevkifhaneye nakledilmişlerdir. Eldeki imkânlar dâhilinde inşaat bitirilmeye çalışılırken 17 Mart 1920'de içinde mahkûmlar olduğu halde İngilizlerce karargâh olarak kullanılmak üzere işgal edilmiş ve boşaltılmıştır. 1920 yılının sonuna doğru işgal kalkarak tekrar mahkûmlar yerleşmiştir.

⁵¹ **Celik, Y.**, 2006. Üsküdar Paşakapısı Tevkifhanesi: İnşası ve İşgali (1912-1923), 4. Ulusal Üsküdar Sempozyumu , Üsküdar, İstanbul, 3-5 Kasım. **2**, 237-238

İşgal altında zarar gören tevkifhanenin onarımına ve eksiklerin giderilmesine devam edilmiştir. 1922'ye gelindiğinde inşaatın hala sürdüğü kayıtlardan anlaşılmaktadır. 1928 yılında cezaevi, büyük çaplı bir onarım geçirmiş ve bugün mevcut olan ek yapıların büyük kısmı da bu dönemde eklenmiştir. Güvenlik gerekçesi ile 1970 yılında muhafaza duvarları yükseltilmiş ve bahçesine ek hizmet binaları ilave edilmiştir⁵².

Mimari Özellikleri: Günümüzde halen kullanılmakta olması nedeniyle binanın içine girilememiştir. Yapı kare planlı olup her cephede dışa taşan kısımlar gözlemlenmektedir. Dış cepheden görünümüne göre üç katlı bir yapıdır.

Cezaevinin "C" bölümü koğuş kapısı cephesinde ve revir kapısı cephesinde kare formlu çinilerden oluşan panolar yer almaktadır. Çiniler, turkuvaz, lacivert, mavi, kırmızı, beyaz, yeşil ve siyah renkleriyle hatai, penç, gonca ve yapraklar kullanılarak oluşturulmuştur. Alınlığın üzerindeki kırmızı zeminde, karşılıklı iki hilal ve yıldızdan oluşan bir görüntü mevcuttur. Bu alan, sonradan zemin indirgenerek oluşturulmuş ve

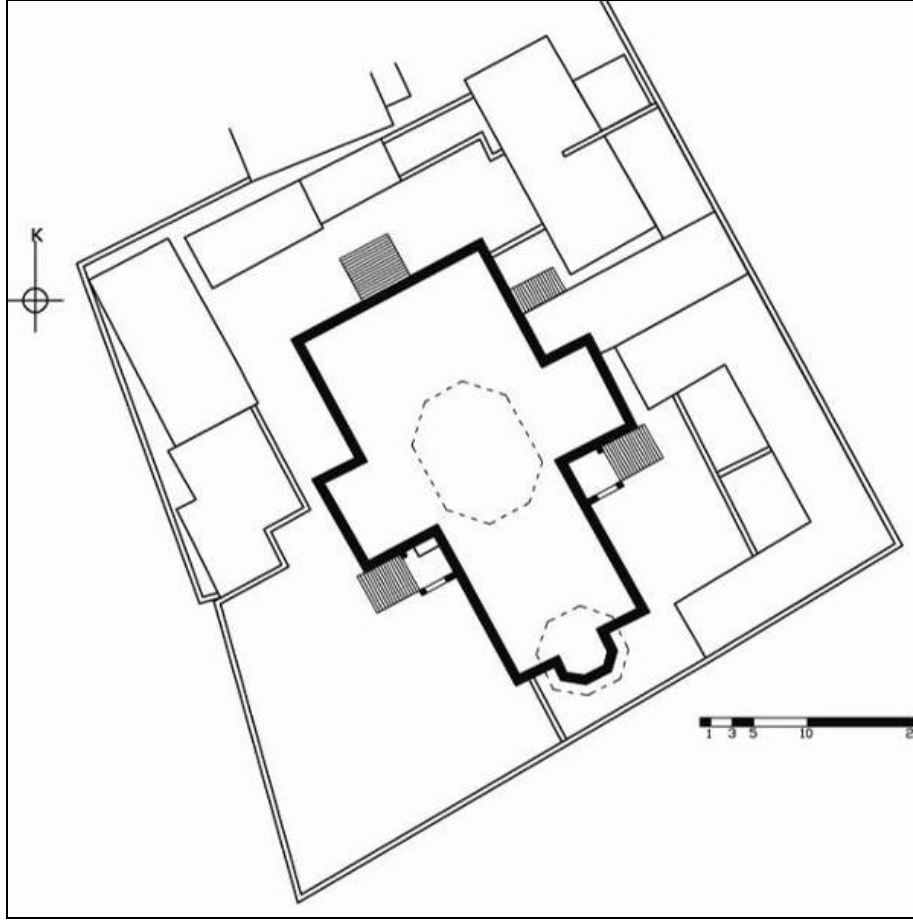

boyanarak bugünkü görüntüsüne kavuşmuştur. Diğer cephedeki sivri kemerli kavis burada da bulunmaktadır. Üst köşeler yarım pençe başlayan yapraklarla oluşan üçgen formda çinilerle bezenmiştir (bkz.Resim32,33,34,35).⁵³

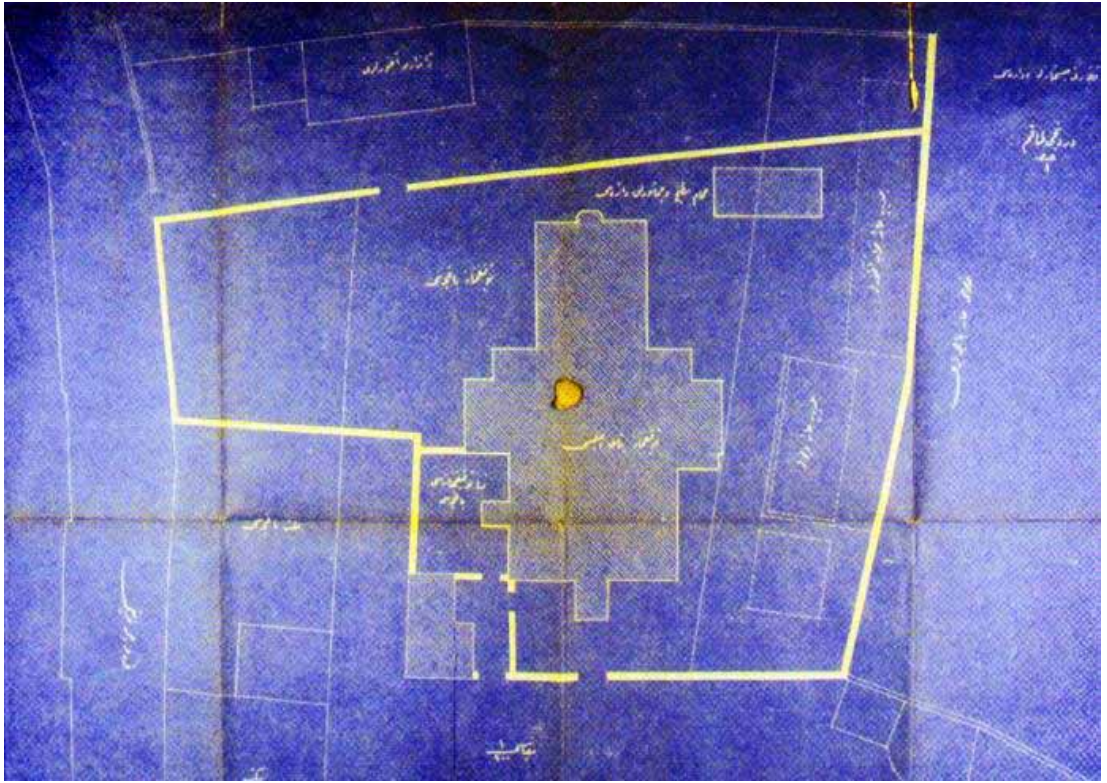
Şekil 3.1 Paşakapısı Cezaevi Vaziyet Planı

⁵² Çelik, Y., 2006. A.g.e., 2, 244.

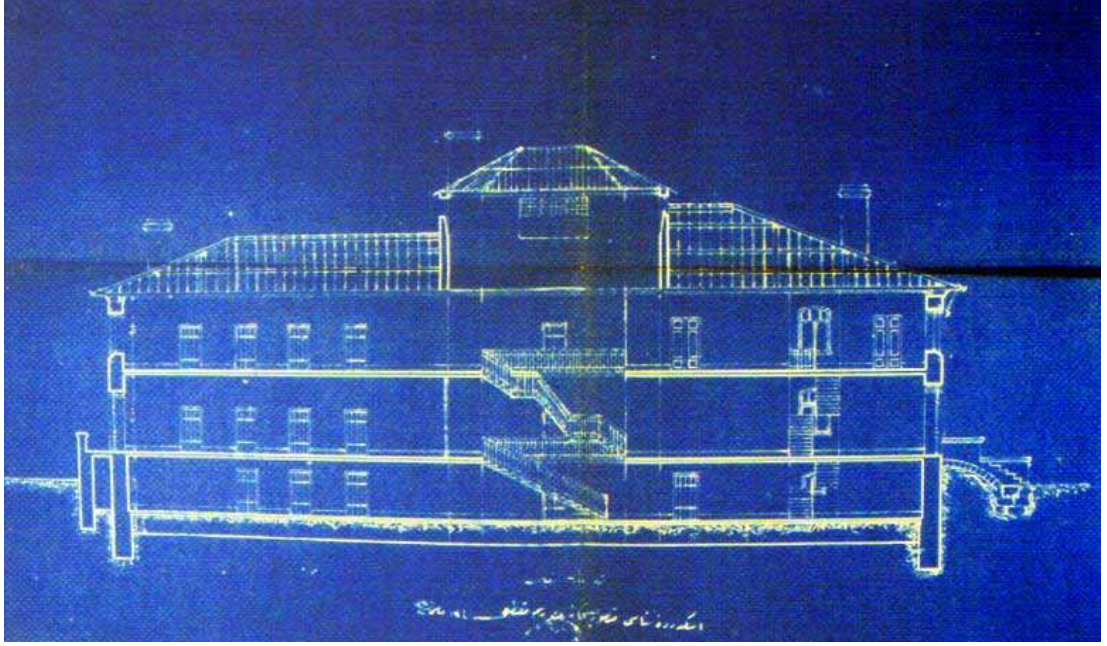
⁵³ Aktan, L., 2004. 20. yy Üsküdar Mimarisinde Çinili Mekânlar, Paşakapısı Cezaevi, 2. Ulusal Üsküdar Sempozyumu, Üsküdar, İstanbul, 12-14 Mart. 2, 409-410.

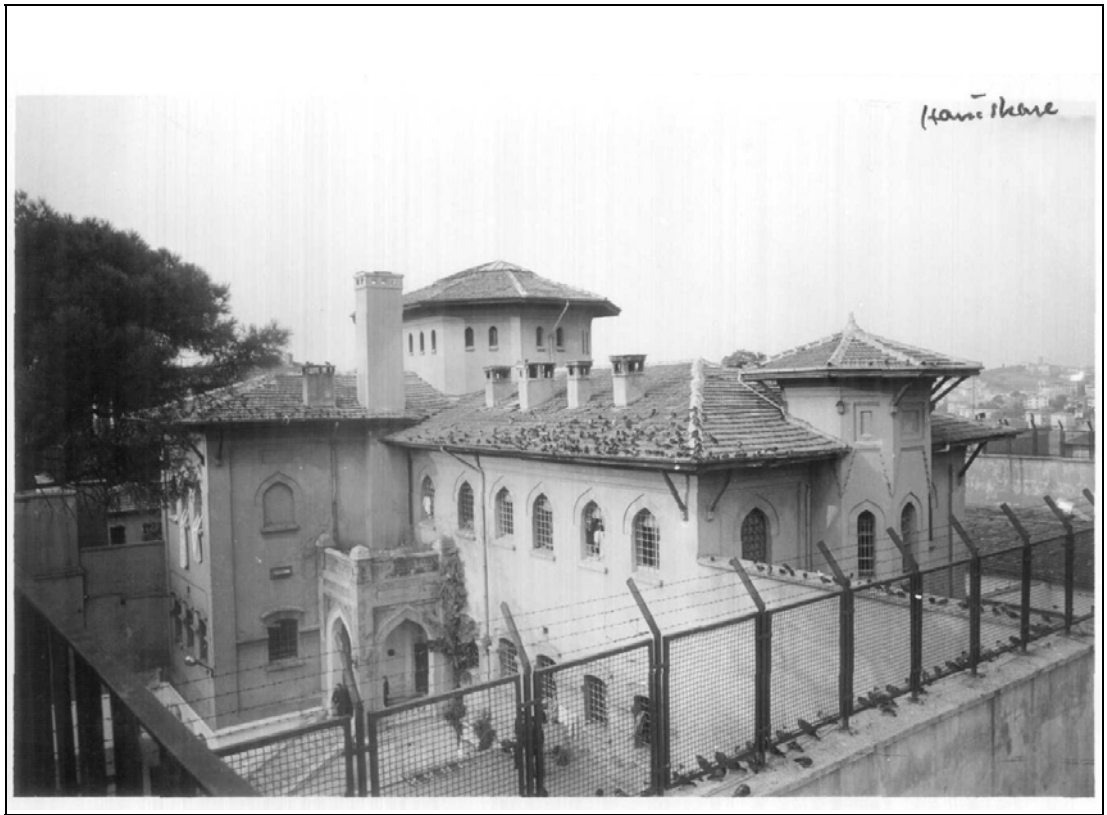
Şekil 3.2 Cezaevi binası zemin kat oturumu

Şekil 3.3 Cezaevini gösteren eski bir plan (4.Üsküdar Sempozyum Bildirileri 2. Cilt, s.240)

Şekil 3.4 Cezaevini gösteren eski bir kesit (4.Üsküdar Sempozyum Bildirileri 2. Cilt, s.243)

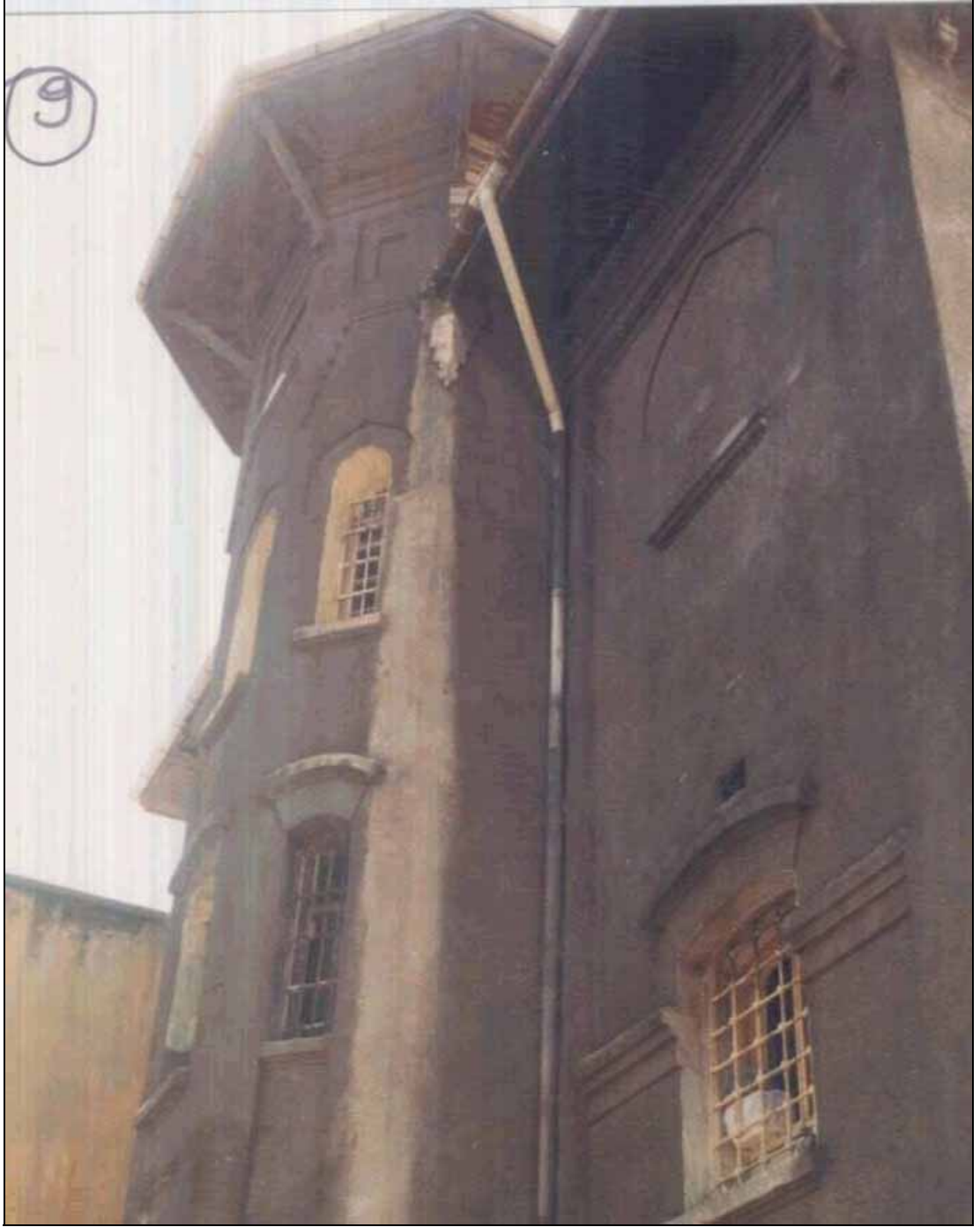
Resim32 Paşakapısı Cezaevi 1960-70 (İstanbul 6 No'lu Koruma Kurulu Arşivi)

Resim33 Paşakapısı Cezaevi 1960-70 (İstanbul 6 No'lu Koruma Kurulu Arşivi)

Resim34 Paşakapısı Cezaevi 1980'ler (İstanbul 6 No'lu Koruma Kurulu Arşivi)

Resim35 Paşakapısı Cezaevi 1980'ler (İstanbul 6 No'lu Koruma Kurulu Arşivi)

Katalog no : 2

Adı : Tramvay Muhavvile Merkezi

Yapım yılı : 1911-1928

Bugünkü kullanımı: Bağlarbaşı Kültür Kompleksi İçinde Ulaşım Müzesi

Ada/Parsel : 1210/17

Konumu : İstanbul ili, Üsküdar ilçesi, Selami Ali Mahallesinde, Gazi Caddesi, Vakıf, Yunus Emre ve Ekmekçibaşı Sokakları arasındaki yapı adasındadır(bkz.Şekil3-5).

Tarihçe : Tramvay Muhavvile Merkezi binası, tarihi Acıbadem Tekkesi'nin bulunduğu vakıf arazisinin bir bölümü üzerine kurulmuş, yapının inşasına Osmanlı döneminde 1911 yılında başlanmış, projeleri 1914'te hazırlanmış, ancak Cumhuriyet'in ilanından sonra tamamlanabilmiştir.

Binayı savaş yıllarında inşa ettirmeye başlayan Evkaf Nazırı Hayri Bey'in amacı; o zamanki vakıflara ait Alemdağ ormanlarından odun, kömür ve Taşdelen membasından iyi su nakletmektir. Bu amaçla Almanya'dan birçok malzeme ile tramvay arabalarını getirip Çamlıca'ya kadar olan rayları döşemiştir. Birinci dünya savaşı nedeniyle yapımına bir süre ara verilen merkezde Üsküdar Havagazı Şirketi'ne verilen 'Elektrikle Tenvirat İmtiyazı' sayesinde sadece elektrik üretilmeye başlanmıştır. O zamanki yazışmalarda geçen 'Elektrik üreten fabrika, aynı zamanda tramvayları da hareket ettireceğinden bir masrafla iki işin hâsıl olacağı düşüncesiyle binanın yapımı için 1927 yılında başlayan ikinci girişim, Süreyya Paşa'nın katkılarıyla sonuçlandırılmıştır. Bina, Meclis Başkanı Kazım Özalp, Dahiliye Vekili Şükrü Kaya ve Şehremini Muhiddin Bey'lerin katılımıyla Üsküdar tramvaylarının hizmete girdiği 7 Haziran 1928 günü törenle açılmıştır⁵⁴. Binanın mimarı Kemaleddin Bey'dir.⁵⁵

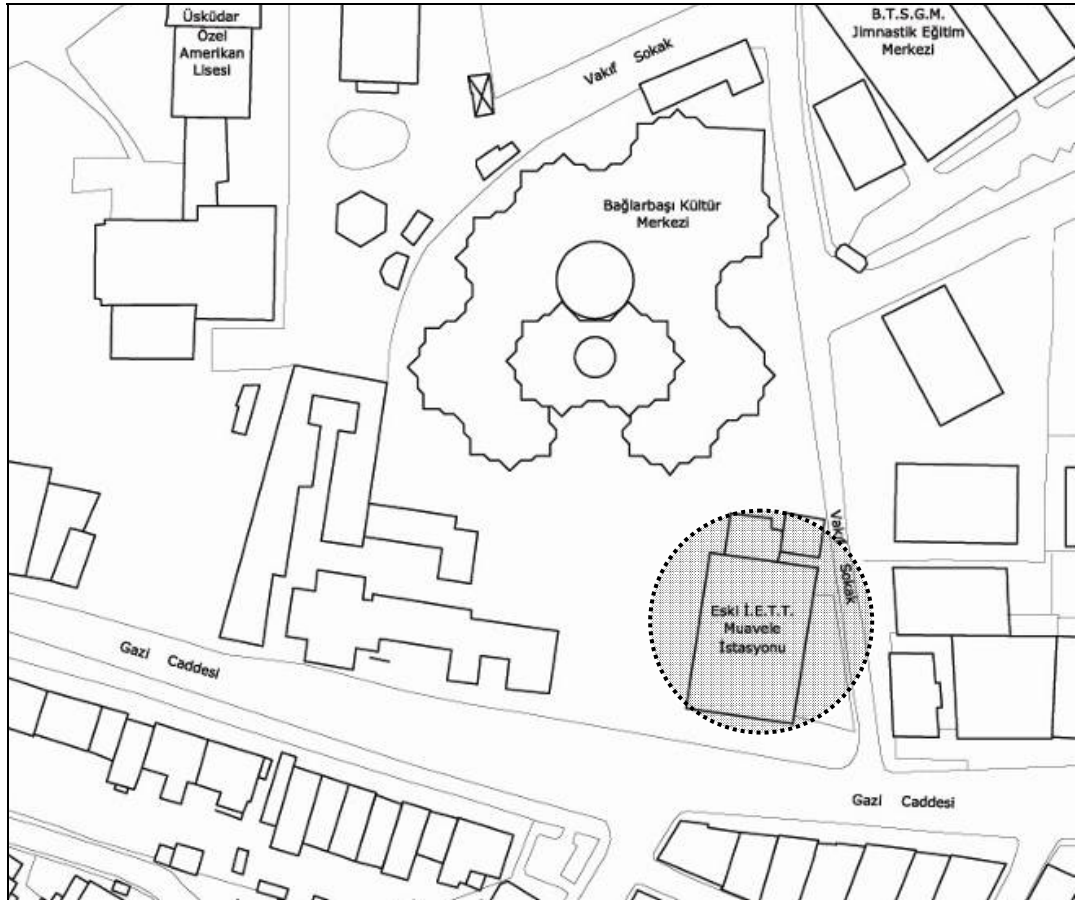
Mimari Özellikleri: Bağlarbaşı Kuvvet Merkezi, Osmanlı döneminin son önemli mimari eserlerinin tasarımında temel olan eklektik bir tavırla yeni-klasik tarzda, klasik Osmanlı yapılarının mimari unsurlarının kullanıldığı bir

⁵⁴ <http://www.iETT.gov.tr/metin.php?no=199>

⁵⁵ İETT'nin internet sayfasında yapının mimarı Ali Talat Bey olarak veriliyor ancak belge de sunulan projenin üzerinde Kemaleddin Bey'in imzası bulunmaktadır.

yapıdır(bkz.Resim36,37). İçinde o zamandan kalma, trafo kaldırmakta kullanılan hareketli bir vinç vardır. Yanındaki kulenin yangın kulesi ve gözlem yeri olarak kullanıldığı sanılmaktadır (bkz.Resim38).

Bağlarbaşı'nda kuvvet merkezinin yer aldığı alan, binanın hizmete açıldığı yıl olan 1928'den 1960'ların sonuna kadar tramvay deposu olarak kullanılmıştır. Anadolu yakasından tramvayların kaldırılmasıyla otobüs garajına dönüştürülen alanda bir yandan yüz otobüs depolanırken diğer yandan üretim atölyesinde motor yapımı, rektifiye ve parça imalatı işleri yürütülmüştür. İETT, 1998 yılında İkitelli garajında Motor Yenileme Fabrikası'yla modern tesislere kavuşunca bir süre boş kalan alan daha sonra bölgenin tarihi özelliği dikkate alınarak Kültür Merkezi'ne dönüştürülmüştür. İnşaatı 15 Mayıs 2005'te başlayıp 20 Temmuz 2007'de tamamlanan tesisin resmi açılışı 28 Haziran 2008'de yapılmıştır. İETT'nin öz kaynaklarıyla yapılan Kültür Merkezi'nde tiyatro ve toplantı salonları, Türk evi, sahaflar çarşısı, otopark ve Ulaşım Müzesi'ne dönüştürülen tarihi bina yer almaktadır.⁵⁶

Şekil 3.5 Tramvay Muhavvile Merkezi Vaziyet Planı

⁵⁶ <http://www.iett.gov.tr/metin.php?no=199>

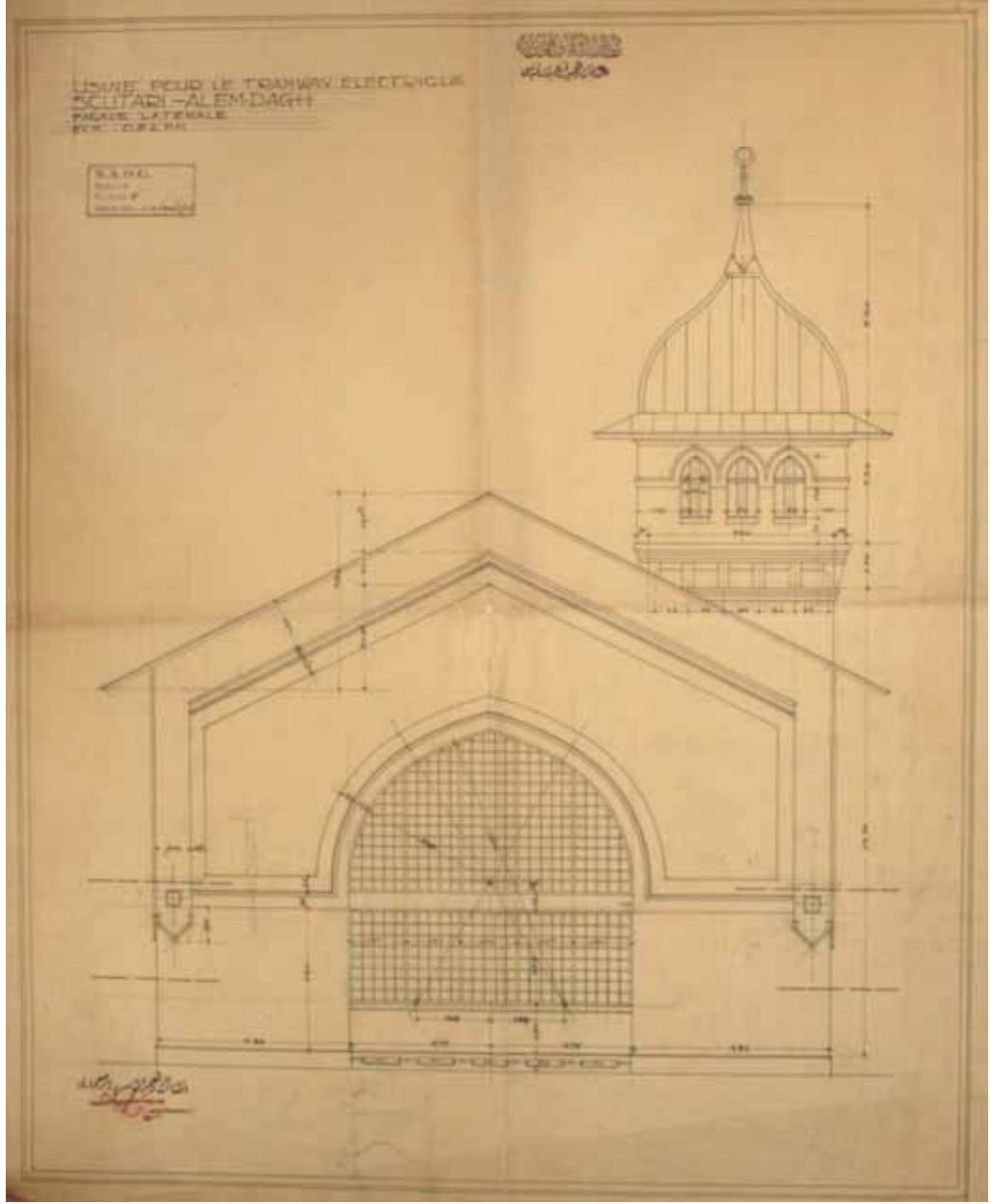
Resim 36 Tramvay Muhavvile Merkezi Giriş Cephesi Görünüşü (Büyükseçgin, İ., Bağlarbaşı, Aralık 2008)

Resim 37 Tramvay Muhavvile Merkezi Yan Cephe Görünüşü (Büyükseçgin, İ., Bağlarbaşı, Aralık 2008)

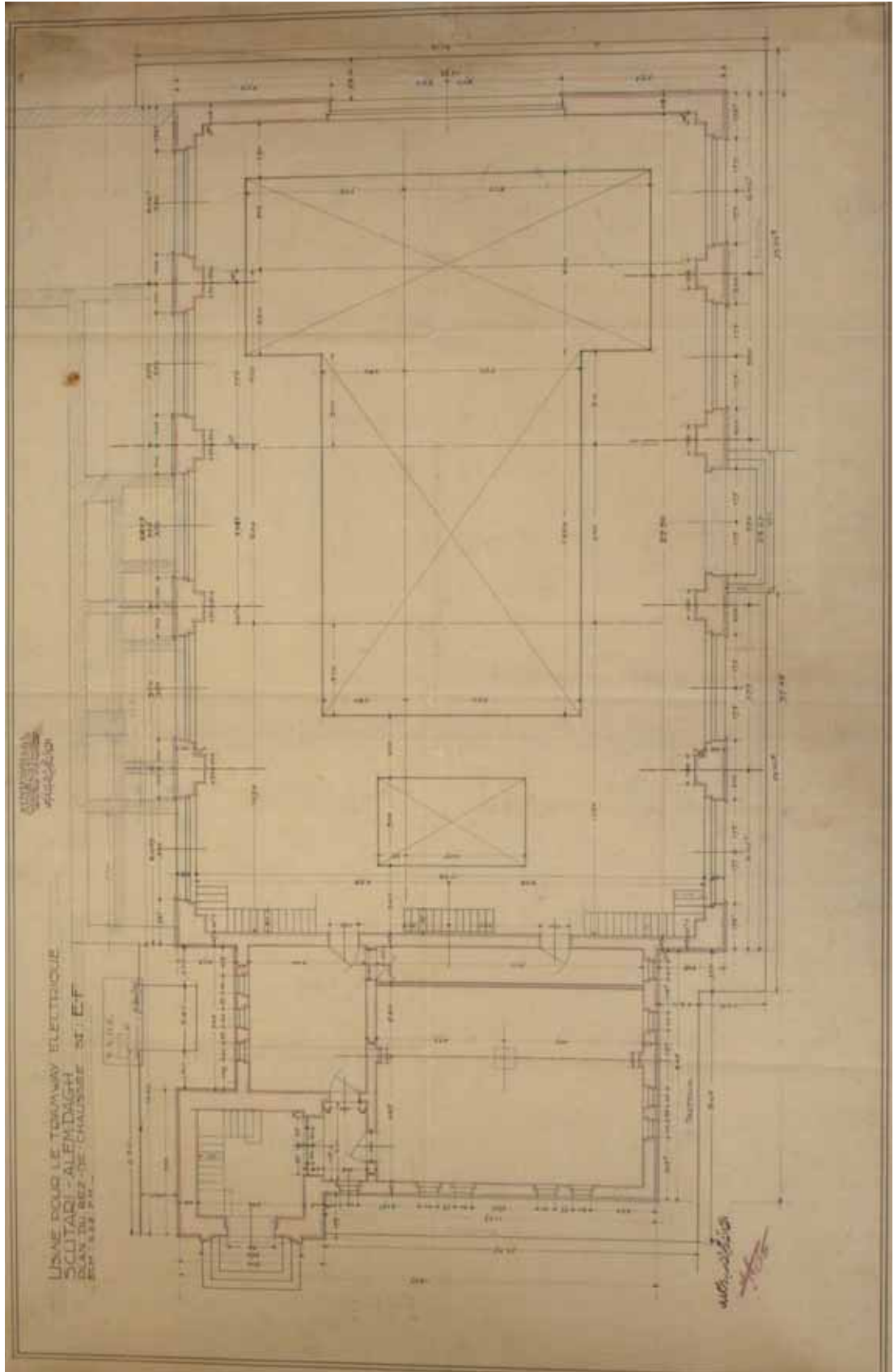
Resim 38 Tramvay Muhavvile Merkezi Yan Cephe Görünüşü (Büyükseçgin, İ., Bağlarbaşı, Eylül 2009)

Belge2 Tramvay Muhavvile Merkezi Yan Cephe Görünüşü (Orijinal Kemalettin İmzalı, Büyükseçgin, İ., Arşivi)

Şekil 3.6 Tramvay Muhavvile Merkezi 19 Avril (Nisan) 1914

Belge3 Tramway Muhavvile Merkezi Plan (Orijinal Kemalettin İmzalı, Büyükseçgin, İ., Arşivi)

Katalog no : 3

Adı : Kandilli Cami

Yapım yılı : 1929-1931

Bugünkü kullanımı: İbadethane

Ada/Parsel : 931/15

Konumu : İstanbul ili, Üsküdar ilçesi, Kandilli Mahallesi, Kandilli Göksu Caddesi ile İskele meydanının kesiştiği köşede yer almaktadır(bkz.Şekil 3.7).

Tarihçe : Kandilli caminin ilk inşa tarihi 1632 yılı olarak ileri sürülmektedir. I. Mahmut tarafından (1740-1754) yenilenmiştir⁵⁷. 1916 yılına kadar o döneme ait özelliklerini taşımıştır.

1916'daki gaz yangınında caminin kargir olan minare kaidesi ve gövdesi dışında, ahşap bölümlerin tamamı ve bitişiğindeki muvakkithane tahrip olmuştur. Savaş yıllarının ağır şartlarında onarılamayan yapının yok olan kısımlarının yeniden inşasına ancak 1929 yılında başlanabilmektedir. Uygulama Kurşuncu Mehmet Efendi tarafından sürdürülmüş ve 1931 yılında tamamlanmıştır(bkz.Resim39,40). Yapının 1961 yılında Vakıflar İdaresi tarafından onarıldığı bilinmektedir. Caminin güney yönünde bulunan avlusundaki şadırvanın üzerinde de 1961 tarihi işlenmiştir.⁵⁸

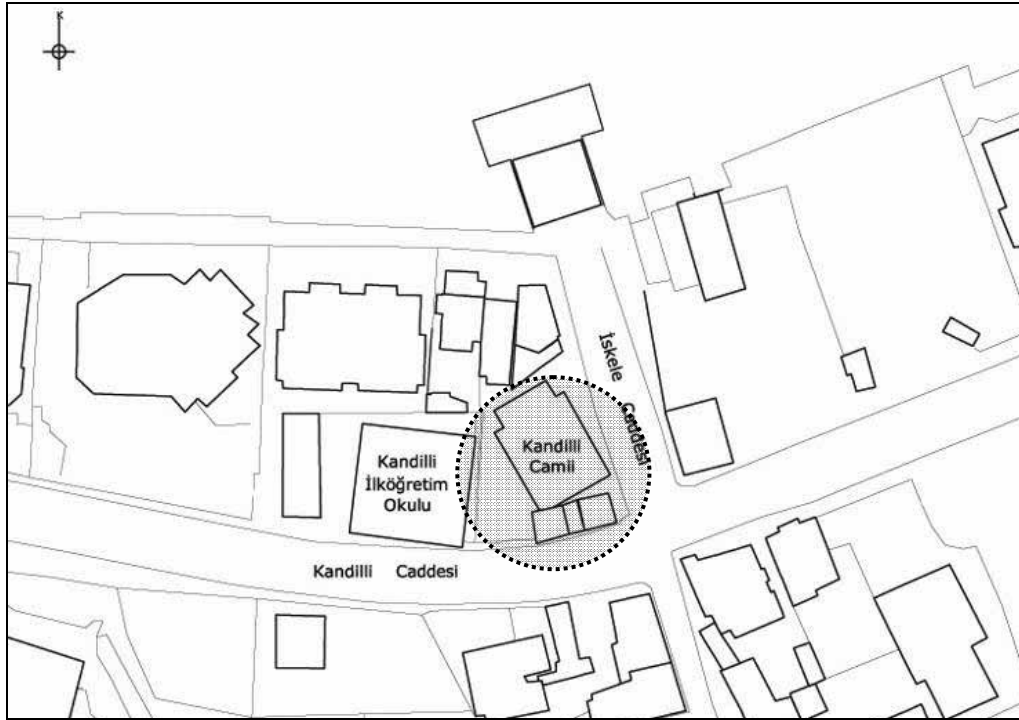
Mimari Özellikleri : Günümüzde Kandilli Camii, kareye yakın dikdörtgen planlı, fevkani, ahşap çatılı kargir bir binadır(bkz.Şekil 3.8). Kibleye göre sağ tarafında taş minaresi vardır⁵⁹. Deniz tarafındaki ana giriş kapısından son cemaat yerine girilmektedir. Burada, solda, imam ve müezzin odası, sağda ise kadınlar mahfiline çıkan merdiven bulunmaktadır. Son cemaat yerinden bir kapı ile geçilen harim kısmını kuzey, güney ve doğu yönlerinde bulunan yüksek dikdörtgen pencereler ve bunların üzerinde bulunan sivri kemerli tepe pencereleri aydınlatmaktadır. Ahşap tavanda çitalarla kaset biçimli süslemeler oluşturulmuştur. Caminin mihrap duvarında bulunan tepe penceresinin vitraylı camları ile duvarın tamamını ve mihrap

⁵⁷ **Galitekin, A. N.**, 2001. Hadikatü'l-Cevâmi Ayvansarayı Hüseyin Efendi/Alı Satı' Efendi/Süleyman Besim Efendi, İşaret Yayınları, İstanbul. 663.

⁵⁸ **Ekşi, E.**, 2004. Kandilli Sit Alanının sayısal Ortamda Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.15.

⁵⁹ **Rezan, Ç.**, 1994. Kandilli Camii, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayını, İstanbul. 4, 410.

nişini kaplayan çinilerin, yapının 1931 yılında yeniden inşası sırasında, Okmeydanı'ndaki Yemen Fatihî Sinan Paşa'nın harap olan camisinden getirilmiştir.⁶⁰

Şekil 3.7 Kandilli Camii Vaziyet Planı

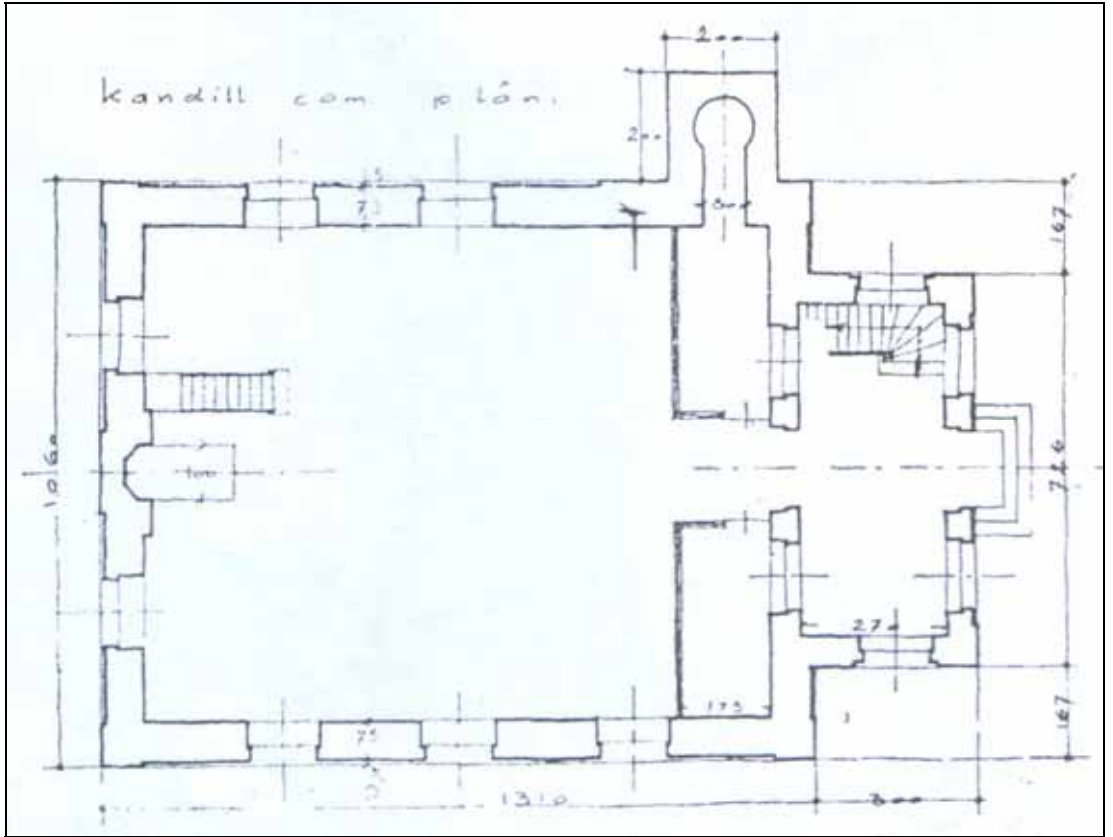

Resim39 Kandilli Camii Güney ve Doğu cepheleri görünüşü (Büyükseçgin, İ., Kandilli, Aralık 2008)

⁶⁰ Konyalı, İ. H., 1976. Abide ve Kitabeleriyle Üsküdar Tarihi, Türkiye Yeşilay Cemiyeti Yayınları, İstanbul. 1, 176-177.

Resim40 Kandilli Camii Doğu ve Kuzey cepheleri görünüşü (Büyükseçgin, İ., Kandilli, Aralık 2008)

Şekil 3.8 Kandilli Camii Planı (Arkitekt sayı /1931, sayı 10. S.327)

Katalog no : 4

Adı : Ahmet Ratıp Paşa Köşkü

Yapım yılı : 1900'lerin başı

Bugünkü kullanımı: Milli Eğitim Bakanlığı mülkiyetindedir. Koruma altındadır, kullanılmamaktadır.

Ada/Parsel : 27/15

Konumu : İstanbul ili, Üsküdar ilçesi, Acıbadem Mahallesi, Acıbadem Caddesi ile Lise ve Faik Bey Mescidi Sokakları arasındaki yapı adasında bulunmaktadır(bkz.Şekil 3.9).

Tarihçe : Ahmet Ratıp Paşa Köşkü, 1900'lü yılların başında Hicaz Valisi Ahmet Ratıp Paşa tarafından yazlık köşk olarak yaptırılmıştır. Mimarı Kemaleddin Bey'dir. 1908 yılında II. Meşrutiyet'in ilanından sonra bina, bahçesi ve bütün müştemilatı ile Maarif Nezareti tarafından satın alınmıştır. Önce Viyana Theresianum Kolejleri modelinde özel bir kız okulu kurularak ona tahsis edilmiş, daha sonra yerini İnas Sultanisi'ne bırakmıştır. 1922'de Kız Orta Okulu, 1938'de Çamlıca Kız Lisesi olmuştur. Ahmet Ratıp Paşa Köşkü ile aynı bahçe içinde yer alan pansiyon binası ve 28 derslikli yeni bina, 1969-70 yılları arasında hizmete girmiştir. 1985'e kadar Çamlıca Kız Lisesinin yatakhane olarak kullanılmıştır. Günümüzde Milli Eğitim Bakanlığı mülkiyetinde olup koruma altındadır.⁶¹

Mimari Özellikleri: Köşk, kargir bir bodrum kat üzerine üç katlı ahşap bir yapıdır. Kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda yerleştirilmiş 24x53m boyutlarında bir dikdörtgen tabana oturan yapının aksiyal ve simetrik bir kuruluşu vardır(bkz. Şekil3.10). Üç kollu bir merdiven grubu ile orta aks üzerinde yer alan giriş vurgulanmıştır. Bu ana giriş, merdivenlerden ve antre hacminden sonra haçvari planlı büyük bir hole açılmaktadır. Girişin tam karşısında çift kollu anıtsal bir merdiven bulunmaktadır. Büyük binayı uzunlamasına kat eden geniş bir koridor ve ona açılan oda ve salonlardan oluşan eş planlı yan kanatlar uzanmaktadır. Bu kanatların ucunda

⁶¹ Batur, A. ve Yıldırım, Y., 2008. A.g.e., 69.

ve yan cephelerde, muhtemelen harem ve selamlık girişlerine hizmet eden, yine eş biçim ve düzende kapılar ve merdivenler bulunmaktadır.⁶²

Orta akstaki anıtsal merdivenle ulaşılan üst katta, geniş bir salon-hol ve karşıda geniş balkonuyla bahçeye açılan büyük bir kabul salonu vardır. Büyük salon-hol, iki kat yüksekliğindedir. Bu ikinci kat, büyük salonu çevreleyen galeriler halinde düzenlenmiş ve üstü renkli camlarla bezemeli ve metal strüktürlü bir örtüyle örtülmüştür.

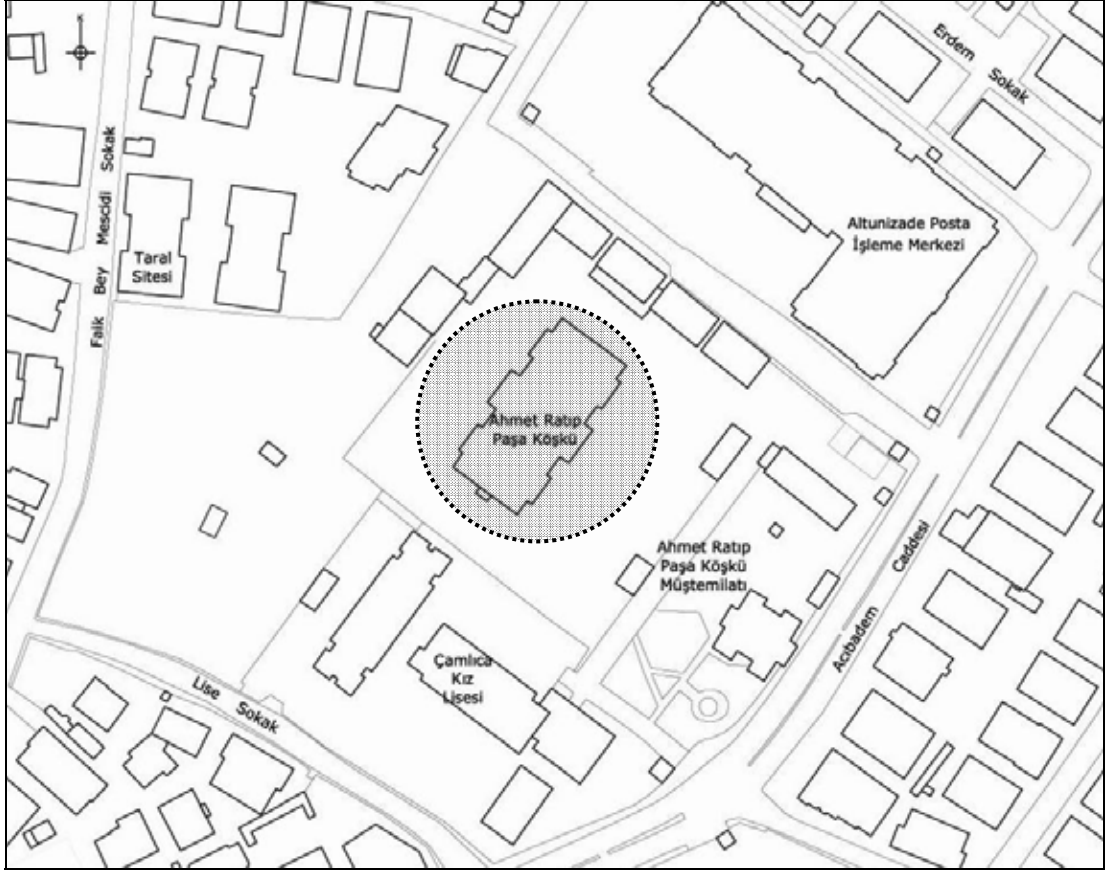
Betimlenen bu aksiyal ve simetrik şema, klasisist bir tasarım anlayışını tanımlamaktadır. Kütlenin plandan gelen alt yapısı, çok sayıda çıkma ve balkonla, çeşitli kotlara yerleştirilmiş geniş saçaklar ve bunları destekleyen elibögründelerle klasik düzenleme disiplininin farklılaşmaktadır. Aksiyal bir yerleşme düzenleri olmasına karşın klasik olmayan biçimleri, eğrisel çizgileriyle bu öğeler Osmanlı barok geçmişine referans vermektedir. Çıkmalara ve saçaklar cephede ışık-gölge alanlarını ayırırken pencere, kapı, balkon ve sütun başlıkları ve korkuluklar gibi mimari öğelerde, floral art nouveau çizgiler kullanılmıştır(bkz.Resim41,42,43).⁶³

Ana girişteki üç kollu merdiven grubunun klasik düzeni ve boyutları, mermer korkuluk ve başlıklarının art nouveau biçimlenişi çiçeksi desenlerle yumuşatılıp değiştirilmiştir. Salonları bağlayan anıtsal merdiven, som kristalden korkuluk dikmeleri, yine kristalden ışıklandırma öğeleri, çiçeksi art nouveau bezemeli sahanlık vitrayları ile zarafet, zenginlik ve görkemi birleştiren bir tasarımıdır.

Yapının tümünde o dönem için geleneksel sayılabilecek bir yapı tekniği kullanılmıştır. Dış duvarlarda ahşap dikme ve tuğla dolgu, içerde yine ahşap strüktür üzerine bağdadi ve sıva tekniği vardır. Orta akstaki salon-hol bölümünde ise metal bir strüktür sistemi vardır. Zemin kattaki haçvari planlı geniş holün her kenarda ikişer ince kolonla taşınan strüktürü, üst kat salonu ve galerilerini de içererek geleneksel strüktüre eklenmiştir.

⁶² **Batur, A.**, 1994. Ahmet Ratıp Paşa Köşkü, Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayını, İstanbul. **1**, 131-132,

⁶³ **Batur, A. ve Yıldırım, Y.**, 2008. A.g.e., 69.

Şekil 3.9 Ahmet Ratıp Paşa Köşkü Vaziyet Planı

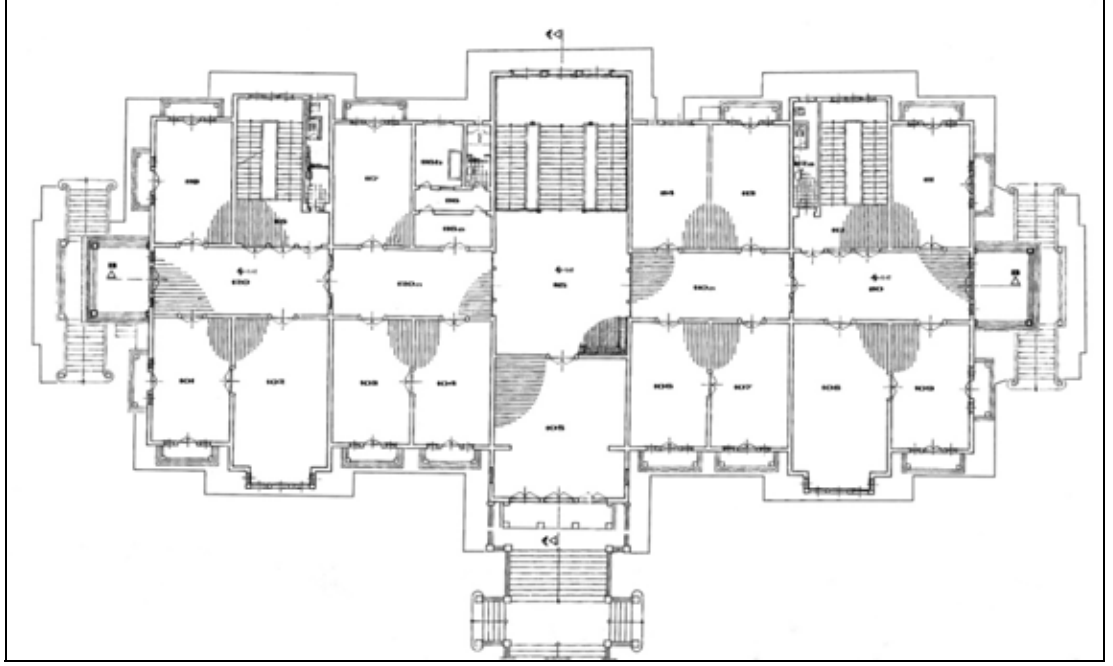
Resim41 Ahmet Ratıp Paşa Köşkü Giriş Cephesi (Büyükeçgin, İ., Acıbadem, Aralık 2008)

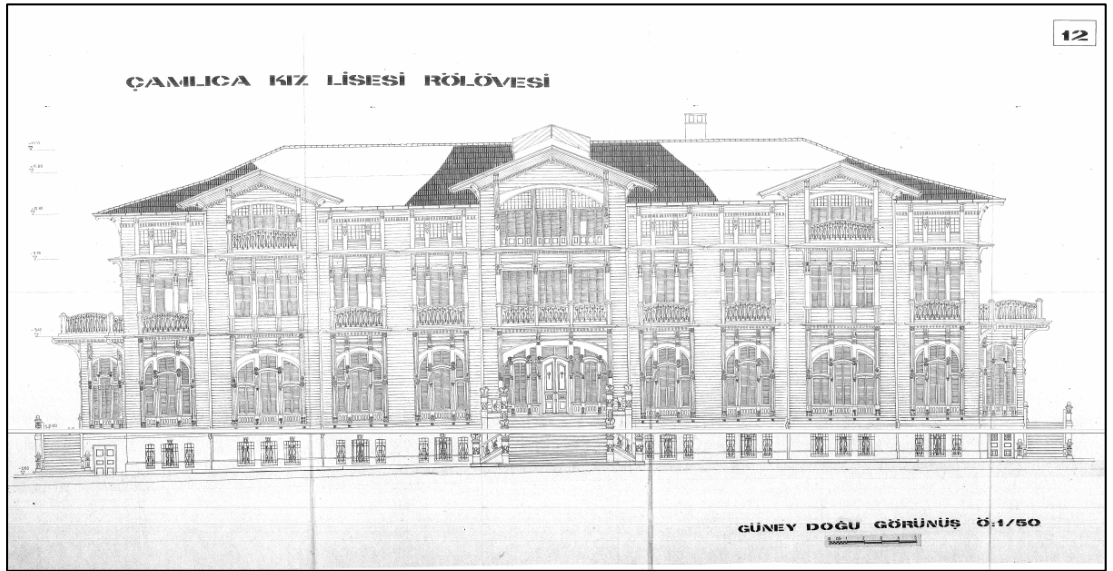
Resim42 Ahmet Ratıp Paşa Köşkü Yan Cephe (Büyükseçgin, İ., Acıbadem, Aralık 2008)

Resim43 Ahmet Ratıp Paşa Köşkü Arka Cephe (Büyükseçgin, İ., Acıbadem, Aralık 2008)

Şekil 3.10 Ahmet Ratıp Paşa Köşkü Zemin Kat Planı (Rölöve 1988 İstanbul 6 Numaralı Koruma Kurulu Arşivi)

Şekil 3.11 Ahmet Ratıp Paşa Köşkü Güney Doğu Görünüşü (Rölöve 1988 İstanbul 6 Numaralı Koruma Kurulu Arşivi)

Katalog No : 5

Adı : Ayazma Mektebi(III. Mustafa Mektebi)

Yapım yılı : 1913-1917

Bugünkü kullanımı: Şemsi Paşa İlköğretim Okulu

Ada/Parsel : 376/3

Konumu : İstanbul ili, Üsküdar ilçesi, Aziz Mahmut Hüdayi Mahallesi, Mehmet Paşa Değirmeni ve Ressam Ali Rıza Sokakları arasındaki yapı adasında, Ayazma Cami'nin güneydoğusunda bulunmaktadır(bkz.Şekil 3.12)

Tarihçe : III. Mustafa 1757-1760 arasında, annesi Mihrişah Emine Kadın'ın adına Ayazma Cami'ni yaptırırken bir mektep ve hamam da inşa ettirmiştir. Ahşap bir yapı olan mektep, küçük ve kullanışsız olduğu için yıktırılmış ve yerine yeni bir bina yaptırılmıştır. Binanın yapımına 1913'de başlanmış ve savaş nedeniyle ancak 1917'de bitirilebilmiştir. Kitabesinde, Ayazma Vakıf İptidai Mektebi'nin Müdafa-i Milliye tarafından yaptırıldığı belirtilmektedir. Okulun günümüzdeki adı Şemsi Paşa İlköğretim Okulu'dur.⁶⁴

Mimari Özellikleri: Tasarımı Mimar Kemaleddin Bey'e ait olan yapı, bodrumla birlikte üç katlı ve altı dersliklidir. Tuğla malzemeden yığma olarak yapılan binanın döşemelerinde çelik kirişler kullanılmış, üzeri kırma çatı ve kiremitle örtülmüştür. Kabaca dikdörtgen biçiminde planlanmış olan binanın zemin katında düz bir koridor çevresinde üç büyük derslikle bir toplantı salonu, müdür odası ve tuvaletler bulunmaktadır(bkz.Şekil 3.13). Koridora yerleştirilen bir merdivenle diğer katlara ulaşılmaktadır. Bu katlarda zemin kat düzeni tekrarlanmıştır. Bodrumda, zemin kattaki dersliklerin altına gelen mekânlar yemekhane ve depo olarak kullanılmaktadır. Üst katta bulunan kütüphane, giriş katındaki toplantı salonunun üstüne gelen mekânda bulunmaktadır.⁶⁵

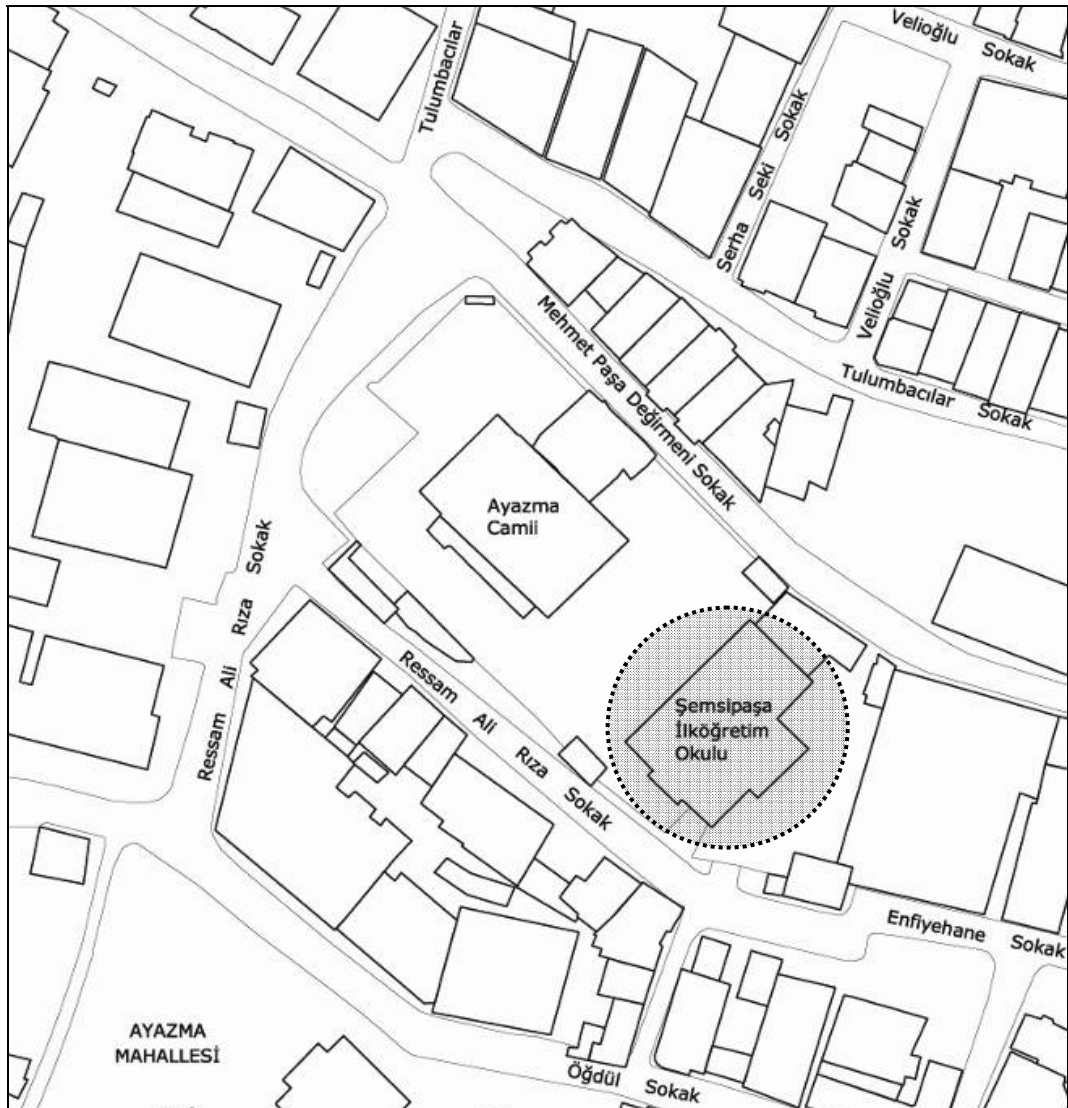
Binanın cephesi girişe göre simetrik düzenlenmiştir. Orta bölüm, yapının yüzeyinden dışarı ve saçak düzeyinden yukarı doğru taşırılarak orta doğrultu vurgulanmıştır. Giriş kapısı basık kemerlidir ve profilli bir silme ile çerçevelenmiştir. Girişin

⁶⁴ **Yavuz, Y.**, Mustafa III. Mektebi, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayını, 5, 555, İstanbul.

⁶⁵ **Yavuz, Y.**, 1981. A.g.e., 208-209.

üstündeki katta bulunan dikdörtgen pencerelerin üzerine, sivri kemer biçimli, profilli bir silme yapılmıştır(bkz.Resim44,45,46). Yapının tüm zemin katı pencereleri sivri kemerlidir. Bodrum ve üst kat pencereleri, dikdörtgen açıklıklar olarak bırakılmıştır. Zemin kat pencerelerinin üzerinde dolaştırılan silmeler, kemer üzengileri düzeyinde birbirlerine bağlanarak bunlara süreklilik kazandırılmış, yüzeyden girintili panolar içinde düzenlenmiş olan üst kat pencereleri üzerindeki silmeler ise panoların kenarlarında bitirilmiştir(bkz.Resim47,48).⁶⁶

Duvarları sıvanarak taş izlenimi verecek biçimde yatay çizgilerle derzlenmiş olan yapının dış yüzeyinde giriş bölümü hariç bezeme öğeleri bulunmaktadır.

Şekil 3.12 Ayazma Mektebi Vaziyet Planı

⁶⁶ Yavuz, Y., 1981. A.g.e., 208-209.

Resim44 Ayazma Mektebi Giriş Cephesi (Büyükseçgin, İ., Üsküdar, Aralık 2008)

Resim45 Ayazma Mektebi Giriş Cephesi (Büyükseçgin, İ., Üsküdar, Aralık 2008)

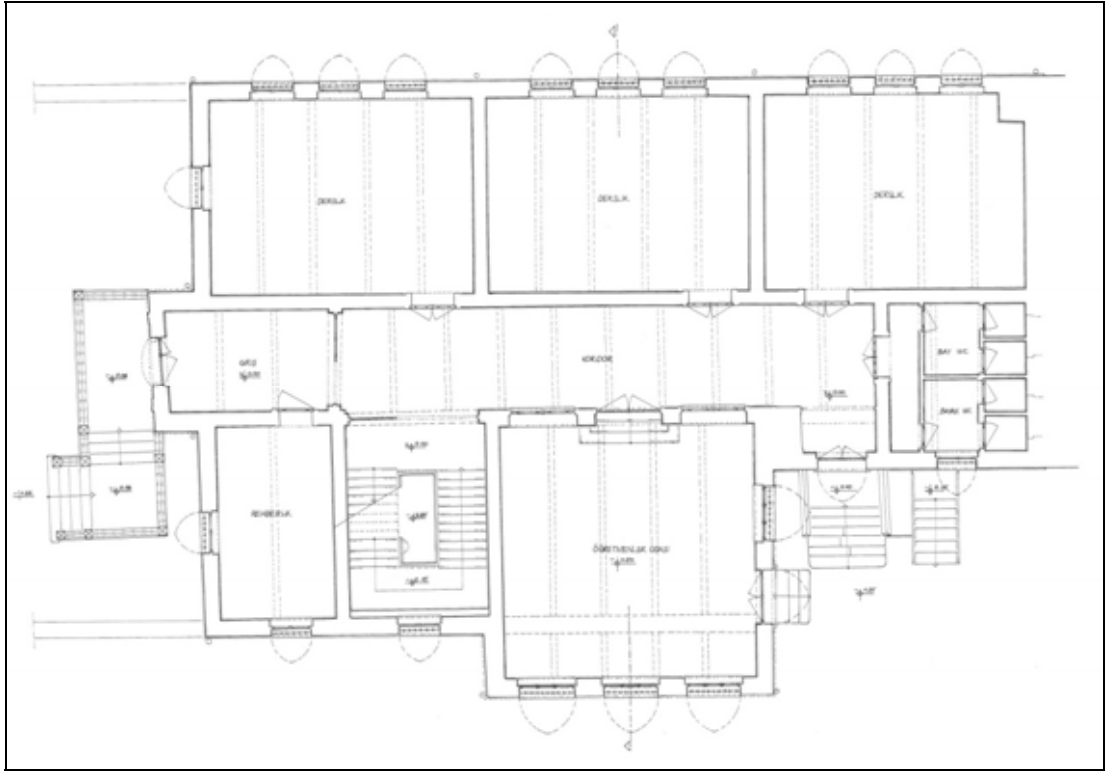
Resim46 Ayazma Mektebi Giriş Cephesi Kapı Kitabesi (Büyükseçgin, İ., Üsküdar, Aralık 2008)

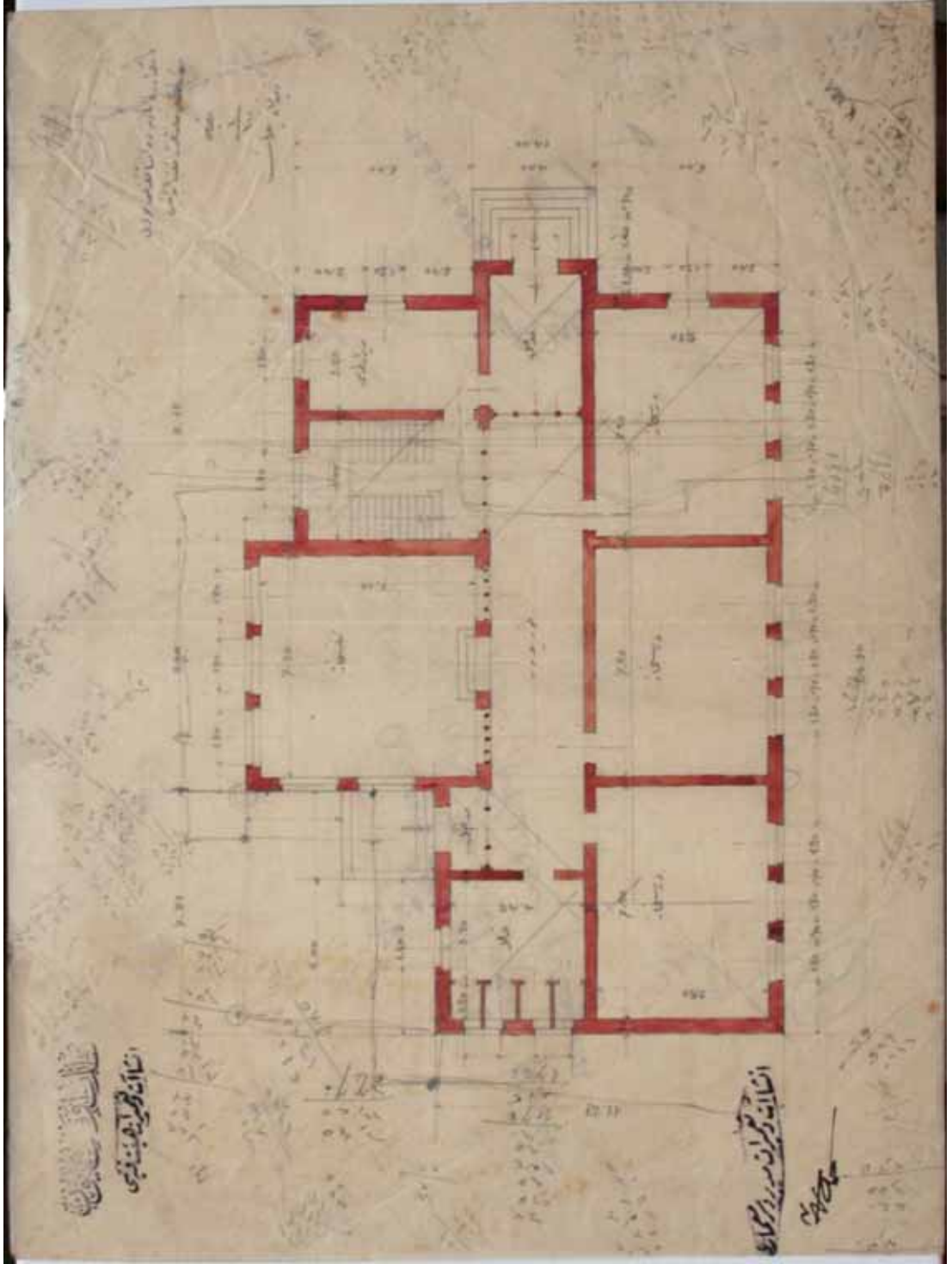
Resim47 Ayazma Mektebi Sağ Yan Cephe (Büyükseçgin, İ., Üsküdar, Aralık 2008)

Resim48 Ayazma Mektebi Sol Yan Cephe (Büyükseçgin, İ., Üsküdar, Aralık 2008)

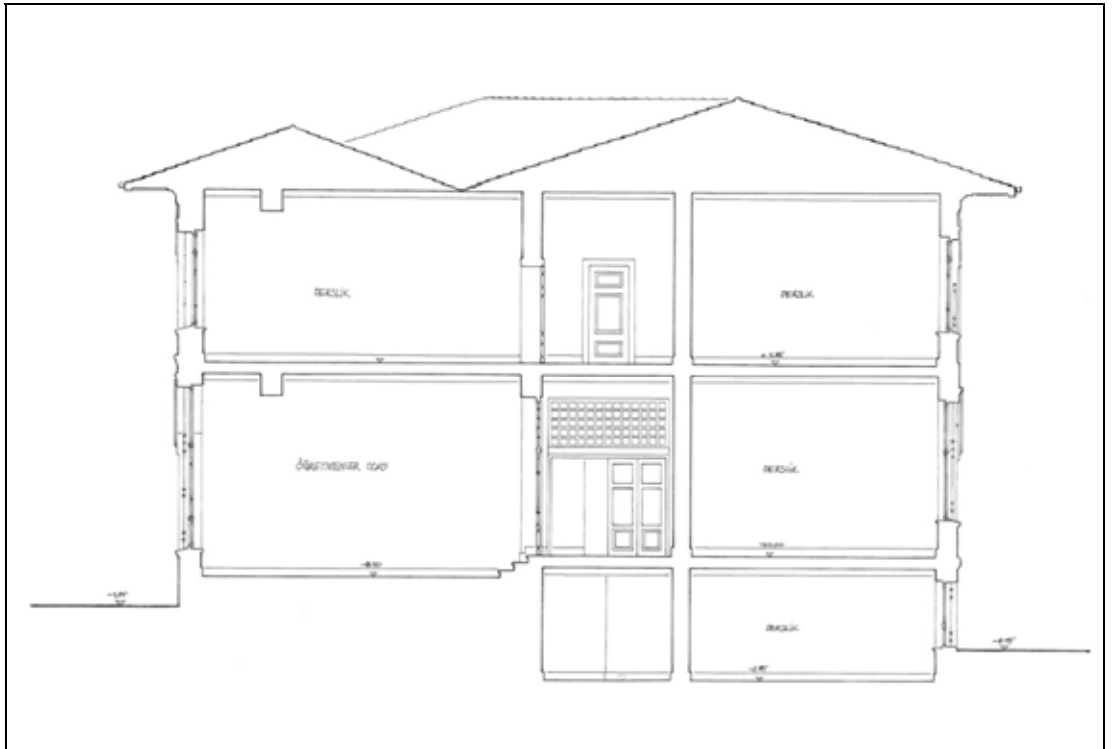
Şekil 3.13 Ayazma Mektebi Zemin Kat Planı (Rölöve 2001 Mimar Sinan Üniversitesi Restorasyon kürsüsü arşivi)

Belge 4 Ayazma Okulu Plan (Orjinal Kemalettin İmzalı, Büyükseçgin, İ. Arşivi)

Şekil 3.14 Ayazma Mektebi Giriş Cephesi (Rölöve 2001 Mimar Sinan Üniversitesi Restorasyon kürsüsü arşivi)

Şekil 3.15 Ayazma Mektebi Kesit (Rölöve 2001, Mimar Sinan Üniversitesi Restorasyon kürsüsü arşivi)

Katalog no : 6

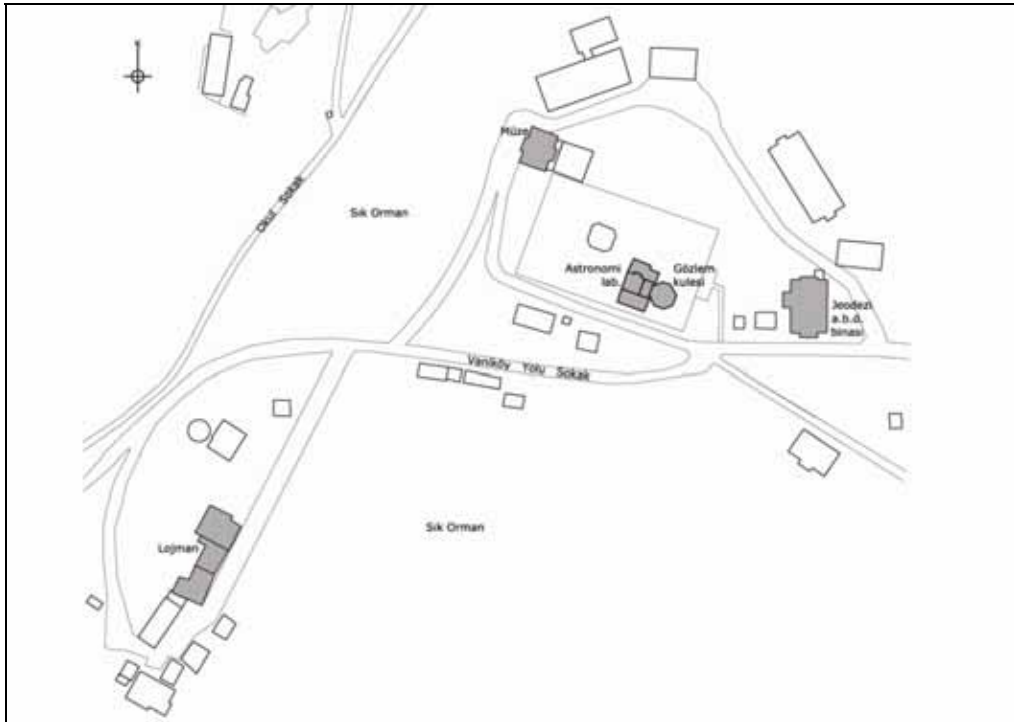
Adı : Kandilli Rasathanesi Binaları

Yapım yılı : 1911-1928

Bugünkü kullanımı: Kandilli Rasathanesi Deprem Araştırma Enstitüsü ve Gök ve Yer Bilimleri Uygulama Araştırma Merkezi Binaları kapsamında jeodezi fakültesi binası, güneş fiziği laboratuvarı ve gözlem evi, lojman ve müze olarak kullanılmaktadırlar.

Konumu : Binalar, İstanbul ili, Üsküdar ilçesi, Kandilli Semtı, İcadiye Tepesinde, Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Kampüsü içerisinde, Vanıköy Yolu Sokak üzerindeki koruluk arazi içinde bulunmaktadırlar(bkz.Şekil 3.16).

Tarihçe : Kandilli Rasathanesi, 1868’de açılan Rasathane-i Amire’nin yenilenmiş biçimi olarak, 1911’de Fatih Hoca(Gökmen) tarafından kurulmuştur. 1928 yılında deprem binası ile dürbün binasının inşaatına başlanmıştır. 1928’den sonra Maarif Vekâleti He’yet ve Fizik-i Arz-i İstanbul Rasathanesi, 1940’dan itibaren de Kandilli Rasathanesi Astronomi ve Jeofizik adını almıştır. 1982 yılında Milli Eğitim Bakanlığında ayrılarak Boğaziçi Üniversitesi’ne bağlanmıştır.⁶⁷

Şekil 3.16 Kandilli Rasathanesi Vaziyet Planı

⁶⁷ **Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, 1994. Kandilli Rasathanesi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayını, İstanbul. 4, 411-412.

Resim49 Güneş Fiziği Laboratuarı Giriş Cephesi (Büyükseçgin, İ., Kandilli, Aralık 2008)

Resim50 Güneş Fiziği Laboratuarı ve Gözlem Evi Yan Cephe (Büyükseçgin, İ., Kandilli, Aralık 2008)

Resim51 Gözlem Evi (Büyükseçgin, İ., Kandilli, Aralık 2008)

Resim52 Jeodezi Fakültesi Giriş Cephesi (Büyükseçgin, İ., Kandilli, Aralık 2008)

Resim53 Jeodezi Fakültesi Giriş Cephesi (Büyükseçgin, İ., Kandilli, Aralık 2008)

Resim54 Müze Binası Cephesi (Büyükseçgin, İ., Kandilli, Aralık 2008)

Resim55 Müze Binası Cephesi (Büyükseçgin, İ., Kandilli, Aralık 2008)

Resim56 Müze Girişi (Büyükseçgin, İ., 2008)

Resim57 Müze Girişi (Büyükseçgin, İ., 2008)

Resim58 Kapı Detayı (Büyükseçgin, İ., 2008)

Resim59 Pencere Detayı (Büyükseçgin, İ., 2008)

Resim60 Lojman Binası (Büyükseçgin, İ., Kandilli, Aralık 2008)

Resim61 Lojman Binası Cephesi (Büyükseçgin, İ., Kandilli, Aralık 2008)

Resim62 Lojman Binası Giriş Cephesi (Büyükseçgin, İ., Kandilli, Aralık 2008)

Katalog no : 7

Adı : Kısıklı Cami

Yapım yılı : 1917

Bugünkü kullanımı: İbadethane

Ada/Parsel : 762/2

Konumu : İstanbul ili, Üsküdar ilçesi, Kısıklı Mahallesi, Kısıklı Büyük Çamlıca ve Alemdar Caddeleri ve Kısıklı Cami Sokağın arasındaki yapı adasında bulunmaktadır(bkz.Şekil 3.17).

Tarihçe : Caminin ilk olarak III. Murat'ın bostancıbaşılarından Abdullah Ağa tarafından 16. yy'ın sonlarında yaptırılmıştır⁶⁸. Yeni yapılan caminin, İstanbul Vakıflar bölge müdürlüğü arşivinde bulunan orijinal projesi üzerindeki tarih 1917'dir(bkz.Şekil 3.18). Kapısının üstünde bulunan sülüs tamir kitabesinden 1927'de de esaslı bir onarım gördüğü anlaşılmaktadır.⁶⁹

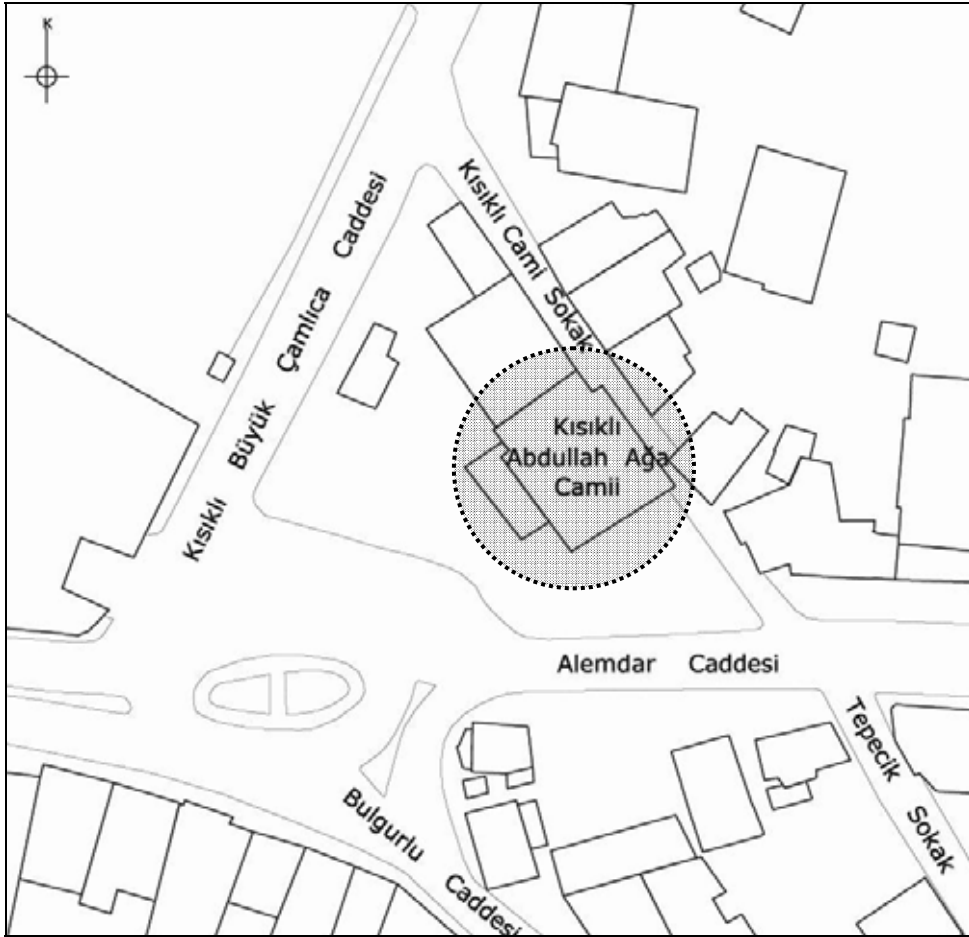
Mimari özellikleri: Bir avlu içersinde yer alan yapıya üç tane sivri kemerli son cemaat yerinden girilmektedir. Kare bir plan üzerinde taştan yapılmış olan yapının asıl kapısının girişinde, ahşap tavanı kasetli müezzin mahfilinde bulunmaktadır. İki tane ahşap dikmenin taşıdığı balkon çıkması halinde bulunan kadınlar mahfiline müezzin mahfilinden ahşap bir merdiven ile ulaşılır. Bu merdivenin alt kısmı küçük bir oda olarak düzenlenmiştir. Asıl ibadet alanını sınırlayan duvarların alt tarafında dikdörtgen pencereler bulunmaktadır. Bunların üzerinde sivri kemerli tepe pencereleri yer alır. Çıtalı ahşap tavanın dört köşesinde ahşap çubuklardan sekiz kollu yıldız motifi bulunmaktadır. Tam ortaya yine ahşap çubuklarla geometrik desenler yerleştirilmiş, bunun dışındaki alan da iç içe geçmiş karelerle kaplanmıştır. Alçıdan yapılmış mihrabın beş köşeli hücresi, yanlardan sütunçelerle kuşatılmış ve mukarnaslı olarak tasarlanmıştır. Mihrabın dikdörtgen çerçevesi ile mukarnaslı yaşmağın arasında kalan alanlara birer kabara konmuştur. Alınlık kısmı rumi ve palmet süslemelerle hareketlendirilmiştir. Minberi ve vaaz kürsüsü ahşaptır. Kagir olan son cemaat yerinin iki tarafında ikişer geniş penceresi bulunur. Bu mekânın

⁶⁸ Galitekin, A. N., 2001. A.g.e., 663.

⁶⁹ Konyalı, İ. H., 1976. A.g.e., 1, 188-191.

ortada sekiz kollu yıldız motifi olan ıtalı ahşap tavanı bulunmaktadır. Sivri kemerler kademelendirilmiştir. Üç tane sivri kemer arasında dört tane güle motifi bulunur.⁷⁰

Yapıya L şeklinde camekânlı bir alan eklenmiş, batı duvarındaki minare kaidesi bu ek alanın içinde kalmıştır. Dikdörtgen pabuç üzerinde köşeli ve tek şerefeli olan taş minare konik külahla son bulmaktadır. Doğu cephesinde altta üç dikdörtgen pencerenin alınlık kısımları kör sivri kemer halinde bulunur. Bunların üzerinde ikiz pencere sistemi uygulanmış, pencere araları alçı şebekelerle hareketlendirilmiş, bu kompozisyon bütün cephelerde uygulanmıştır. Mihrap dışarıdan da beş köşelidir. Avluda baninin mezarı bulunur. Güney tarafında küçük bir hazire yer alır. Üst örtü kırma çatı olup kiremit kaplıdır. Çepeçevre yapıyı kuşatan saçaklar ahşap olup prizmatik üçgenlerden oluşan bir silme ile donatılmıştır.⁷¹

Şekil 3.17 Kısıklı Camii Vaziyet Planı

⁷⁰ Eğin, E, 1994. Kısıklı Camii, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayını, İstanbul. 5, 6.

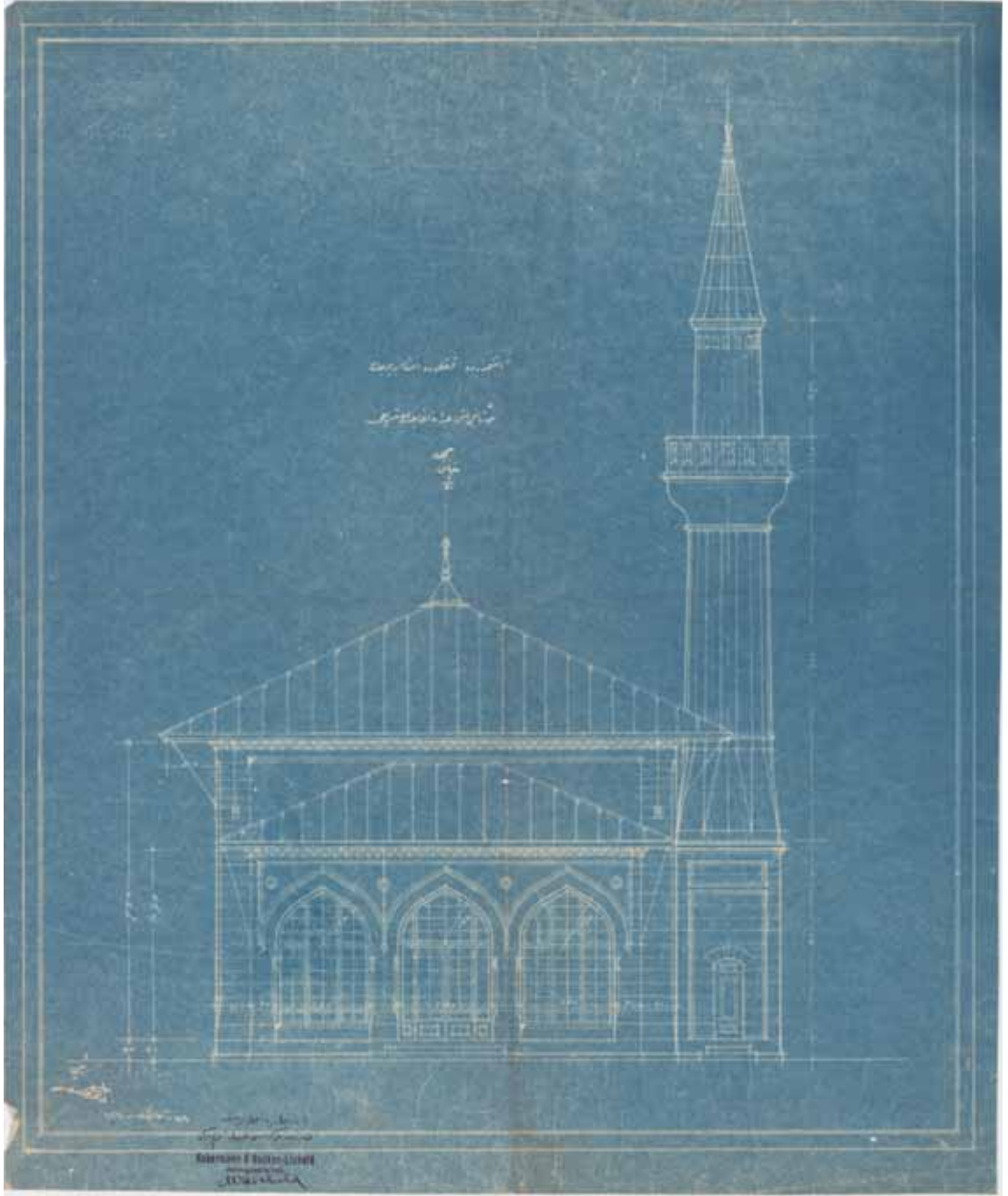
⁷¹ Eğin, E, 1994. A.g.a., 5, 7.

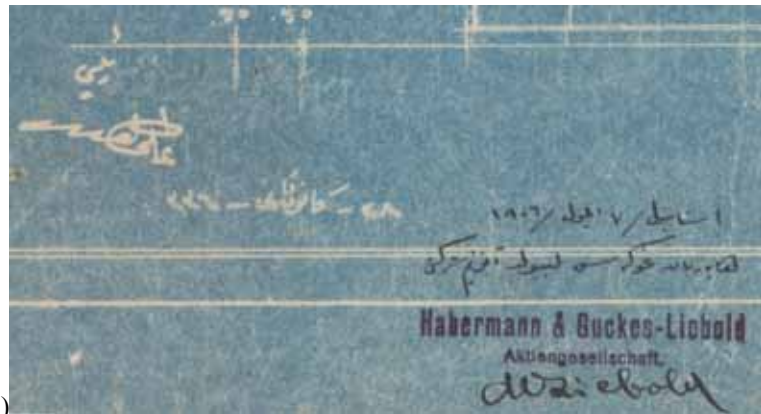
Resim63 Kısıklı Camii Güneybatı Cephesi (Büyükseçgin, İ., Kısıklı, Aralık 2008)

Resim64 Kısıklı Camii Güneydoğu ve Güneybatı Cephesi (Büyükseçgin, İ., Kısıklı, Aralık 2008)

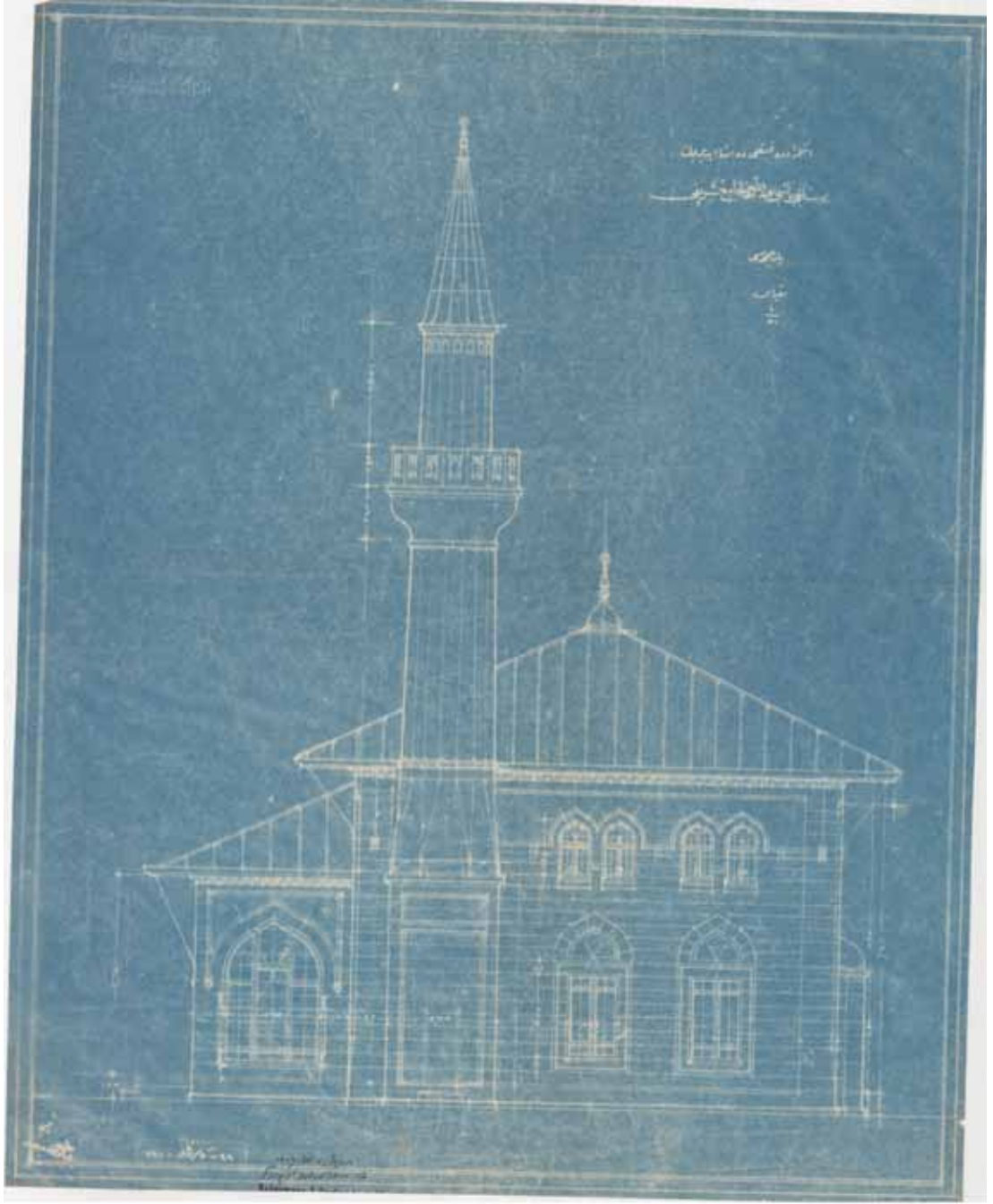

Belge 5 Kısıklı Camii Giriş Cephesi(Orijinal Ali Talat İmzalı, İstanbul Vakıflar B. Müdürlüğü)

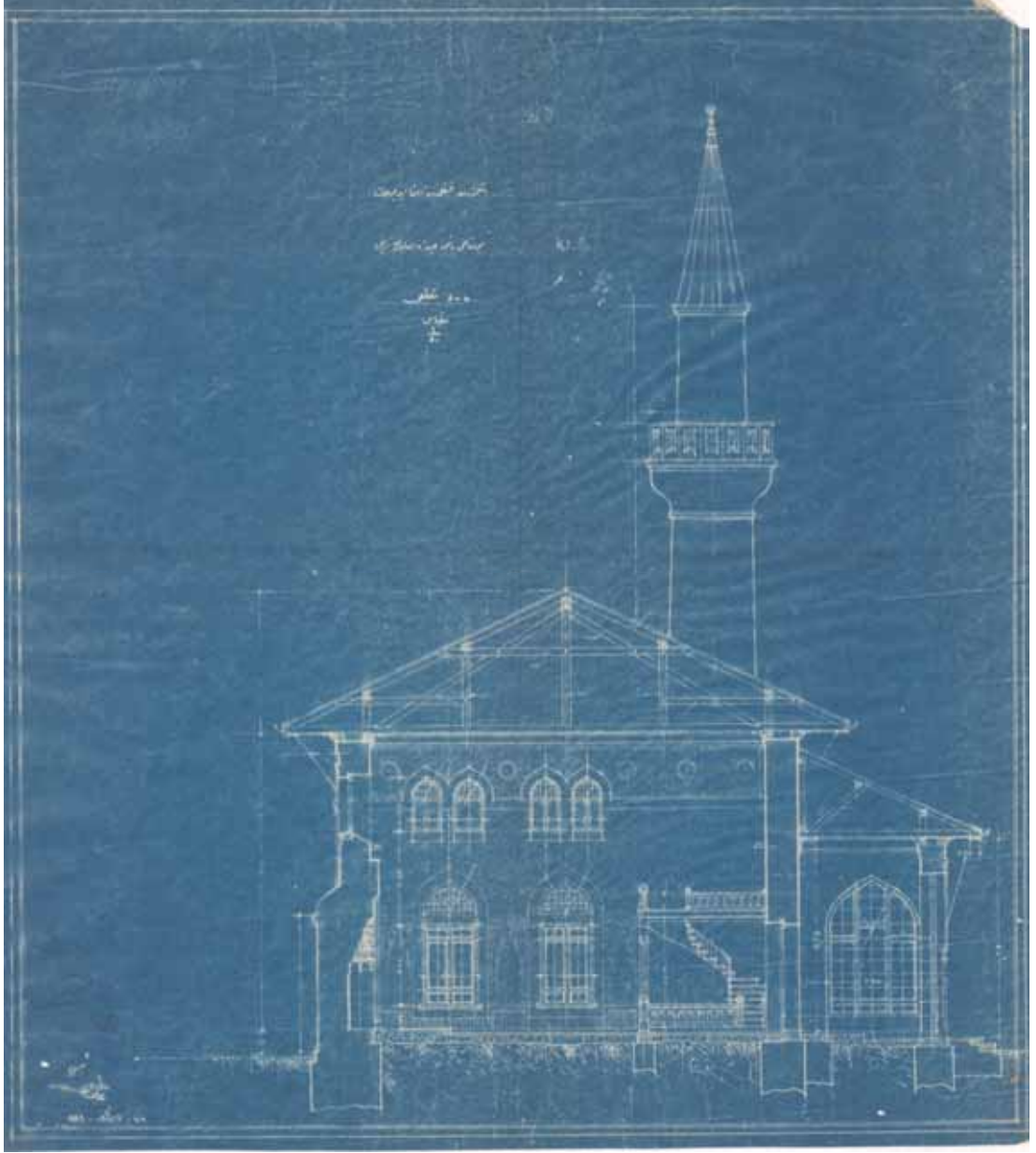

Arşivi)

Şekil 3.18 Kısıklı Camii Tarihi Hicri 1336 – Miladi 1917

Belge 6 Kısıklı Camii Yan Cephe (Orijinal Ali Talat İmzalı, İstanbul Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi)

Belge 7 Kısıklı Camii Kesit (Orijinal Ali Talat İmzalı, İstanbul Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi)

Katalog no : 8

Adı : Nasuhi Mehmet Efendi Tekkesi Meşrutası

Yapım yılı : 1910-1915

Bugünkü kullanımı: Osmanlılar İlim ve İrfan Vakfı Merkezi, Nasuhi Derneği

Ada/Parsel : 364/11-12-13

Konumu : İstanbul ili, Üsküdar ilçesi, İmrahor-Salacak Mahallesi, Doğancılar, Tunusbağı Caddesi üzerinde bulunmaktadır(bkz.Şekil 3.19).

Tarihçe : Tekke, Halvetiliğin Şabani koluna bağlanan Nasuhi kolunun asitanesi ve pir makamıdır. Kaynaklarda, Nasuhi Efendi, Şeyh Nasuhi Efendi, Hazret-i Nasuh-i, Nasuhizade adları ile anılmaktadır. 1687-1688’de, Sadrazam Damat Moralı Hasan Paşa tarafından adı geçen kolun kurucusu Şeyh Nasuhi Mehmet Efendi için inşa ettirilmiştir. Hasan Paşa 1690-1691’de IV. Mehmet’in kızlarından Hatice Sultan ile evlenmiş, tekkenin vakfi, Paşanın ve Nasuhi Mehmet Efendi’nin vefatlarından sonra 1718-1719’da Hatice Sultan adına tescil edilmiştir.⁷²

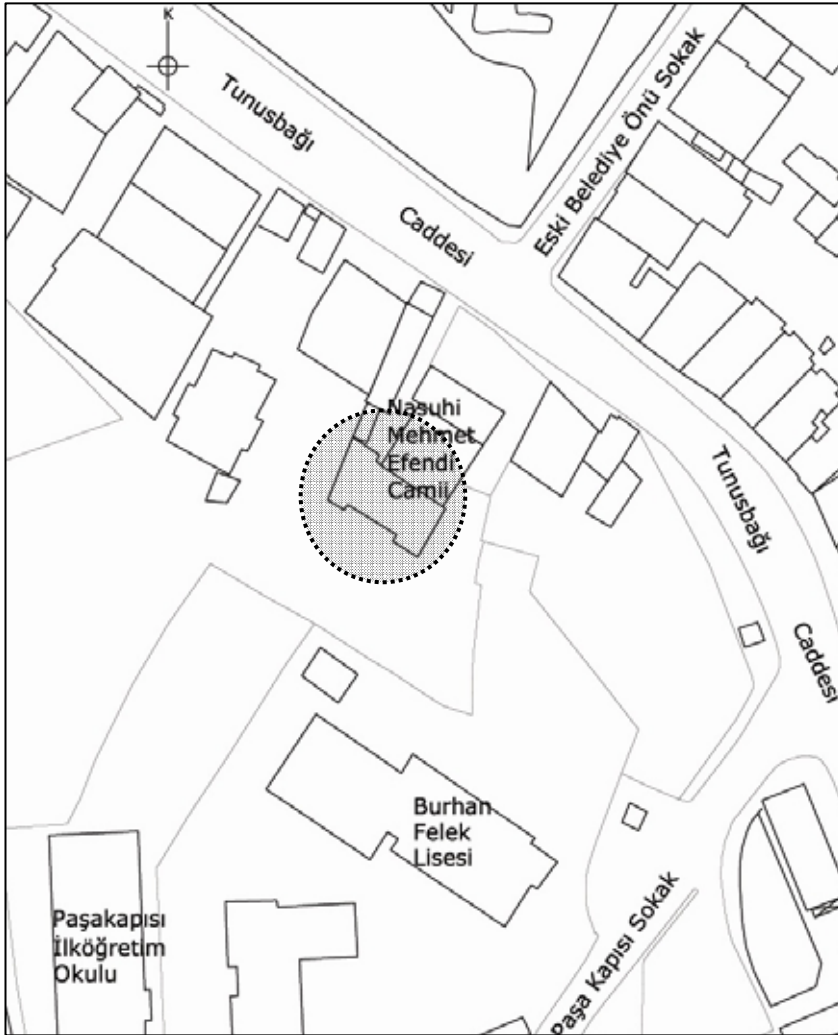
Önemli bir tarikat merkezi olan bu ilk tesisteki çoğunluğu ahşap olan tekke binaları, 19. yy. ortalarında yanmıştır. 1863-64’de dönemin önemli devlet adamlarından Ebubekir Rüstem Paşa tarafından, kargir olarak son şekliyle ihya edilmiştir. Evkaf Nezareti tarafından 1902’de onarım gören yapılardan, cami-tevhidhane, tekkelerin kapatılmasından(1925) sonra yalnızca cami olarak kullanılmaya başlamıştır. Tevhidhaneye bitişik iki katlı ahşap selamlık binasının yerine, 1900’lerin başında yeni-klasik üslupta iki katlı yeni bir bina inşa edilmiştir(bkz.Resim66). Harem ve selamlık bölümleri Nasuhi Mehmet Efendi’nin neslinden gelen aile fertleri tarafından mesken olarak kullanılmıştır. 1960’lardan sonra selamlık bölümü, eski haline sadık kalınmaksızın yenilenmiştir. Yüzyılın başlarında, depremde hasar gördüğü için yıktırılan minare, söz konusu aileden Alaeddin Nasuhioğlu tarafından 1966’da yeniden inşa ettirilmiştir.⁷³

⁷² **Tanman, B.**, 1994. Nasuhi Tekkesi, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayını, İstanbul. **6**, 50-51

⁷³ **Haskan, M.N.**, 2001. Mevlevihane Mescidi, Yüzyıllar Boyu Üsküdar, Üsküdar Araştırma Merkezi Yayını, İstanbul. **1**, 292.

Mimari Özellikleri : Tekke arsasının kuzeydoğu köşesinde cadde üzerinde 1705-1706 yıllarında yaptırılan Hasan Paşa Çeşmesi, güneydoğu köşesinde, arsanın eğiminden dolayı caddeye göre yüksekte kalan ve istinat duvarı niteliğinde bir çevre duvarı ile kuşatılmış bulunan, tekke mensupları ve sevenlerinin gömülü olduğu hazire yer alır. Arsanın ortasında tekke binası, doğudan batıya doğru birbirlerine bitişik olarak sıralanan türbe, cami-tevhidhane ve selamlık bölümlerini barındırmaktadır.⁷⁴

1900'lerin başında yeni-klasik üslupta iki katlı olarak inşa edilen selamlık bölümünün dış duvarları kargir, iç bölümleri ve döşemeleri ahşaptır. Ahşap kırma çatı ile örtülen yapının saçakları çitalı ahşap kaplama ile bezenmiştir. Cephelerde bu üslubun klasik ögesi olan sivri kemerli pencereler ve bunları birbirine bağlayan silmeler bulunmaktadır(bkz.Resim,67,68).

Şekil 3.19 Nasuhi Tekkesi Meşrutası Vaziyet Planı

⁷⁴ Tanman, B., 1994. A.g.a., 6, 50-51.

Resim65 Nasuhi Mehmet Efendi Tekkesi Kuzeydoğu Yönuindeki Avlu Girişi (Büyükseçgin, İ., Üsküdar, Aralık 2008)

Resim66 Nasuhi Mehmet Efendi Tekkesi Meşruta Binası Avludan Görünüş (Büyükseçgin, İ., Üsküdar, Aralık 2008)

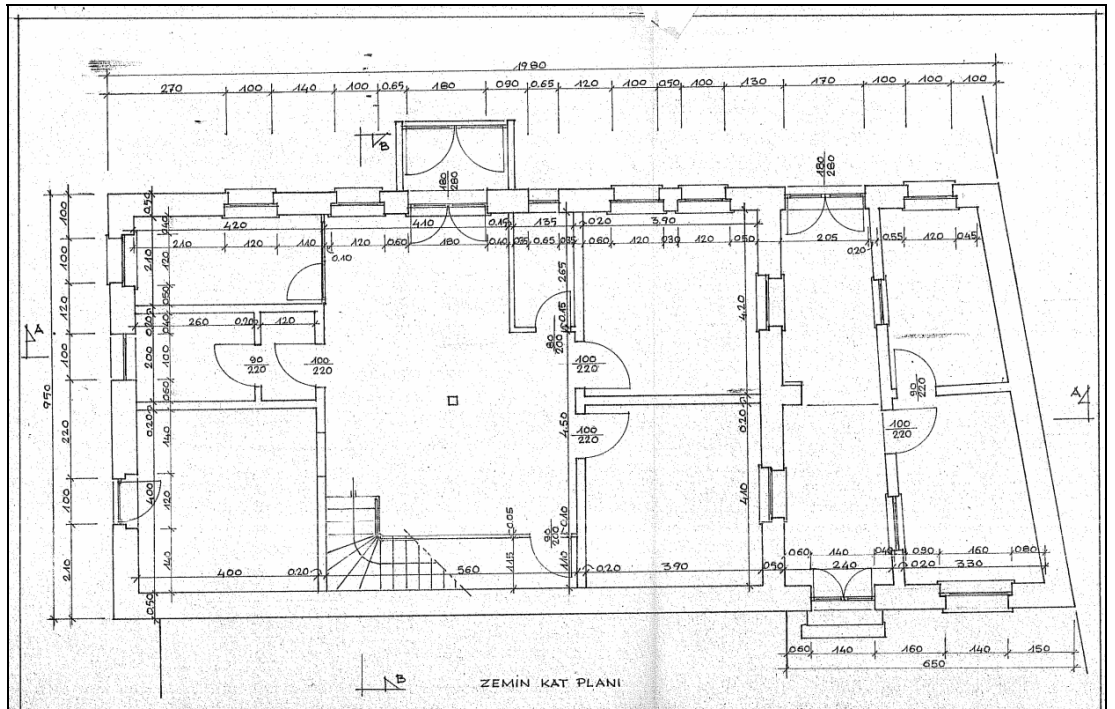
Resim67 Nasuhi Mehmet Efendi Tekkesi Meşrutası Binası Arka Bahçeden Görünüş (İstanbul 6 Numaralı Koruma Kurulu Arşivi)

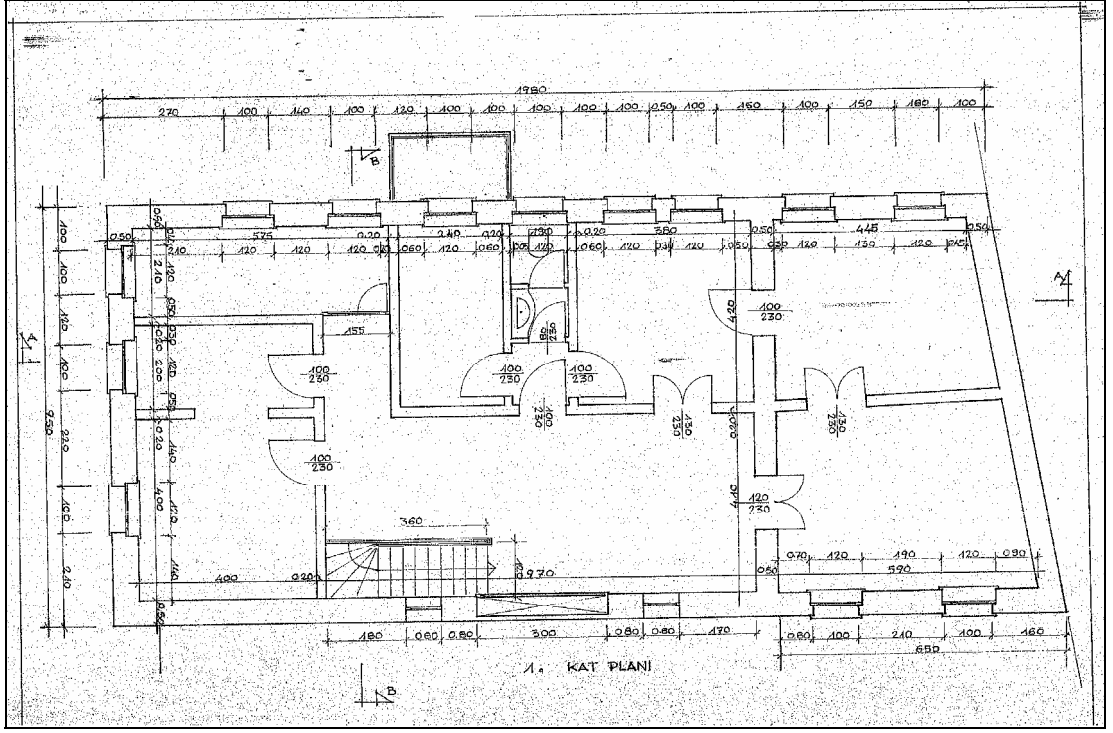
Resim68 Nasuhi Mehmet Efendi Tekkesi Meşrutası Binası Girişi (İstanbul 6 Numaralı Koruma Kurulu Arşivi)

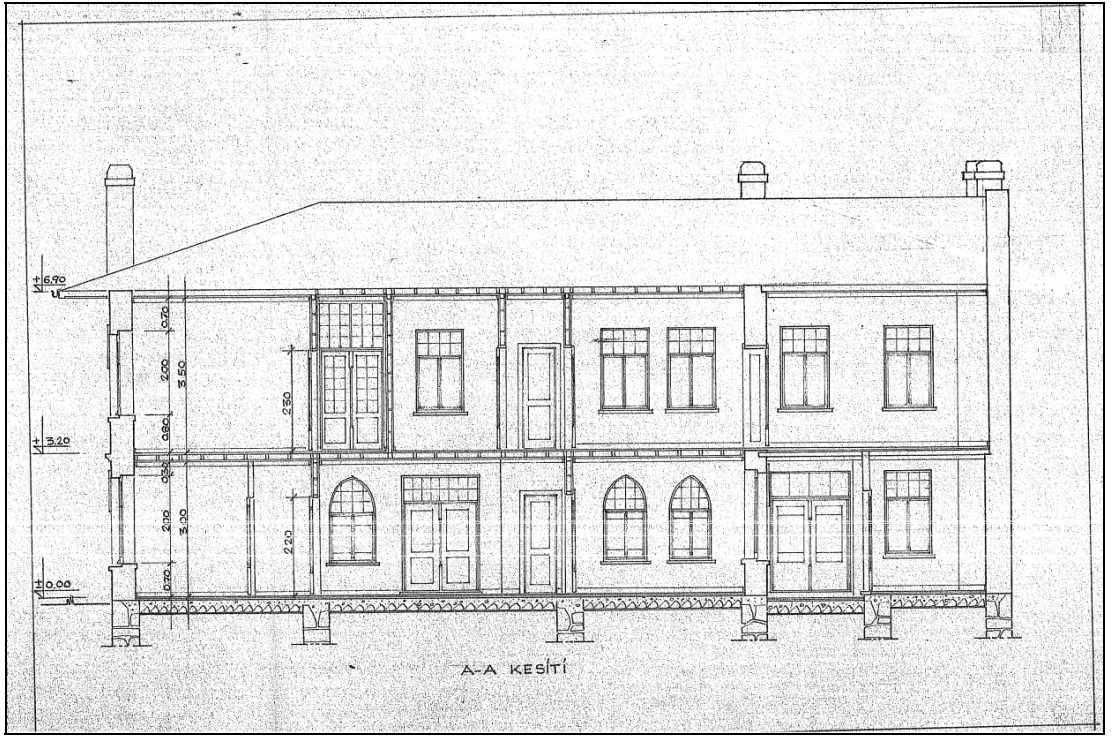
Resim69 Nasuhi Mehmet Efendi Tekkesi Meşruta Binasının Ahşap Halı(Sultan II. Abdülhamid Arşivi İ.Ü. Kütüphanesi Albüm No:90753)

Şekil 3.20 Nasuhi Mehmet Efendi Tekkesi Meşrutası Zemin Kat Planı (Rölöve 1988, İstanbul 6 Numaralı Koruma Kurulu Arşivi)

Şekil 3.21 Nasuhi Mehmet Efendi Tekkesi Meşrutası 1. Kat Planı (Rölöve 1988, İstanbul 6 Numaralı Koruma Kurulu Arşivi)

Şekil 3.22 Nasuhi Mehmet Efendi Tekkesi Meşrutası Kesit (Rölöve 1988, İstanbul 6 Numaralı Koruma Kurulu Arşivi)

Katalog no : 9

Adı : Üsküdar Halkevi Binası

Yapım yılı : 1900-1913

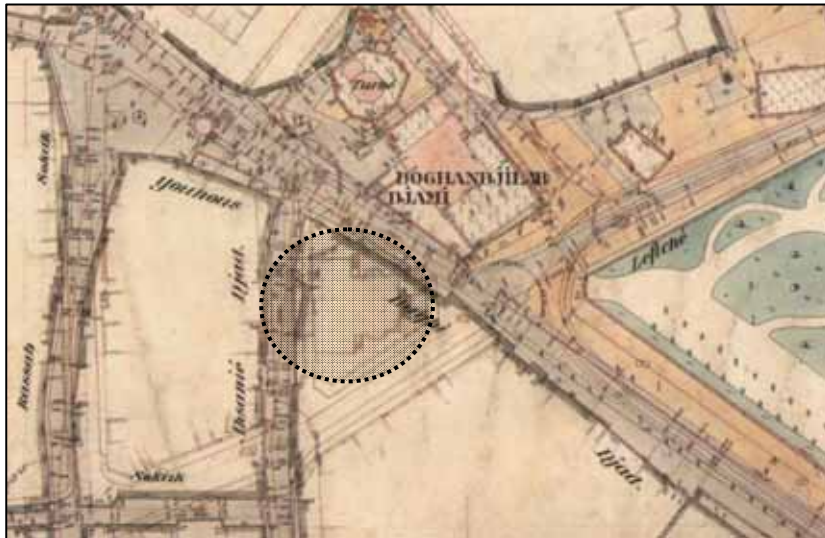
Bugünkü kullanımı: Üsküdar Kaymakamlığı binası

Ada/Parsel : 363/1

Konumu : İstanbul ili, Üsküdar ilçesi, İmrahor-Salacak Mahallesi, Doğancılar meydanında, Doğancılar Camisi'nin karşısında ve Halk Derşhanesi Sokağı'nın sağ köşesinde.

Tarihçe : 1927-1928 tarihleri arasında mimar Zühdü Başar tarafından Üsküdar Cumhuriyet Halk Fırkası binası olarak yapılmıştır⁷⁵. 1 Mart 1956 tarihinden beri Üsküdar kaymakamlığı binası olarak kullanılmaktadır⁷⁶.

Mimari Özellikleri : Yapı, yeni-klasik mimari üslupta tasarlanmış bir yapıdır. Bodrum kat, zemin kat ve 1. kat olarak planlanan yapı, giriş aksına göre simetrik bir plana ve cephe düzenine sahiptir. Yığma taşıyıcı duvarlı yapının, kat döşemesi kirişli betonarme sitemdedir. Yapının üst örtüsü geniş saçaklı kırma çatıdır. Giriş, iki sütunla ileri çıkartılan ve üstü balkon olarak kullanılan bir saçakla vurgulanmıştır. İkiz düzende kullanılan üst kat pencerelerinde kemerleri öne çıkarmak için, üzengi noktalarında birbirine bağlanan profilli silmeler kullanılmıştır. Zemin katta

dikdörtgen formda kullanılan pencereler, üst katta sivri kemerle geçilmiştir.

Sekil 3.23 Üsküdar Halkevi Vaziyet Planı (Alman Mavi Haritaları 1913-1914)

⁷⁵ Haskan, M.N., eserinde binanın yapım tarihi olarak bu tarihi vermektedir ancak 1913-1914 tarihli Alman Mavi haritalarında yapının bugünkü planı ile belirtilmiş olması, yapının 1913 öncesi yapıldığını göstermektedir.

⁷⁶ Haskan, M.N., 2001. A.g.e., 3, 1444.

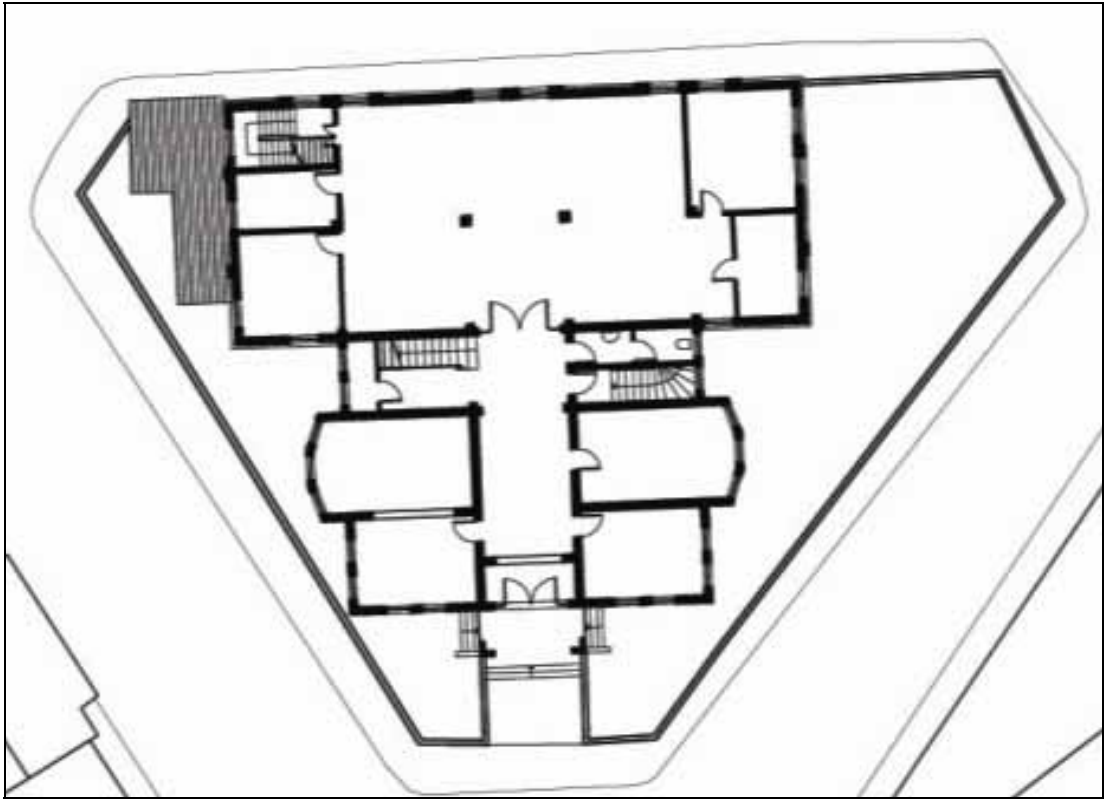
Resim70 Üsküdar Halkevi Binası Genel Görünüş (Büyükseçgin, İ., Üsküdar, Aralık 2008)

Resim71 Üsküdar Halkevi Binası Giriş Cephesi Görünüşü (Büyükseçgin, İ., Üsküdar, Aralık 2008)

Resim72 Üsküdar Halkevi Binası Arka Cephe Görünüşü (Büyükseçgin, İ., Üsküdar, Aralık 2008)

Sekil 3.24 Üsküdar Halkevi Binası zemin kat planı

Sekil 3.25 Üsküdar Halkevi Giriş Cephesi (Rölöve 2003, Mimar Sinan Üniversitesi Restorasyon Kürsüsü Arşivi)

Sekil 3.26 Üsküdar Halkevi Kesit (Rölöve 2003, Mimar Sinan Üniversitesi Restorasyon Kürsüsü Arşivi)

Katalog no :10

Adı : Torosyan Villası

Yapım yılı : 1930

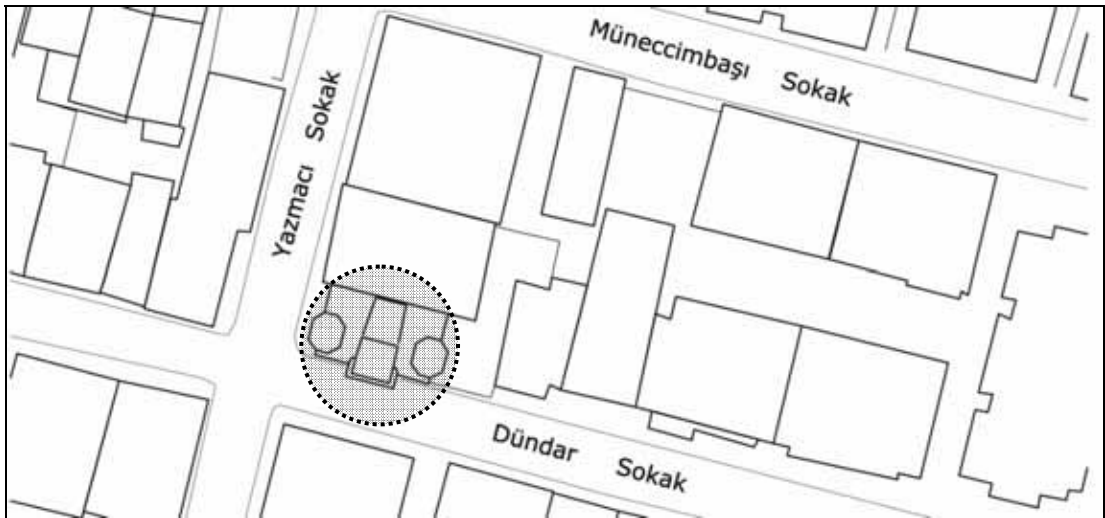
Bugünkü kullanımı: Şirket Merkezi

Ada/Parsel : 637/15

Konumu : İstanbul ili, Üsküdar ilçesi, İcadiye mahallesi, Dünder sokak ve Yazmacı sokağın kesiştiği köşede bulunmaktadır(bkz.Şekil 3.27)

Tarihçe : Kapısı üzerinde bulunan levhadan 1930 yılında yapıldığı anlaşılan yapının mimarı hakkında elimizde herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Mimari Özellikleri: Torosyan Villası, geç dönem yeni-klasik mimari üslupta inşa edilmiştir. Kısmen zemine gömülen bir bodrum kat, yoldan altı basamakla çıkılan zemin kat ve birinci kattan oluşmaktadır. Planda ve cephede simetrik düzen uygulanmıştır. Kirişli betonarme döşemeler, taşıyıcı tuğla duvarlara oturmaktadır. Girişin üzerinde, birinci kattan başlayan ve saçak seviyesi üzerine çıkan kapalı cumba şeklindeki çıkma yapılmıştır. Yapının iki köşesinde, birinci kattan başlayan ve saçak seviyesinin üzerine çıkarak yapıya bitişik kule görünümü verilen çıkmalar bulunmaktadır. Pencere, üzengi noktasında birbirine bağlanan ve pencere kemerlerini belirginleştiren düz ve profilli silmelerle birbirine bağlanmaktadır. Profilli kat silmeleri, beton furuşlar, pencere altlarında, yanlarında ve üstlerindeki rozetler süsleme öğeleri olarak kullanılmışlardır. Zemin katta dikdörtgen formda olan pencereler, üst katlarda sivri kemerli kullanılmıştır(bkz.Resim73,74,75).

Sekil 3.27 Torosyan Villası Vaziyet Planı

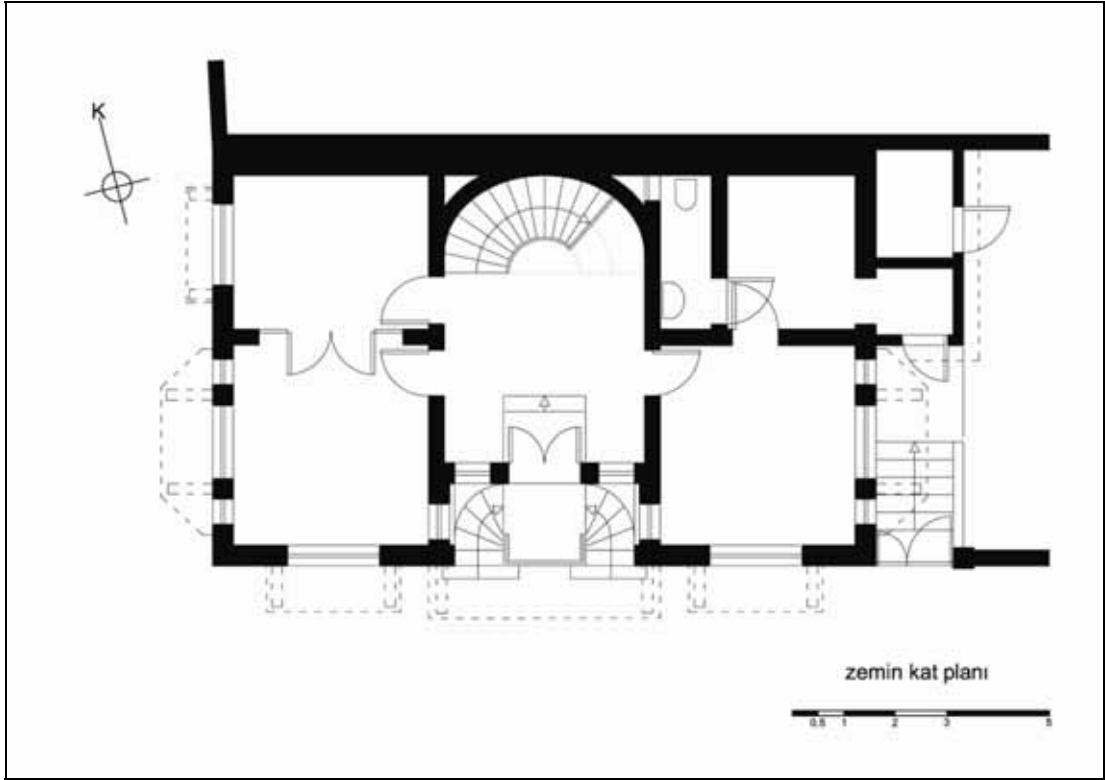
Resim73 Torosyan Villası Genel Görünüş (Büyükseçgin, İ., Üsküdar, Aralık 2008)

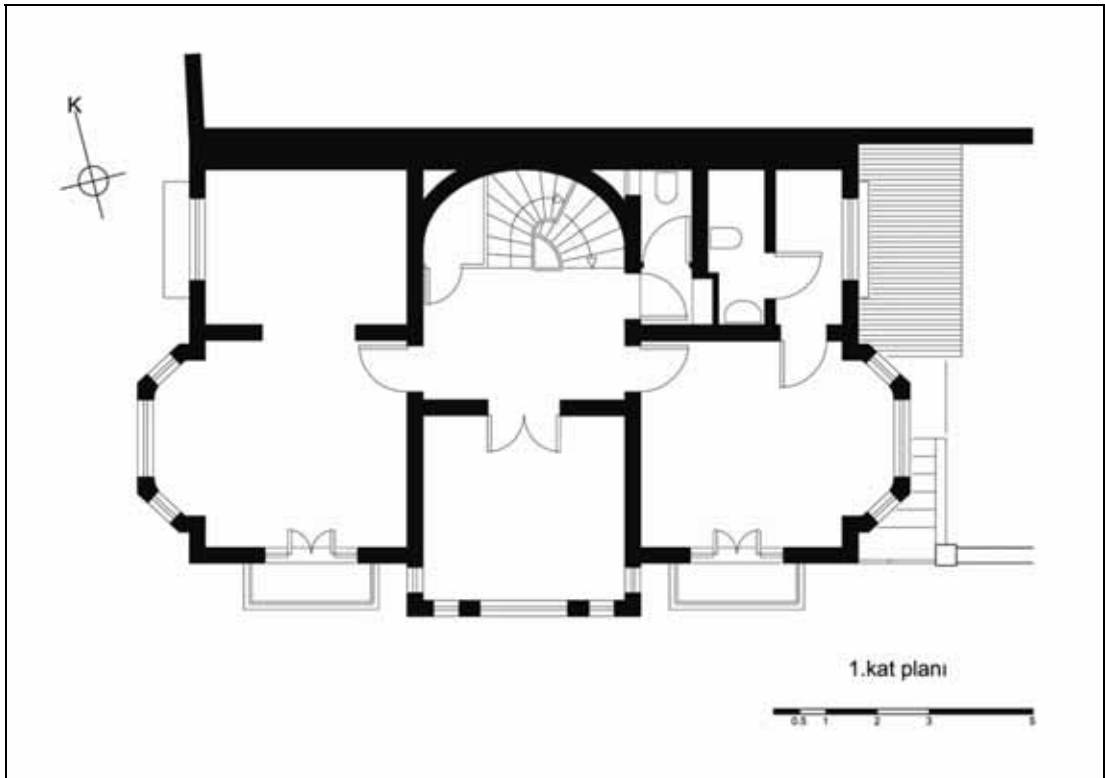
Resim74 Torosyan Villası Giriş Cephesi Görünüşü (Büyükseçgin, İ., Üsküdar, Aralık 2008)

Resim75 Torosyan Villası Giriş Detayı (Büyükseçgin, İ., Üsküdar, Aralık 2008)

Sekil 3.28 Torosyan Villası Zemin Kat Planı

Sekil 3.29 Torosyan Villası 1.Kat Planı

Katalog no : 11

Adı : Üsküdar Mevlevihanesi Yeni Semahane Yapısı.

Yapıl yılı : ---

Bugünkü kullanımı: Yeni Semahane Uygulanmamıştır.

Ada/Parsel : 373/6

Konumu : İstanbul ili, Üsküdar ilçesi, İmrahor Sementi, Aziz Mahmut Hüdai Mahallesi, Doğancılar Caddesi, Veliöğlü, Veliöğlü 2, Tulumbacılar Sokakları arasındaki yapı adasında bulunmaktadır(bkz.Şekil 3.30).

Tarihçe : Şeyh el-Hac Sultanzade Halil Numan Dede Bey tarafından 1207/1792-1793'te kurulmuştur. Çelebilik makamı olan Konya, Üsküdar Mevlevihanesi'ni zaviye olarak tanımış olduğundan asitane olamamıştır. Bu nedenle haftanın belirli günlerinde mukabele yapılan bu tekkenin asıl amacı İstanbul'a gelip gidenlerin konaklama ihtiyacını karşılamak olmuştur. İstanbul'dan Anadolu'ya giden derviş veya şeyhler, bu tekkede konaklamışlar, yol ihtiyaçlarını temin etmişlerdir. Konya'dan veya Anadolu'dan gelenler de buraya inmişlerdir⁷⁷. İlk Mevlevihane binası, Galata Mevlevihanesi'nin 20. postnişini olan Halil Numan Dede'nin burada bulunan evini tadil etmek ve buna bir semahane eklemek suretiyle meydana getirilmiştir.⁷⁸

Üsküdar Mevlevihanesi 19. yy'ın içinde birçok yenileme ve onarım görmüştür. II. Mahmud 1834-35'te mevlevihaneyi yeni baştan inşa ettirmiş, Abdülmecid döneminde 1844, 1845 ve 1851'de de yapının bir takım eksikleri tamamlanmış ve onarımı yapılmıştır. 1872'de de Kaptan-ı Derya Hacı Ahmet Vesim Paşa tarafından bugünkü şekliyle onarılmıştır. Semahane-türbe, selamlık-mutfak, dedegân ve harem dairelerinden oluşan bu yapı topluluğu 19.yy. son çeyreğinde de birtakım onarımlar geçirmiş olmalıdır. Mevlevihane 1919'da son postnişin Şeyh Ahmet Remzi Dede Efendi tarafından tamir ettirilmiştir. II. Meşrutiyetin başlarında Mevlevi gönüllüsü olan ve Bahariye ile Yenikapı Mevlevihanelerini tamir ettiren V. Mehmet Reşat tarafından yenilenmesi düşünülmüş, bu dönemde Evkaf Nezareti İnşaat ve Tamirat Müdürü olan **Mimar Kemalleddin Bey** tarafından ilginç bir taslak hazırlanmış, ancak Balkan ve Dünya Savaşı nedeniyle bu proje uygulanamamıştır. Cumhuriyet

⁷⁷ **Haskan, M.N.**, 2001. A.g.e., 1, 255, İstanbul.

⁷⁸ **Tanman, B.**, 1994. Üsküdar Mevlevihanesi, Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayını, İstanbul. 7, 348-349.

döneminde terk edilen ve zamanla harap düşen binalar, harem bölümü hariç 1975-1980 yılları arasında halkın yardımlarıyla onarılmıştır.⁷⁹

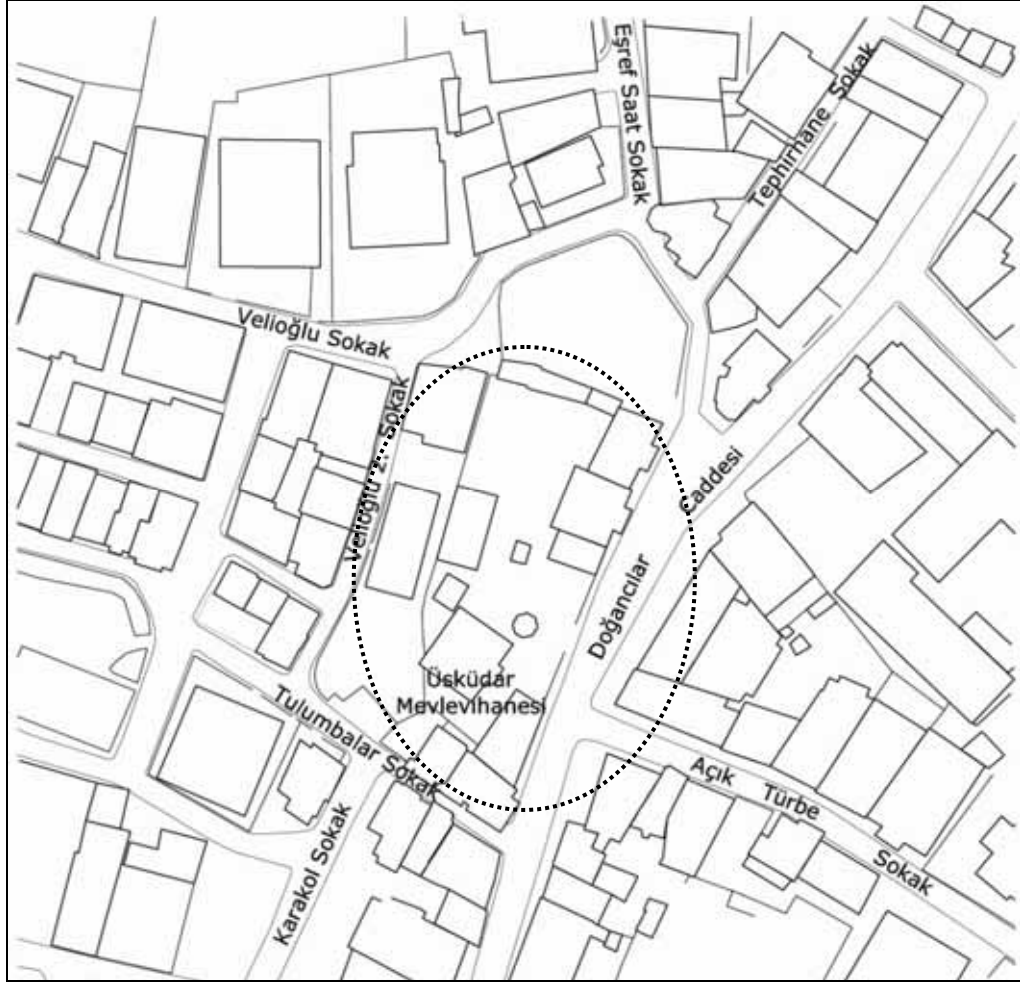
Mimari özellikleri: Mevlevihanenin arsası doğuda Doğancılar caddesi diğer yönlerde ise bahçeli meskenlerin işgal ettiği komşu parseller ile çevrilidir. Semahane-türbe, arsanın güneydoğu köşesinde, cadde üzerinde yer alır. Bunun kuzeybatısında selamlık-mutfak binası, arkasında bir su deposu ve buna bağlı helâlar bulunmaktadır. Selamlık-mutfağın güneyinde yedi adet kabrin bulunduğu küçük bir hazire bulunmaktadır. Bu yapının da kuzeybatısında, dedegan dairesi görülmektedir. Harem bölümü ise arsanın kuzeydoğu köşesini işgal etmekte ve cadde üzerinde yer almaktadır.

Yamuk planlı olan semahane-türbe yaklaşık 8m x 16m boyutlarındadır. Duvarları 50 cm kalınlığında olup moloz taş ve tuğla ile örülmüştür. Pencere ve kapı söveleri kesme küfeki taşındandır. Üst örtü kırma çatıdır. İki katlı semahanenin alt katı Dedegân Türbesi, üst katı ise semahanedir. Burası aynı zamanda mescittir. Sol taraftaki duvara bindirilmiş ahşap bir niş, minare görevi yapmaktadır. Üç tarafında bulunan pencerelerden ışık alır.⁸⁰

Mimar Kemaleddin Bey'in tasarladığı ve uygulanmayan yeni yapı, eldeki projesine göre, sekizgen bir semahane ve buna bağlanan dikdörtgen tek katlı derviş hücreleri olarak değerlendirilebilecek bölümden oluşmaktadır(bkz.Şekil 3.31). Semahane iki katlıdır. Ayin yapılan mekânın üzeri kubbe ile geri kalan bölümler tek yöne eğimli çatı ile örtülmüştür. Eğimli çatının geniş saçağı eliböğründelerle desteklenmiştir. Zemin kat pencereleri sivri kemerli, üst kat pencereleri dikdörtgen formdadır. Pencereler üzengi noktalarından birbirine bağlanan silmelerle belirginleştirilmiştir. Projeden anlaşıldığı kadarıyla yapının dış duvarları kargir, içi ve döşemeleri ahşaptır.

⁷⁹ **Tanman, B.**, 1994. A.g.a., 7, 348-349.

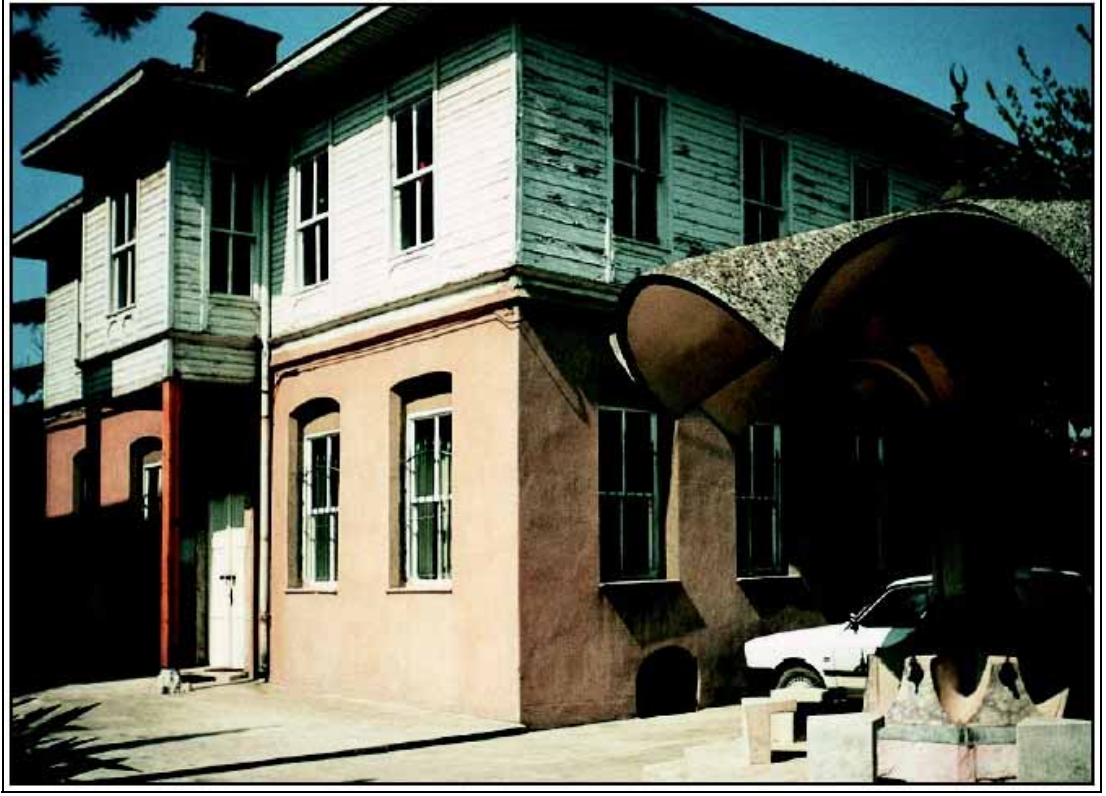
⁸⁰ **Haskan, M.N.**, 2001. A.g.e., 1, 255, İstanbul.

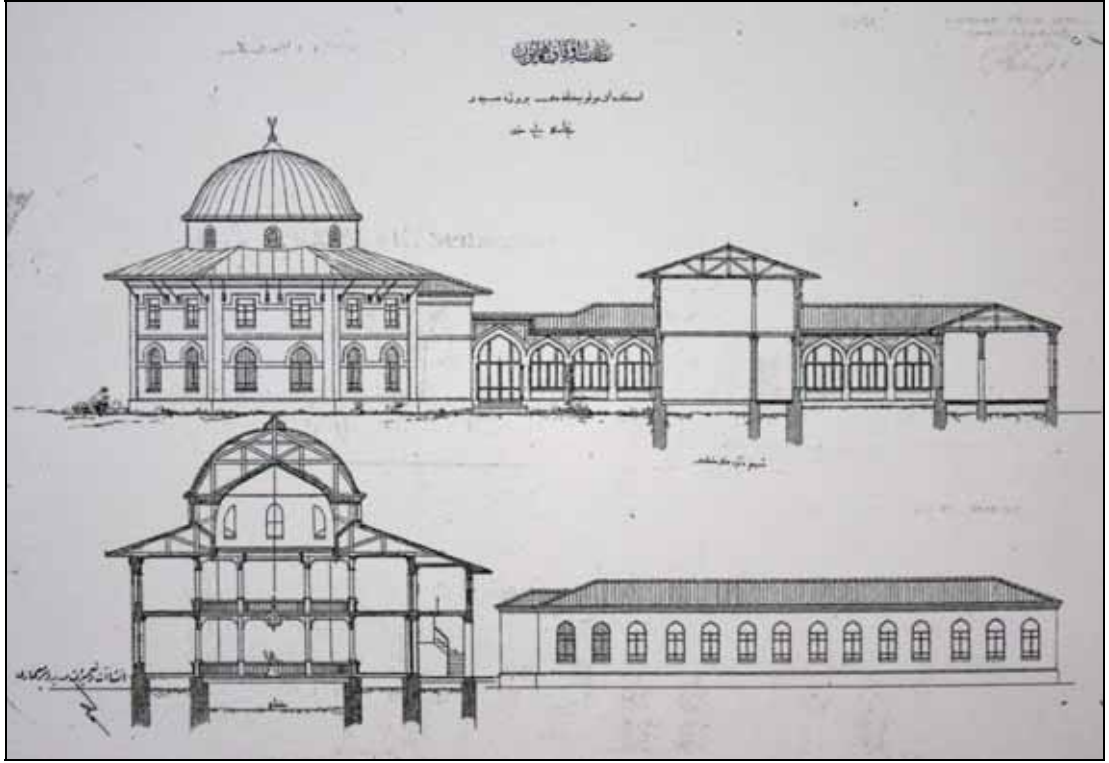
Sekil 3.30 Üsküdar Mevlevihanesi Vaziyet Planı

Resim76 Üsküdar Mevlevihanesi Semahane - Türbe Binası (Yüzyıllar Boyu Üsküdar, s.255, 1. cilt)

Resim77 Üsküdar Mevlevihanesi Şeyh Meşrutası (Yüzyıllar Boyu Üsküdar, s.255, 1. cilt)

Sekil 3.31Yeni Tevhidhane Tasarımı. (Mimar Kemalettin İmzalı/ **İşli, E.D.**, 1998. İstanbul Tekkeleri Mimarisi Eklentileri ve Restorasyonu, Doktora Tezi, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.418)

3.5. ANALİZ VE TABLOLAR

Bu çalışma esnasında Yeni-Klasik mimarinin genel örnekleri incelendikten sonra, Üsküdar'da bulunan eserler ayrıntılı olarak ele alınmıştır. Bu yapılarda Yeni-Klasik üslup mimarinin genel özellikleri üzerinde çeşitli analizler yapılarak bu mimarinin nasıl hayata geçirildiği konusunda fikir sahibi olmaya çalışılmıştır.

Katalog bölümünde incelenen on dört tasarımın bir tanesi hapishane(katalog no. 1), ikisi cami (katalog no. 3 ve 7), ikisi ahşap ve kargir olmak üzere özel konut (katalog no. 4 ve 10), biri okul (katalog no. 5), biri gözlem evi ve diğer yedi tanesi kamu kullanımına açık fonksiyonlardaki yapılardır. Bunlardan katalog sıralamasına göre ilk on sırada yer alanlar yapıya dönüşmüş, onbir numaralı katalog eseri tasarım halinde kalmıştır.

Bu bölümde, genel kuralları ağırlıklı Mimar Kemaleddin tarafından belirlenen Yeni-Klasik mimari tasarım ilkeleri doğrultusunda tasarlanan ve katalog bölümünde yer alan yapılar, dönem özellikleri, planlama özellikleri, yapı sistemleri ve cephelerde kullanılan bezeme öğeleri açısından ele alınarak incelenecektir.

Paşakapısı Cezaevi binası (katalog no. 1)(tablo 3.1), Yeni- Klasik mimari üslupta tasarlanmış bir yapıdır. Dönemin mimarlık anlayışına uygun olarak orta aksa göre simetrik bir plana sahiptir. Bu simetri anlayışı cephe düzeninde de mevcuttur. Cephede simetriyi vurgulamak üzere kullanılan kapalı cumba şeklindeki çıkması, yer seviyesinden başlayarak saçak seviyesinin üzerine çıkmıştır ve yapıya bitişik bir kule görünümü verilmiştir. Halen cezaevi olarak kullanılan yapının içine girilemediğinden yapı sistemine ilişkin kesin bir bilgi sahibi olunamamıştır. Ancak elde olan eski çizimlerden ve yapının dışarıdan incelenmesinden elde ettiğimiz sonuç, yapının yığma tuğla duvarlı ve volta döşemeli olarak inşa edildiği şeklindedir. Yapının üst örtüsü kırma çatıdır. Geniş saçaklar demir payandalarla desteklenmiştir. Cephelerde üslubun genel bezeme öğeleri olan çini panolar, pencereleri birbirine bağlayan ve pencere kemerlerini belirginleştiren düz ve profilli silmeler, küçük dizi kemerlerle bezenmiş ve birbirlerine kare ya da sekizgen gövdeli üzerleri yarım küre külahlı babalarla bağlanan taş korkuluklar kullanılmıştır. Pencere ve kapı açıklıklarında üslubun ana unsurlarından olan sivri ve basık kemerler kullanılmıştır.

Tramvay Muhavvile Merkezi (katalog no. 2)(tablo 3.2), Yeni-Klasik mimari üslup özellikleri belirgin bir şekilde taşıyan bir yapıdır. Yapı, orta aksa göre simetrik

planlanmış ancak yapının köşesine eklenen kule ile simetrik plan şeması bir nebze bozulmuştur. Cepheler simetrik bir düzen içinde tasarlanmıştır ve üst bölümlerde ışıklık pencereleri kullanılmıştır. Bu üslupta genel olarak kullanılan kule yapısının çatısı soğan kubbe ile örtülmüştür. Yapı, tuğla yığma duvarlı ve volta döşemeli olarak inşa edilmiştir. Ana yapının üst örtüsü, geniş saçaklarla oluşturulan kırma çatıdır. Pencere ve kapı boşluklarında çeşitli boyutlarda sivri kemer kullanılmıştır. Pencereleri birbirine bağlayan ve pencere kemerlerini belirginleştiren düz ve profilli silmeler, saçak seviyesinden düşey olarak aşağıya inen uçları üçgen bitirilmiş kalın silmelerle, kemer üzengi noktalarında birbirine bağlanmaktadır. Ana giriş kapısı profilli bir silme ile öne çıkarılarak belirginleştirilmiştir.

Kandilli Camii (katalog no. 3) (tablo 3.3), Yeni-Klasik üslupta inşa edilmiş bir yapıdır. Yapı, giriş-mihrap aksına göre simetrik planlanmış ve girişin sağ tarafında yapıya bitişik minaresi yerleştirilmiştir. Taşıyıcı taş duvarlı olarak inşa edilmiştir ve üzeri geniş saçaklı kırma çatı ile örtülmüştür. Saçak altında Türk üçgeni silme kullanılmıştır. Cephe düzeni simetrik bir şekilde tasarlanmıştır. Pencereleri birbirine bağlayan ve pencere kemerlerini belirginleştiren düz ve profilli silmeler, saçak altlarındaki çıtalı ahşap kaplamalar ve saçakla duvar birleşiminde Türk üçgeni silmeler, bezeme öğeleri olarak kullanılmıştır. Pencereler dikdörtgen formda olup tepe pencerelerinde sivri kemerler kullanılmıştır.

Ahmet Ratıp Paşa köşkü (katalog no. 4) (tablo 3.4), Kemaleddin Bey'in tasarladığı erken dönem yapılardan olması nedeniyle Yeni-Klasik mimari üslupta olmasıyla birlikte özellikle süsleme ve bezemelerinde Art-Nouveau özellikler barındırmaktadır. Yapı orta aksa göre simetrik olarak planlanmıştır. Girişi vurgulamak üzere giriş üstünde birinci kattan başlayarak saçak seviyesinin üzerine çıkan çıkma kullanılmıştır. Girişin her iki yanında simetriyi vurgulamak ve yapı kütesini hareketlendirmek üzere, zemin seviyesinden başlayan ve saçak seviyesi üzerine çıkan kapalı cumba şeklinde çıkmalar kullanılmıştır. Binanın yapım sistemi, yığma bodrum kat üzeri ahşap karkas olarak tasarlanmıştır. Pencere ve kapılarda dikdörtgen form veya sepet-kulbu kemerler kullanılmıştır. Cephelerde ve korkuluk, baba vb. öğelerde çiçek figürlü Art-Nouveau bezemeler kullanılmıştır.

Ayazma Mektebi (katalog no. 5) (tablo 3.5), tipik Yeni-Klasik üslupta tasarlanmış bir binadır. Planlamada sınıfların doğru ışık alması nedeniyle simetri uygulanmamış olmasına rağmen, cepheler girişe göre simetrik düzenlenmiştir. Yalnızca giriş

doğrultusunda zemin seviyesinden başlayarak saçak seviyesinin üzerine çıkan ve girişi vurgulayan çıkma kullanılmıştır. Yapı, yığma tuğla duvarlı ve volta döşemeli olarak tasarlanmıştır. Yapının üzeri geniş saçaklı kırma çatı ile örtülmüştür. Üslubun tipik motiflerinden olan, pencereleri üzengi noktasında birbirine bağlayan ve pencere kemerlerini belirginleştiren düz ve profilli silmeler kullanılmıştır. Zemin kat pencerelerinde sivri kemerli, üst kat pencerelerinde dikdörtgen pencereler kullanılmıştır. Basık kemerli kapı, profilli bir çerçeve içine alınmıştır.

Kandilli Rasathanesi binalarından olan dört yapı (katalog no. 6) da barındırdığı üslupsal özelliklerle Yeni-Klasik tarzda tasarlanmış yapılardır. Güneş fiziği laboratuvarı(tablo 3.6) ve müze binası (tablo 3.9) orta aksa göre simetrik bir planlamaya sahiptir. Lojman binası(tablo 3.8) ve jeodezi fakültesi binası(tablo 3.7) ise planlamada simetrik olmamasına rağmen cephe düzeninde girişe göre simetrik tasarlanmıştır. Yığma tuğla duvarlı olarak tasarlanan güneş fiziği laboratuvarı binasında giriş bölümü öne çıkartılarak ve iki katlı yapılar olarak vurgulanmıştır. Yapının tek katlı bölümleri kırma çatı, iki katlı bölümü teras çatı ile örtülmüştür. Gözlem evi ana yapıya eklenen bir kule şeklinde tasarlanmış ve üzeri kubbe ile örtülmüştür. Cephelerde pencere kemerlerini belirginleştiren kemerler, küçük dizi kemerlerle bezenmiş ve birbirlerine kare ya da sekizgen gövdeli üzerleri yarım küre külahlı babalarla bağlanan taş korkuluklar kullanılmıştır. Gözlem evi cephelerinde, pencereler düşey doğrultuda profilli çerçeveye alınmış yer yer stalaktitli silmeler kullanılmıştır. Kapı ve pencere açıklıklarında, basık ve sivri kemerler ile dikdörtgen sistemler kullanılmıştır. Jeodezi fakültesi ve lojman binalarında, simetri ekseninde ve taç kapı niteliğinde girişler kullanılmıştır. Sivri kemerlerle oluşturulan kapı ve pencereler kullanılan jeodezi fakültesi binası sade bir cepheye sahiptir. Lojman binasında ise kemerleri belirginleştirmek için kullanılan ve üzengi noktalarından birbirine bağlanan profilli silmeler ile saçak altlarındaki çıtalı ahşap tavanlar bezeme ögesi olarak kullanılmıştır. Taşıyıcı tuğla duvarlı yapılan ve geniş saçaklı kırma çatı ile örtülen müze binasında, girişi vurgulamak üzere zeminden başlayan ve saçak seviyesinin üzerine çıkan bir çıkma yapılmıştır. Giriş kapısı üstünde ve üst kat pencereleri üzerlerinde çini panolar kullanılmıştır. Giriş kapısı profilli bir silme ile çerçevelenmiştir. Kapı ve pencere açıklıklarında, zemin katta basık kemer üst katta sivri kemer kullanılmıştır.

Kısıklı Camisi (katalog no. 7) (tablo 3.10), Yeni-Klasik üslupla üretilen camilerin tipik bir örneğidir. Yığma taş duvarlı olarak inşa edilmiştir. Harim bölümü ve revaklı son cemaat bölümlerinin üzeri geniş saçaklı kırma çatı ile örtülmüştür. Cephe düzeni simetrik bir şekilde tasarlanmıştır. Pencereleri birbirine bağlayan ve pencere kemerlerini belirginleştiren düz ve profilli silmeler, saçak altlarındaki çıtalı ahşap kaplamalar ve Türk üçgeni silmeler, bezeme öğeleri olarak kullanılmıştır. Pencereler dikdörtgen formda olup tepe pencerelerinde sivri kemerler kullanılmıştır. Revak açıklıklarında sivri kemerler kullanılmış ve profilli silmelerle belirginleştirilmiştir. Revak sütunlarının üst hizasında rozetler bezeme öğesi olarak kullanılmıştır.

Nasuhi Mehmet Efendi Tekkesi meşrutası (katalog no. 8) (tablo 3.11), Yeni-Klasik mimari üslupta inşa edilmiş bir yapıdır. Planlamada simetrik düzen kullanılmamıştır. Taşıyıcı tuğla duvarlı yapının kat döşemeleri ahşaptır. Üzeri geniş saçaklı eğimli kırma çatı ile örtülüdür. Üst kat pencerelerini birbirine bağlayan düz silmeler, kat döşemesindeki silmeler, saçak altlarındaki çıtalı ahşap kaplamalar bezeme öğeleri olarak kullanılmıştır. Pencereler, zemin katta sivri kemerli, üst katta ise dikdörtgen formdadır. olup tepe pencerelerinde sivri kemerler kullanılmıştır.

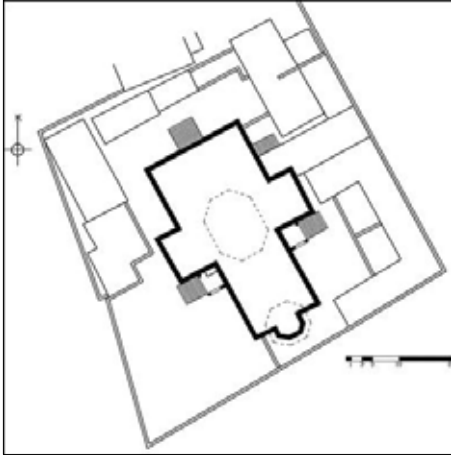
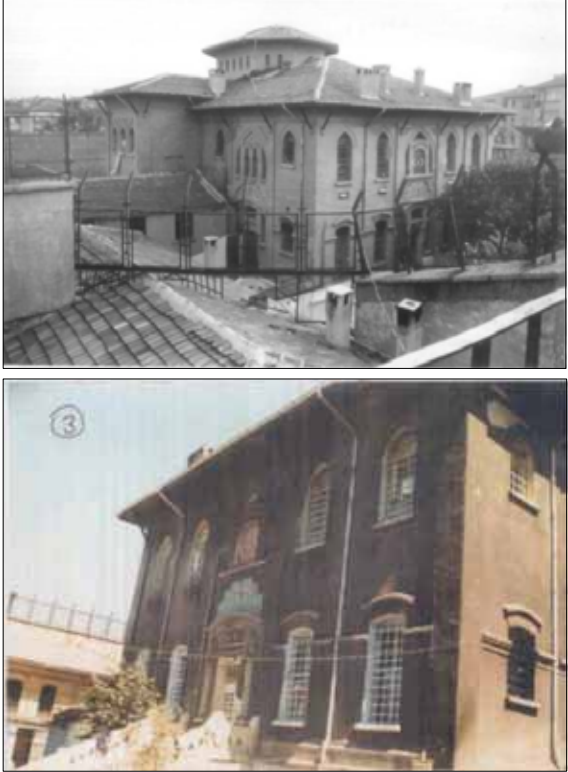
Üsküdar Halkevi binası (katalog no. 9) (tablo 3.12), yeni-klasik mimari üslupta tasarlanmış bir yapıdır. Giriş aksına göre simetrik bir plan ve cephe düzenine sahiptir. Yığma taşıyıcı duvarlı yapının, kat döşemesi kirişli betonarme sitemdedir. Geniş saçaklı kırma çatı ile yapının üstü örtülmüştür. Bazı bölümlerde saçak altında Türk üçgeni silmeler kullanılmıştır. Girişi ve simetri aksını vurgulamak için iki sütunla ileri çıkartılan saçağın üstü balkon olarak kullanılmıştır. İkiz düzende kullanılan üst kat pencerelerinde kemerleri öne çıkarmak için, üzengi noktalarında birbirine bağlanan profilli silmeler kullanılmıştır. Zemin katta dikdörtgen formda, üst katta sivri kemerli pencereler kullanılmıştır.

Torosyan Villası (katalog no. 10) (tablo 3.13), geç dönem yeni-klasik mimari üslupta inşa edilmiş önemli sivil mimari örneğidir. Giriş aksına göre simetrik bir plana sahiptir. Cephe biçimlenişinde de bu simetrik düzen devam etmektedir. Kirişli betonarme döşemeler, taşıyıcı tuğla duvarlara oturmaktadır. Birinci kattan başlayan ve saçak seviyesi üzerine çıkan kapalı cumba şeklindeki çıkma ile giriş vurgulanmıştır. Yapının iki köşesinde, birinci kattan başlayan ve saçak seviyesinin üzerine çıkarak yapıya bitişik kule görünümü verilen çıkmaların üstü külah şeklinde örtü ile örtülmüştür. Üslubun tipik motiflerinden olan, pencereleri üzengi noktasında

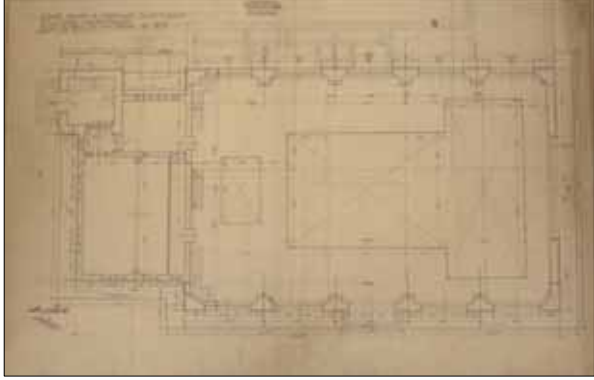

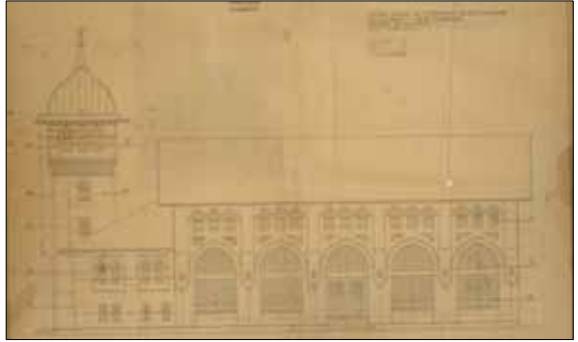
birbirine bağlayan ve pencere kemerlerini belirginleştiren düz ve profilli silmeler, kat silmeleri, beton furuşlar pencere altlarında, yanlarında ve üstlerindeki rozetler bezeme öğeleri olarak kullanılmışlardır. Zemin katta dikdörtgen formda, üst katlarda sivri kemerli pencereler kullanılmış, giriş çıkmasının ve kule şeklindeki çıkmaların çatıya yakın bölümlerinde sivri kemerli tepe pencereleri kullanılmıştır.

Üsküdar Mevlevihanesi yeni semahanesi (katalog no. 11) (tablo 3.14) için, Mimar Kemaleddin Bey'in tasarladığı ve uygulanmayan yapı, eldeki projesine göre, sekizgen bir semahane ve buna bağlanan dikdörtgen tek katlı derviş hücreleri olarak değerlendirilebilecek bölümden oluşmaktadır. Semahane iki katlıdır. Ayin yapılan mekânın üzeri kubbe ile geri kalan bölümler tek yöne eğimli çatı ile örtülmüştür. Eğimli çatının geniş saçağı eliböğründelerle desteklenmiştir. Zemin kat pencereleri sivri kemerli, üst kat pencereleri dikdörtgen formdadır. Pencereler üzengi noktalarından birbirine bağlanan silmelerle belirginleştirilmiştir. Projeden anlaşıldığı kadarıyla yapının dış duvarları kargir içi ve döşemeleri ahşaptır.

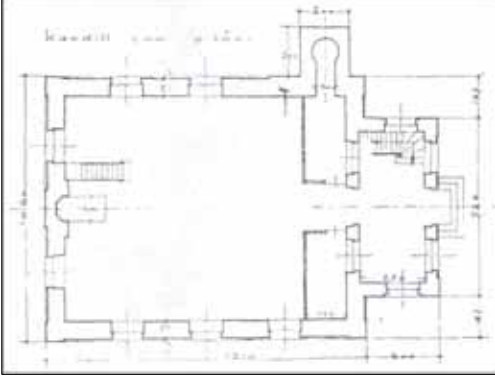

Tablo 3.1

PAŞAKAPISI CEZAEVİ		
PLAN ŞEMASI		
		
	Yapım Yılı: 1912 - 1923	
	Yeri: 331 Ada, 58 Parsel, Üsküdar	
PLAN DÖNEM	Yeni-Klasik ●	
	Art-Nouveau	
PLAN SİMETRİ	Simetrik ●	
	Asimetrik	
YAPIM SİSTEMİ	Tuğla ile Yapılmış Taşıyıcı Duvarlı, Ahşap Döşemeli Yapılar	
	Tuğla ile Yapılmış Taşıyıcı Duvarlı, Volta Döşemeli Yapılar ●	
	Döşemelerinde Betonarme Kirişlemeler Kullanılan Tuğla Taşıyıcı Duvarlı Yapılar	
	Yığma Bodrum Kat Üzerine Ahşap Karkas Duvarlı Yapılar	
	Yığma Taş Duvarlı Yapılar	
CEPHE ÖZELLİKLERİ	Kule ●	
	Zeminden Başlayıp Saçak Düzeyinin Üzerine Çıkararak Simetriyi Vurgulayan Cephe Hareketleri	
	Birinci Kat Düzeyinden Başlayıp Saçak Düzeyinin Üzerine Çıkararak Girişi Vurgulayan Çıkmalar	
	Balkon	
	Taç Kapı Niteliğindeki Ana Girişler	
	Kemerler	Basık Kemer ●
		Sivri Kemer ●
Penci Kemer ●		
Sepet Kulbu Kemer		
BEZEME ÖĞELERİ	Furuş	
	Payanda ●	
	Çini Panolar ●	
	Silmeler ●	
	Korkuluk ●	
	Baba ●	
	Saçak Altı Çıtalı Ahşap Tavan	
	Rozet	
	Çiçek Figürlü Bezeme	

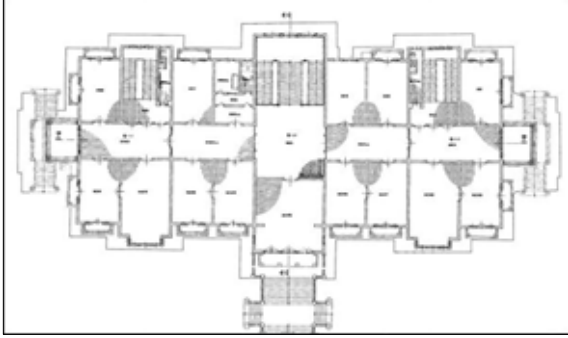

Tablo 3.2

TRAMVAY MUHAVVİLE MERKEZİ			
PLAN ŞEMASI			
			
	Yapım Yılı: 1911 - 1928		
	Yeri: 1210 Ada, 17 Parsel, Bağlarbaşı, Üsküdar		
PLAN DÖNEM	Yeni-Klasik	●	
	Art-Nouveau		
PLAN	Simetrik	●	
	Asimetrik		
YAPIM SİSTEMİ	Tuğla ile Yapılmış Taşıyıcı Duvarlı, Ahşap Döşemeli Yapılar		
	Tuğla ile Yapılmış Taşıyıcı Duvarlı, Volta Döşemeli Yapılar	●	
	Döşemelerinde Betonarme Kirişlemeler Kullanılan Tuğla Taşıyıcı Duvarlı Yapılar		
	Yığma Bodrum Kat Üzerine Ahşap Karkas Duvarlı Yapılar		
	Yığma Taş Duvarlı Yapılar		
CEPHE ÖZELLİKLERİ	Kule	●	
	Zeminden Başlayıp Saçak Düzeyinin Üzerine Çıkararak Simetriyi Vurgulayan Cephe Hareketleri		
	Birinci Kat Düzeyinden Başlayıp Saçak Düzeyinin Üzerine Çıkararak Girişi Vurgulayan Çıkmalar		
	Balkon		
	Taç Kapı Niteliğindeki Ana Girişler		
	Kemerler	Basık Kemer	●
		Sivri Kemer	●
Penci Kemer		●	
Sepet Kulbu Kemer		●	
BEZEME ÖĞELERİ	Furuş		
	Payanda		
	Çini Panolar		
	Silmeler	●	
	Korkuluk		
	Baba		
	Saçak Altı Çıtalı Ahşap Tavan		
	Rozet		
	Çiçek Figürlü Bezeme		

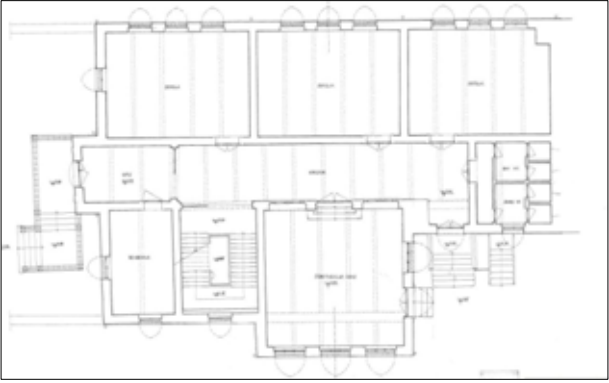

Tablo 3.3

KANDİLLİ CAMİİ			
PLAN ŞEMASI			
			
Yapım Yılı: 1929 - 1931			
	Yeri: 931 Ada, 15 Parsel, Kandilli, Üsküdar		
DÖNEM	Yeni-Klasik	●	
	Art-Nouveau		
PLAN	Simetrik	●	
	Asimetrik		
YAPIM SİSTEMİ	Tuğla ile Yapılmış Taşıyıcı Duvarlı, Ahşap Döşemeli Yapılar		
	Tuğla ile Yapılmış Taşıyıcı Duvarlı, Volta Döşemeli Yapılar		
	Döşemelerinde Betonarme Kirişlemeler Kullanılan Tuğla Taşıyıcı Duvarlı Yapılar		
	Yığma Bodrum Kat Üzerine Ahşap Karkas Duvarlı Yapılar		
	Yığma Taş Duvarlı Yapılar	●	
CEPHE ÖZELLİKLERİ	Kule		
	Zeminden Başlayıp Saçak Düzeyinin Üzerine Çıkararak Simetriyi Vurgulayan Cephe Hareketleri		
	Birinci Kat Düzeyinden Başlayıp Saçak Düzeyinin Üzerine Çıkararak Girişi Vurgulayan Çıkmalar		
	Balkon		
	Taç Kapı Niteliğindeki Ana Girişler		
	Kemerler	Basık Kemer	
		Sivri Kemer	●
		Penci Kemer	
Sepet Kulbu Kemer			
BEZEME ÖGELERİ	Furuş		
	Payanda		
	Çini Panolar		
	Silmeler	●	
	Korkuluk		
	Baba		
	Saçak Altı Çıtalı Ahşap Tavan	●	
	Rozet		
Çiçek Figürlü Bezeme			

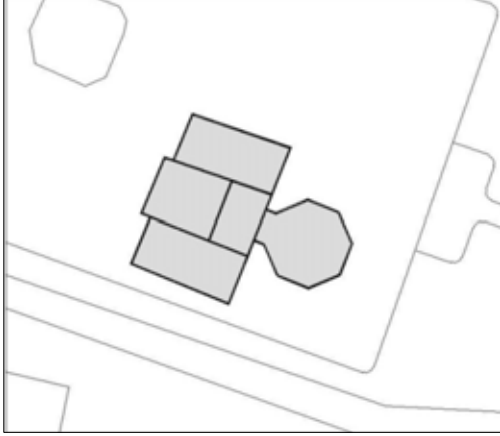

Tablo 3.4

AHMET RATIP PAŞA KÖŞKÜ		
PLAN ŞEMASI		
		
	Yapım Yılı: 19. yy başı	
	Yeri: 27 Ada, 15 Parsel, Acıbadem, Üsküdar	
DÖNEM	Yeni-Klasik ●	
	Art-Nouveau ●	
PLAN	Simetrik ●	
	Asimetrik	
YAPIM SİSTEMİ	Tuğla ile Yapılmış Taşıyıcı Duvarlı, Ahşap Döşemeli Yapılar	
	Tuğla ile Yapılmış Taşıyıcı Duvarlı, Volta Döşemeli Yapılar	
	Döşemelerinde Betonarme Kirişlemeler Kullanılan Tuğla Taşıyıcı Duvarlı Yapılar	
	Yığma Bodrum Kat Üzerine Ahşap Karkas Duvarlı Yapılar ●	
	Yığma Taş Duvarlı Yapılar	
CEPHE ÖZELLİKLERİ	Kule	
	Zeminden Başlayıp Saçak Düzeyinin Üzerine Çıkararak Simetriyi Vurgulayan Cephe Hareketleri ●	
	Birinci Kat Düzeyinden Başlayıp Saçak Düzeyinin Üzerine Çıkararak Girişi Vurgulayan Çıkmalar	
	Balkon ●	
	Taç Kapı Niteliğindeki Ana Girişler	
	Kemerler	Basık Kemer
		Sivri Kemer
		Penci Kemer
		Sepet Kulbu Kemer ●
	BEZEME ÖĞELERİ	Furuş ●
Payanda		
Çini Panolar		
Silmeler		
Korkuluk ●		
Baba ●		
Saçak Altı Çıtalı Ahşap Tavan		
Rozet		
Çiçek Figürlü Bezeme ●		

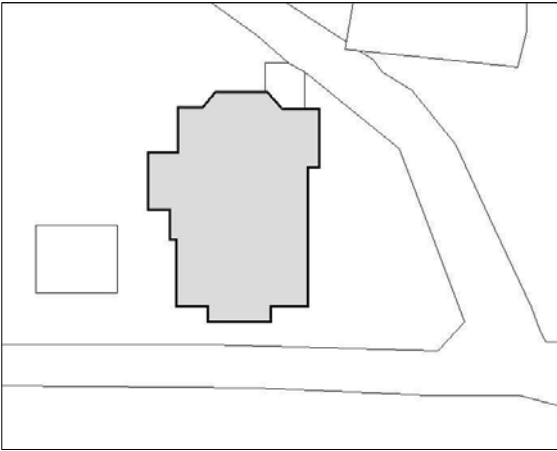

Tablo 3.5

AYAZMA MEKTEBİ			
PLAN ŞEMASI			
			
	Yapım Yılı: 1913 - 1917		
	Yeri: 376 Ada, 3 Parsel, Üsküdar		
YENİ DÖNEM	Yeni-Klasik	●	
	Art-Nouveau		
PLAN	Simetrik		
	Asimetrik	●	
YAPIM SİSTEMİ	Tuğla ile Yapılmış Taşıyıcı Duvarlı, Ahşap Döşemeli Yapılar		
	Tuğla ile Yapılmış Taşıyıcı Duvarlı, Volta Döşemeli Yapılar		●
	Döşemelerinde Betonarme Kirişlemeler Kullanılan Tuğla Taşıyıcı Duvarlı Yapılar		
	Yığma Bodrum Kat Üzerine Ahşap Karkas Duvarlı Yapılar		
	Yığma Taş Duvarlı Yapılar		
CEPHE ÖZELLİKLERİ	Kule		
	Zeminden Başlayıp Saçak Düzeyinin Üzerine Çıkararak Simetriyi Vurgulayan Cephe Hareketleri		●
	Birinci Kat Düzeyinden Başlayıp Saçak Düzeyinin Üzerine Çıkararak Girişi Vurgulayan Çıkmalar		
	Balkon		
	Taç Kapı Niteliğindeki Ana Girişler		
	Kemerler	Basık Kemer	
	Sivri Kemer		●
	Penci Kemer		
	Sepet Kulbu Kemer		●
BEZEME ÖĞELERİ	Furuş		
	Payanda		
	Çini Panolar		
	Silmeler		●
	Korkuluk		
	Baba		
	Saçak Altı Çıtalı Ahşap Tavan		
	Rozet		
	Çiçek Figürlü Bezeme		

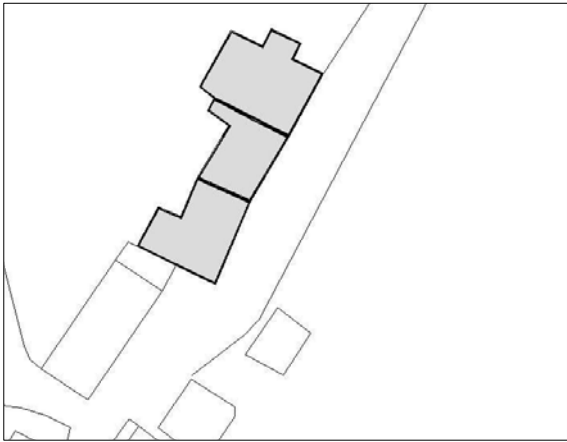

Tablo 3.6

GÜNEŞ FİZİĞİ LABORATUARI VE GÖZLEM EVİ		
PLAN ŞEMASI		
		
	Yapım Yılı: 1911 - 1928	
	Yeri: Kandilli, Üsküdar	
PLAN DÖNEM	Yeni-Klasik ●	
	Art-Nouveau	
PLAN	Simetrik ●	
	Asimetrik	
YAPIM SİSTEMİ	Tuğla ile Yapılmış Taşıyıcı Duvarlı, Ahşap Döşemeli Yapılar	
	Tuğla ile Yapılmış Taşıyıcı Duvarlı, Volta Döşemeli Yapılar	
	Döşemelerinde Betonarme Kirişlemeler Kullanılan Tuğla Taşıyıcı Duvarlı Yapılar ●	
	Yığma Bodrum Kat Üzerine Ahşap Karkas Duvarlı Yapılar	
	Yığma Taş Duvarlı Yapılar	
CEPHE ÖZELLİKLERİ	Kule ●	
	Zeminden Başlayıp Saçak Düzeyinin Üzerine Çıkararak Simetriyi Vurgulayan Cephe Hareketleri ●	
	Birinci Kat Düzeyinden Başlayıp Saçak Düzeyinin Üzerine Çıkararak Girişi Vurgulayan Çıkmalar	
	Balkon ●	
	Taç Kapı Niteliğindeki Ana Girişler	
	Kemerler	Basık Kemer ●
		Sivri Kemer ●
Penci Kemer ●		
Sepet Kulbu Kemer		
BEZEME ÖĞELERİ	Furuş	
	Payanda	
	Çini Panolar	
	Silmeler ●	
	Korkuluk ●	
	Baba ●	
	Saçak Altı Çıtalı Ahşap Tavan	
	Rozet	
	Çiçek Figürlü Bezeme	

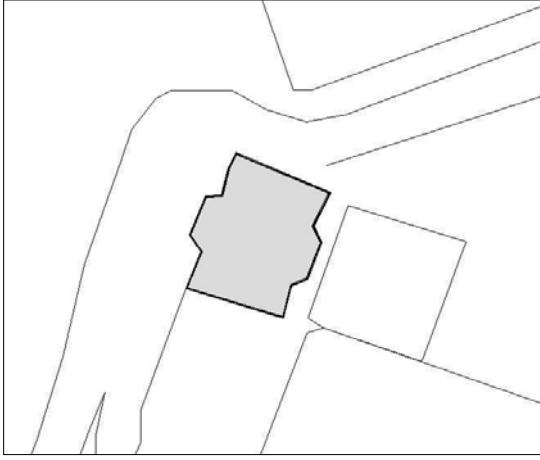

Tablo 3.7

JEODEZİ FAKÜLTESİ		
PLAN ŞEMASI		
		
YAPIM SİSTEMİ	Yapım Yılı: 1911 - 1928	
	Yeri: Kandilli, Üsküdar	
DÖNEM	Yeni-Klasik ●	
	Art-Nouveau	
PLAN	Simetrik	
	Asimetrik ●	
YAPIM SİSTEMİ	Tuğla ile Yapılmış Taşıyıcı Duvarlı, Ahşap Döşemeli Yapılar	
	Tuğla ile Yapılmış Taşıyıcı Duvarlı, Volta Döşemeli Yapılar	
	Döşemelerinde Betonarme Kirişlemeler Kullanılan Tuğla Taşıyıcı Duvarlı Yapılar ●	
	Yığma Bodrum Kat Üzerine Ahşap Karkas Duvarlı Yapılar	
	Yığma Taş Duvarlı Yapılar	
CEPHE ÖZELLİKLERİ	Kule	
	Zeminden Başlayıp Saçak Düzeyinin Üzerine Çıkararak Simetriyi Vurgulayan Cephe Hareketleri	
	Birinci Kat Düzeyinden Başlayıp Saçak Düzeyinin Üzerine Çıkararak Girişi Vurgulayan Çıkmalar	
	Balkon	
	Taç Kapı Niteliğindeki Ana Girişler ●	
	Kemerler	Basık Kemer
		Sivri Kemer ●
Penci Kemer		
Sepet Kulbu Kemer		
BEZEME ÖĞELERİ	Furuş	
	Payanda	
	Çini Panolar	
	Silmeler	
	Korkuluk	
	Baba	
	Saçak Altı Çıtalı Ahşap Tavan	
	Rozet	
	Çiçek Figürlü Bezeme	

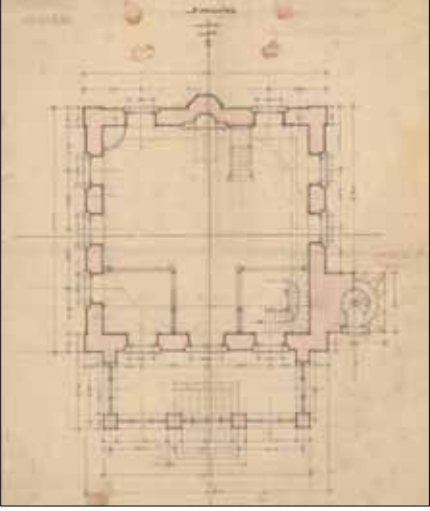

Tablo 3.8

LOJMAN	
PLAN ŞEMASI	
	
	Yapım Yılı: 1911 - 1928
	Yeri: Kandilli, Üsküdar
DÖNEM	Yeni-Klasik ●
	Art-Nouveau
PLAN	Simetrik
	Asimetrik ●
YAPIM SİSTEMİ	Tuğla ile Yapılmış Taşıyıcı Duvarlı, Ahşap Döşemeli Yapılar ●
	Tuğla ile Yapılmış Taşıyıcı Duvarlı, Volta Döşemeli Yapılar
	Döşemelerinde Betonarme Kirişlemeler Kullanılan Tuğla Taşıyıcı Duvarlı Yapılar
	Yığma Bodrum Kat Üzerine Ahşap Karkas Duvarlı Yapılar
	Yığma Taş Duvarlı Yapılar
CEPHE ÖZELLİKLERİ	Kule
	Zeminden Başlayıp Saçak Düzeyinin Üzerine Çıkararak Simetriyi Vurgulayan Cephe Hareketleri
	Birinci Kat Düzeyinden Başlayıp Saçak Düzeyinin Üzerine Çıkararak Girişi Vurgulayan Çıkmalar
	Balkon
	Taç Kapı Niteliğindeki Ana Girişler ●
	Kemerler
Basık Kemer ●	
Sivri Kemer	
Penci Kemer ●	
Sepet Kulbu Kemer	
BEZEME ÖĞELERİ	Furuş
	Payanda
	Çini Panolar ●
	Silmeler ●
	Korkuluk
	Baba
	Saçak Altı Çıtalı Ahşap Tavan ●
	Rozet
Çiçek Figürlü Bezeme	

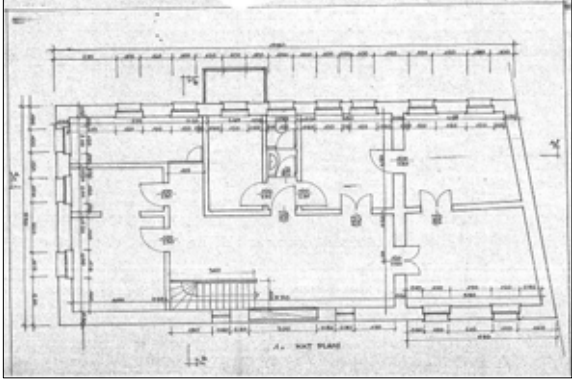

Tablo 3.9

MÜZE BİNASI		
PLAN ŞEMASI		
	Yapım Yılı: 1911 - 1928	
	Yeri: Kandilli, Üsküdar	
DÖNEM	Yeni-Klasik	●
	Art-Nouveau	
PLAN	Simetrik	●
	Asimetrik	
YAPIM SİSTEMİ	Tuğla ile Yapılmış Taşıyıcı Duvarlı, Ahşap Döşemeli Yapılar	
	Tuğla ile Yapılmış Taşıyıcı Duvarlı, Volta Döşemeli Yapılar	
	Döşemelerinde Betonarme Kirişlemeler Kullanılan Tuğla Taşıyıcı Duvarlı Yapılar	●
	Yığma Bodrum Kat Üzerine Ahşap Karkas Duvarlı Yapılar	
	Yığma Taş Duvarlı Yapılar	
CEPHE ÖZELLİKLERİ	Kule	
	Zeminden Başlayıp Saçak Düzeyinin Üzerine Çıkararak Simetriyi Vurgulayan Cephe Hareketleri	●
	Birinci Kat Düzeyinden Başlayıp Saçak Düzeyinin Üzerine Çıkararak Girişi Vurgulayan Çıkmalar	
	Balkon	
	Taç Kapı Niteliğindeki Ana Girişler	
	Kemerler	
Bask Kemer	●	
Sivri Kemer		
Penci Kemer	●	
Bursa Kemer	●	
BEZEME ÖĞELERİ	Furuş	
	Payanda	
	Çini Panolar	●
	Silmeler	●
	Korkuluk	
	Baba	
	Saçak Altı Çıtalı Ahşap Tavan	
	Rozet	
	Çiçek Figürlü Bezeme	

Tablo 3.10

KISIKLI CAMİİ			
PLAN ŞEMASI			
			
	Yapım Yılı: 1917		
	Yeri: 762 Ada, 2 Parsel, Kısıklı, Üsküdar		
DÖNEM	Yeni-Klasik	●	
	Art-Nouveau		
PLAN	Simetrik	●	
	Asimetrik		
YAPIM SİSTEMİ	Tuğla ile Yapılmış Taşıyıcı Duvarlı, Ahşap Döşemeli Yapılar		
	Tuğla ile Yapılmış Taşıyıcı Duvarlı, Volta Döşemeli Yapılar		
	Döşemelerinde Betonarme Kirişlemeler Kullanılan Tuğla Taşıyıcı Duvarlı Yapılar		
	Yığma Bodrum Kat Üzerine Ahşap Karkas Duvarlı Yapılar		
	Yığma Taş Duvarlı Yapılar	●	
CEPHE ÖZELLİKLERİ	Kule		
	Zeminden Başlayıp Saçak Düzeyinin Üzerine Çıkararak Simetriyi Vurgulayan Cephe Hareketleri		
	Birinci Kat Düzeyinden Başlayıp Saçak Düzeyinin Üzerine Çıkararak Girişi Vurgulayan Çıkmalar		
	Balkon		
	Taç Kapı Niteliğindeki Ana Girişler		
	Kemerler	Basık Kemer	
	Sivri Kemer		
Penci Kemer			
Sepet Kulbu Kemer	●		
BEZEME ÖĞELERİ	Furuş		
	Payanda		
	Çini Panolar		
	Silmeler	●	
	Korkuluk		
	Baba		
	Saçak Altı Çıtalı Ahşap Tavan	●	
	Rozet	●	
Çiçek Figürlü Bezeme			

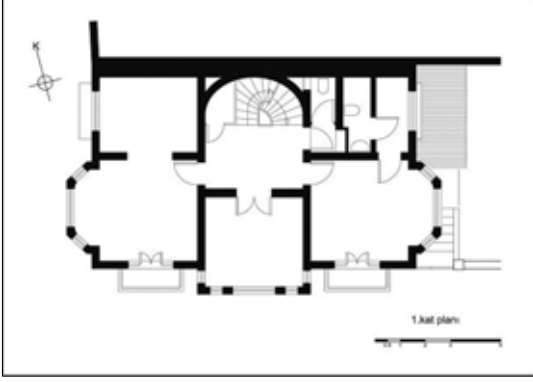

Tablo 3.11

NASUHİ MEHMET EFENDİ TEKKESİ MEŞRUTASI			
PLAN ŞEMASI			
			
			
	Yapım Yılı: 1910-1915		
	Yeri: 364 Ada, 11-12-13 Parsel, Üsküdar		
DÖNEM	Yeni-Klasik	●	
	Art-Nouveau		
PLAN	Simetrik		
	Asimetrik	●	
YAPIM SİSTEMİ	Tuğla ile Yapılmış Taşıyıcı Duvarlı, Ahşap Döşemeli Yapılar	●	
	Tuğla ile Yapılmış Taşıyıcı Duvarlı, Volta Döşemeli Yapılar		
	Döşemelerinde Betonarme Kirişlemeler Kullanılan Tuğla Taşıyıcı Duvarlı Yapılar		
	Yığma Bodrum Kat Üzerine Ahşap Karkas Duvarlı Yapılar		
	Yığma Taş Duvarlı Yapılar		
CEPHE ÖZELLİKLERİ	Kule		
	Zeminden Başlayıp Saçak Düzeyinin Üzerine Çıkararak Simetriyi Vurgulayan Cephe Hareketleri		
	Birinci Kat Düzeyinden Başlayıp Saçak Düzeyinin Üzerine Çıkararak Girişi Vurgulayan Çıkmalar		
	Balkon		
	Taç Kapı Niteliğindeki Ana Girişler		
	Kemerler	Basık Kemer	
		Sivri Kemer	
Penci Kemer		●	
Sepet Kulbu Kemer			
BEZEME ÖĞELERİ	Furuş		
	Payanda		
	Çini Panolar		
	Silmeler	●	
	Korkuluk		
	Baba		
	Saçak Altı Çıtalı Ahşap Tavan	●	
	Rozet		
	Çiçek Figürlü Bezeme		

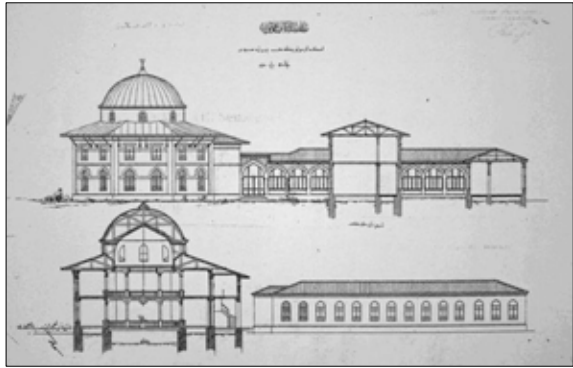
Tablo 3.12

ÜSKÜDAR HALKEVİ BİNASI		
PLAN ŞEMASI		
		
	Yapım Yılı: 1900-1913	
	Yeri: 363 Ada, 1 Parsel, Üsküdar	
DÖNEM	Yeni-Klasik ●	
	Art-Nouveau	
PLAN	Simetrik ●	
	Asimetrik	
YAPIM SİSTEMİ	Tuğla ile Yapılmış Taşıyıcı Duvarlı, Ahşap Döşemeli Yapılar	
	Tuğla ile Yapılmış Taşıyıcı Duvarlı, Volta Döşemeli Yapılar	
	Döşemelerinde Betonarme Kirişlemeler Kullanılan Tuğla Taşıyıcı Duvarlı Yapılar ●	
	Yığma Bodrum Kat Üzerine Ahşap Karkas Duvarlı Yapılar	
	Yığma Taş Duvarlı Yapılar	
CEPHE ÖZELLİKLERİ	Kule	
	Zeminden Başlayıp Saçak Düzeyinin Üzerine Çıkararak Simetriyi Vurgulayan Cephe Hareketleri	
	Birinci Kat Düzeyinden Başlayıp Saçak Düzeyinin Üzerine Çıkararak Girişi Vurgulayan Çıkmalar	
	Balkon ●	
	Taç Kapı Niteliğindeki Ana Girişler	
	Kemerler	Basık Kemer ●
		Sivri Kemer
		Penci Kemer ●
Sepet Kulbu Kemer ●		
BEZEME ÖĞELERİ	Furuş	
	Payanda	
	Çini Panolar	
	Silmeler ●	
	Korkuluk ●	
	Baba	
	Saçak Altı Çıtalı Ahşap Tavan	
	Rozet	
	Çiçek Figürlü Bezeme	

Tablo 3.13

TOROSYAN VİLLASI			
PLAN ŞEMASI			
			
	Yapım Yılı: 1930		
	Yeri: 637 Ada, 15 Parsel, Üsküdar		
DÖNEM	Yeni-Klasik	●	
	Art-Nouveau		
PLAN	Simetrik	●	
	Asimetrik		
YAPIM SİSTEMİ	Tuğla ile Yapılmış Taşıyıcı Duvarlı, Ahşap Döşemeli Yapılar		
	Tuğla ile Yapılmış Taşıyıcı Duvarlı, Volta Döşemeli Yapılar		
	Döşemelerinde Betonarme Kirişlemeler Kullanılan Tuğla Taşıyıcı Duvarlı Yapılar	●	
	Yığma Bodrum Kat Üzerine Ahşap Karkas Duvarlı Yapılar		
	Yığma Taş Duvarlı Yapılar		
CEPHE ÖZELLİKLERİ	Kule	●	
	Zeminden Başlayıp Saçak Düzeyinin Üzerine Çıkararak Simetriyi Vurgulayan Cephe Hareketleri		
	Birinci Kat Düzeyinden Başlayıp Saçak Düzeyinin Üzerine Çıkararak Girişi Vurgulayan Çıkmalar	●	
	Balkon	●	
	Taç Kapı Niteliğindeki Ana Girişler		
	Kemerler	Basık Kemer	
		Sivri Kemer	●
Penci Kemer		●	
Sepet Kulbu Kemer			
BEZEME ÖĞELERİ	Furuş	●	
	Payanda		
	Çini Panolar		
	Silmeler	●	
	Korkuluk	●	
	Baba		
	Saçak Altı Çıtalı Ahşap Tavan		
	Rozet	●	
	Çiçek Figürlü Bezeme	●	

Tablo 3.14

ÜSKÜDAR MEVLEVİHANESİ		
PLAN ŞEMASI		
Yapım Yılı:		
Yeri: 373 Ada, 6 Parsel, Üsküdar		
DÖNEM	Yeni-Klasik ●	
	Art-Nouveau	
PLAN	Simetrik ●	
	Asimetrik	
YAPIM SİSTEMİ	Tuğla ile Yapılmış Taşıyıcı Duvarlı, Ahşap Döşemeli Yapılar	
	Tuğla ile Yapılmış Taşıyıcı Duvarlı, Volta Döşemeli Yapılar	
	Döşemelerinde Betonarme Kirişlemeler Kullanılan Tuğla Taşıyıcı Duvarlı Yapılar	
	Yığma Bodrum Kat Üzerine Ahşap Karkas Duvarlı Yapılar	
	Yığma Taş Duvarlı Yapılar	
CEPHE ÖZELLİKLERİ	Kule	
	Zeminden Başlayıp Saçak Düzeyinin Üzerine Çıkararak Simetriyi Vurgulayan Cephe Hareketleri	
	Birinci Kat Düzeyinden Başlayıp Saçak Düzeyinin Üzerine Çıkararak Girişi Vurgulayan Çıkmalar	
	Balkon	
	Taç Kapı Niteliğindeki Ana Girişler	
	Kemerler	Basık Kemer
		Sivri Kemer ●
Penci Kemer ●		
Sepet Kulbu Kemer		
BEZEME ÖĞELERİ	Furuş	
	Payanda ●	
	Çini Panolar	
	Silmeler ●	
	Korkuluk	
	Baba	
	Saçak Altı Çıtalı Ahşap Tavan	
	Rozet	
	Çiçek Figürlü Bezeme	

4. KORUMA SORUNLARI

Katalog bölümünde incelenen on dört yapı ile ilgili koruma sorunlarını ortaya koyarken, genel olarak eski eser yapılarında ortaya çıkan bozulma nedenleri üç ana başlık altında toplanabilir.

1. Doğal koşullar (ısı ve su etkileri, biyolojik etkiler, zemin hareketleri ve depremler)
2. Bünyesel nedenler (malzemeye bağlı bozulmalar, detay hataları)
3. İnsan etkisi

4.1. DOĞAL NEDENLER

Yapılarda bozulmalara neden olan doğal koşullar, ısı ve su etkileri, biyolojik etkiler, zemin hareketleri ve depremlerdir. Uzun yıllar doğanın değişik etkileri altında kalan yapılarda doğal olayların oluşturduğu nedenler, zamana bağlı olarak, malzemenin tahrip olmasına neden olmakta ve sürekli bakım sağlanmadığında ciddi bozulma nedenleri oluşturmaktadırlar. Tuğla, taş, metal ve ahşap gibi yapının dış yüzeyinde bulunan malzemeler, su, ısı etkileri ve biyolojik etkiler gibi doğal nedenler sebebiyle bozulmaya uğrarlar. Su alıp vermelerle oluşan şişme ve büzülme sebebiyle tahribat ve parçalanmalara maruz kalırlar. Bitkilenmeler ve mikroorganizmalar gibi biyolojik etkilerle kesit zayıflamaları, ufalanmalar gibi fiziksel bozulmalar yaşanır.⁸¹

Bozulmanın etkisi, yüzeylerde kabuklanma, kavlama, kırıntılanma, çatlama, parçalanma, renk değişimi gibi sonuçlar doğurmaktadır. Malzemelerin tahribatına neden olan doğal olayların etkileri, sürekli oldukları ve malzeme kesit ve basınç mukavemeti kaybına neden oldukları için yapı ve malzeme üzerinde küçümsenmeyecek düzeydedir.⁸²

4.1.1. Isı Etkileri

Isısal etkiler; iklimsel sıcaklık değişimleri, ısı farklılıkları, güneş radyasyonu gibi nedenler ile ortaya çıkar ve malzeme bozulmalarından yapısal ölçekte bozulmalara kadar ulaşan sorunlara neden olurlar.

⁸¹ **Kılıç, Y.**, 2007. 19.yy İkinci Yarısı Kârgir Konut Mimarisi'nin Beyoğlu Bölgesi Örneğinde İncelenmesi ve Yapısal Ölçekte Bir Koruma Yaklaşımı Geliştirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, M.S.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. 82.

⁸² **Ersen A.**, 1991. Taş Koruma Kuramı ve Uygulamalarının Evrimi, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, Doçentlik Çalışması, İstanbul, Giriş Bölümü.

Tüm yapı malzemeleri, ısındıklarında genişleyip soğuduklarında daralırlar. Gece ile gündüz arasındaki sıcaklık farkları ve iklimlere göre değişen sıcaklıklar, yapı malzemelerinin termik hareketini sağlarlar. Bu sıcaklık farklılıklarından doğan termik hareketler, malzemenin genişlemesini ve daralmasını sağladıkları için, malzemelerde birtakım çürümelere, çatlaklara, kırılmalara neden olurlar. Sıcaklık artışı, yapı malzemelerinin ısınmasına ve malzemelerin doğal nemliliğinden dolayı buharlaşmalara neden olur. Buharlaşma sonucu oluşan termik hareketler malzemelerin kenarlarında kırılmalar ve ek yerlerindeki harçların dökülmeleri gibi hasarlar yaratırlar. Duvar yüzleri yumuşak harçla sıvanmışsa, bu ısıl hareketler sonucu kılcal çatlaklar oluşur. Yapıda ısıl etkiler sonucu oluşan çatlaklar, gerilmeden dolayı düşey olarak ortaya çıkarlar. Yatayda ise, bu etkilerden dolayı bağlantı harçlarında tozlaşmalar, dökülmeler görülebilir.⁸³

Kârgir yapı sisteminde, ısı etkileri ile oluşan malzeme bozulmaları içinde, taş için en önemli olanı ısı farklılıklarından kaynaklanan bozulma türüdür. Taş malzemedede, ısıl genleşmeler sonucu beliren çatlaklar ve geleneksel yapı sistemleri içinde kullanılan metal bağlantı parçalarının ısı genleşmeleri sonucu genişleyerek ilişkide olduğu malzemedede yarattığı basınç sorunu, bu malzeme için en çok karşılaşılan bozulma nedenlerindedir.⁸⁴

Kârgir sivil mimarlık örnekleri için önemli bir bozulma nedeni oluşturan ısı etkilerinin yapılar üzerindeki yıpratıcı etkisi ancak uzun süre içinde fark edilir. Fakat sürekli oldukları için yapı ve malzeme üzerinde taşıyıcı sistem bozulmalarına kadar uzanan küçümsenemeyecek etkileri vardır.

4.1.2. Su Etkileri

Kârgir malzemenin bozulmasına neden olan en önemli etkenlerden biri de sudur. Yapı elemanları bünyesine giren su, çözücülüğü ile bağlayıcıların kimyasal yapısını bozarken, ısı farklılıkları nedeni ile suyun buza dönüşümü de yarattığı gerilimlerle malzemenin iç yapısını bozarak, malzeme yüzeyinde çatlaklar oluşmasına neden olmaktadır. Donma, yoğuşma ve kapilaritenin oluşmasına neden olan su, ayrıca biyolojik bozulmalara da zemin hazırlamaktadır. Suyun malzeme üzerindeki olumsuz

⁸³ Öner E., 1992. Tarihî Yapılarda Strüktür Sağlamaştırma Yöntemleri, Yüksek Lisans Tezi , Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. 22.

⁸⁴ Kılıç, Y., 2007. A.g.e., 84.

etkileri kısaca; su emme, kapilarite, donma, çiçeklenme, eriyebilen tuzların açığa çıkması, nem nedeniyle oluşan şekil deformasyonları, kondansasyon ve nemin havadaki gazlarla birleşmesi sonucu oluşan asit etkisi olarak özetlenebilir⁸⁵.

Yapılarda su etkisi ile oluşan bozulmaları üç ana başlıkta toplayabiliriz:

1. Yağışlardan kaynaklanan bozulmalar.
2. Rutubet, nem ve dondan kaynaklanan bozulmalar.
3. Zemin suyunun değişmesi sonucu, zemin oturmalarının oluşması.

Yağışlar, taş, tuğla, ahşap gibi yapı malzemelerinin, yüzeylerine çarpan suyu emmesiyle, malzeme içerisinde rutubet oluşumuna ve zamanla sıcaklık farklılıklarından dolayı malzeme bozulmalarına neden olur.⁸⁶

Nem, çoğunlukla yapı malzemelerinde yumuşatma ve don etkisi oluşturur. Yumuşatma daha çok tuğla ve kerpiç yapı malzemelerini etkiler. Taşlarda ise, ocaktan çıkarıldıkları andan itibaren nemle ilgili hasarlar başlar. Ocaktan çıkarılırken ya da şekillendirilirken taşta kılcal çatlaklar oluştuğu için, taşın su emmesi kolaylaşır. Nem, yağmur, kar, çığ, zemin suyu gibi nedenlerle yapıya her noktadan etki edebilir. Yapı, bu etkiler sırasında bünyesine bir miktar su alır. Sıcak yerlerde, suyun yapı malzemesine girip kuruması sonucu oluşan rötreler, yapı malzemesinin içyapısını bozar. Soğuk yerlerde ise, yapı malzemesinin gözeneklerinden ve kılcal çatlaklarından giren su, donarak kama etkisi yapar ve yapı malzemesini çatlatır.⁸⁷

Yapıda nem, zeminden yükselen suyun oluşturduğu nem, havadaki nemin yapıya girişi, soğuk duvarlarda yoğuşma (kondensasyon) sonucu nemin oluşması, yağmur, kar gibi dış etkenlerin ve su baskınlarının oluşturduğu nem şeklinde görülür.⁸⁸

Yığma yapılarıdaki duvarlar, temel oturmalarına karşı çok duyarlıdır. Yeraltı sularının da etkisi ile zemin yapısının zayıflaması sonucu temel oturmaları oluşabilir. Bu duvarlar, elastik deformasyon yapamadıkları için çatlamalara maruz kalır. Yer altı su seviyesinin değişmesi sonucunda, kuruyan zeminlerde rötre oluşur, temel oturur ve çatlaklar ortaya çıkar. Ayrıca drenaj yetersizliği varsa yağmur ve benzeri nedenlerle

⁸⁵ **Gürdal, E.**, 1984. Yapıda Koruma Kavramı ile Koruyucu Sistemler, Yapı Koruyucuları Semineri, Y.E.M. Yayınları, İstanbul. 75

⁸⁶ **Öner, E.**, 1992. A.g.e., 26.

⁸⁷ **Kılıç, Y.**, 2007. A.g.e., 90.

⁸⁸ **Kılıç, Y.**, 2007. A.g.e., 91.

zeminin sürekli olarak ıslanıp temel altına kadar inen suyun temel altını aşındırmasıyla da temel oturmaları oluşmaktadır. Yapı temelleri altında bu farklı oturmalar sonucu, duvarlarda çatlaklar oluşabilir. Çatlakların yeri, temel oturmasının olduğu yeri belirler.⁸⁹

4.1.3. Biyolojik Etkiler

Biyolojik etkiler, sarmaşıklar, bitki kökleri, alg ve likenler, mantarlar, yosunlar gibi bitkisel organizmalar, bakteriler gibi mikro organizmalar ve kurt, tahtakurusu gibi böcekler olarak belirlenebilir. Kârgir malzeme açısından en önemli olanları, malzemenin ufalanmasına, kesitinin zayıflamasına yol açan bitkisel organizmalar ve bakterilerdir. Alg, yosun, ot, çiçek gibi bitkisel organizmalar, cephe yüzeyinde özellikle taşın bünyesinde bulunan tuzların zaman içinde ortaya çıkması, zeminden yükselen nemin içinde taşıdığı tuzların duvar yüzeyine yapışması, rüzgârın taşıyarak getirdiği tohumların duvar oyuklarına, boşalmış derzlere yerleşmesi sonucu oluşmakta ve bu malzemelerde mikrobiyolojik ve biyolojik bozulmalara neden olmaktadır.⁹⁰

Ahşap malzemede ise mantarlar ve böcekler bozulmaya en fazla etki eden nedenlerdir. Mantarlar, çürüklük yapan, hücre çeperinin oluşturan bileşikleri tüketen mantarlar ve renk değişimi yapan, hücre boşluğundaki protoplazmayı tüketen mantarlar olarak ikiye ayrılırlar. Ahşap malzemeye en fazla zarar veren böcekler, ev teke böceği (*Hylotrupes bajulus*), adi mobilya böceği (*Anobium punctatum*), alacalı kemirici böcek (*Xestobium rufovillosum*) ve parke böceği (*Lyctus linearis*)'dir.⁹¹

Birçok bakımsız binanın cephesinde otlama ve ağaçlanma şeklinde biyolojik bozulma gözlemlenmektedir. Bu bitkiler kök ve gövdeleri ile tuğla ve taşları yerinden oynatarak, stabiliteyi bozarlarken, oluşturdukları basınç ile çatlama ve dökülmelere neden olurlar. Ayrıca nem çekerek kimyasal olaylara temel oluştururlar. Derz ve aralıklara kök salan ot ve ağaçlar, taşın ve derz harcının bileşimini kökleri

⁸⁹ Kılıç, Y., 2007. A.g.e., 92.

⁹⁰ Büyükmihçi, G., 1997. Taş Sivil Mimarlık Örneklerinde Korumaya Yönelik Yöntem Önerileri ve Bu Yöntemlerin Kayseri Örneğinde Uygulanışı, Doktora Tezi, M.S.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü. 257

⁹¹ Geleneksel Ahşap Yapı Uygulamaları, 2008. İBB Kudep Yayınları, İstanbul. 132-133.

aracılığıyla toprağa dönüştürürler. Bu da malzemelerin ayrışmasına, çatlmasına, dökülmesine neden olur.⁹²

Yapıda kullanılan taşların yüzeyinde, çeşitli nedenlere bağlı olarak tuzların açığa çıkması ile oluşan mikro bitkiler, makro bitkilerden daha tehlikelidirler. Renkli nokta ve lekeler halinde görülen bu canlılar, taşa fiziksel olduğu kadar kimyasal olarak da zarar verirler. Nemli ortamda gelişen ve nem düzeyi azaldığında gelişmeleri duran, ancak ortamda yeniden nem bulunduğunda tekrar gelişmelerine devam eden algler, funguslar, likenler ve mantarlar bu grup içinde yer almaktadırlar.⁹³

Taşa zarar veren mikro organizmalar ise sülfat ve nitrat bakterileridir. Taşları, minerallerine ayrıştırır ve zararlı tuzlar oluştururlar. Taşların üzerinde görülen yeşil, sarı, kırmızı, turuncu ve kahverengi renk değişimleri alglerin, noktasal lekeler ise fungusların varlığını belirler.⁹⁴

4.1.4. Zemin Hareketleri ve Depremler

Yapının üzerine oturduğu zeminin mukavemetinin düşük olması ya da homojen olmaması zaman içinde yapılarda dönme, farklı oturma gibi hasarların oluşmasına neden olabilmektedir. Temel altındaki zemin homojen olmadığında, yapıda çatlaklar oluşmaktadır.⁹⁵ Çevrede yapılan binalardan gelen yükler, zemindeki doğal yük dengelerini bozarak zemin hareketlerinin oluşmasında etkili olmaktadır. Bodrum yapılabilmesi için zemin suyu seviyesinin düşürülmesi de yine zemindeki yük dengelerini bozarak yapılarda çatlaklar oluşmasına neden olabilir. Oluşan çatlaklar, trafik yoğunluğuna bağlı titreşimler aracılığı ile büyümekte ve yapılarda ciddi taşıyıcı sistem sorunları yaratmaktadır.⁹⁶

Kârgir yapılar, genellikle ağır ve rijit yapılardır. Ağır olmaları sonucu, etkiyen deprem kuvvetleri de çok büyük olur. Zemin hakim periyodunun yapının titreşim periyoduna yakın olduğu durumlarda rezonans söz konusu olmaktadır. Özellikle simetrik olmayan ve ağırlık ile rijitlik merkezinin farklı olduğu yapılarda deprem

⁹² Kılıç, Y., 2007. A.g.e., 93.

⁹³ Büyükmihçi, G., 1997. A.g.e., 258.

⁹⁴ Kılıç, Y., A.g.e., 94.

⁹⁵ Ahunbay, Z., 1996. Çevre Koruma ve Restorasyon, Yapı Yayın, İstanbul. 38.

⁹⁶ Kılıç, Y., A.g.e., 96.

burulma etkisi oluşmaktadır. Daha önce meydana gelen depremlerden veya zemin oturması gibi nedenlerden yapıda önceden oluşmuş çatlakların binanın mukavemetini azaltması, deprem sırasında büyük hasarlara neden olabilir. Deprem, genellikle yapı içindeki saklı zayıflıkları arar ve bu noktalardan yayılarak yapıya daha fazla zarar verir. Kötü işçilik, hatalı onarım ve kalıcı önlemlerin yokluğu, deprem sırasında yapının daha fazla hasar görmesine neden olur.⁹⁷

Zemin hareketleri ve depremlerin etkisi sonucu oluşan bozulma şekilleri, duvar yüzeyindeki çatlaklar, bağlantısızlık ve ezilmeler ile temelde çökme ve oturmalar şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Duvar üzerine etkiyen düşey yükler ve deprem hareketleri duvar üzerinde oluşabilecek mikro çatlakların hızla büyümesine neden olur. Yığma sistemden kaynaklanabilecek hasarların yanı sıra ilave yükler, boşluklar ve oyuklar, kullanılan harçların yapısında meydana gelen bozulmalar duvar üzerinde hasarlara yol açabilmektedir. Duvarın yapımında kullanılan tas, tuğla gibi yapı malzemesinin düşük mekanik özelliklere sahip olması duvar üzerinde zaman içinde ezilmelere yol açabilir. Bu gibi nedenlerden dolayı duvarlarda, düşey yüklerin artışı sonucu tuğlaların kırılması ve / veya derzlerin ezilmesi, ufalanması, deprem etkileri nedeniyle düzlem içi ve dışı kuvvetler sonucunda çatlakların oluşması, kesme kuvvetlerinin artması sonucu kayma çatlaklarının oluşması gibi hasarlar meydana gelir.⁹⁸

Temellerde, zemin taşıyıcı gücünün düşüklüğü, zemin yapısında zamana bağlı olarak gerçekleşen değişimler, trafiğin neden olduğu titreşimlerin etkisi, temele iletilen yüklerde artma (kat ilaveleri ya da kullanım amacının değişmesi), çevrede var olan diğer temel inşaatları, meydana gelen çökme ve oturmaların nedenleri olarak özetlenebilir. Temel oturmalarının meydana gelmesi, taşıyıcı sistem üzerinde ilave kesit zorlamalarının oluşmasına neden olur. Bu sebeple üst yapıda dönmeler, farklı noktalarda çatlaklar ve yarılmalar oluşur.⁹⁹

⁹⁷ Kılıç, Y., 2007. A.g.e., 96.

⁹⁸ Kılıç, Y., 2007. A.g.e., 98.

⁹⁹ Kılıç, Y., 2007. A.g.e., 99.

4.2. BÜNYESEL NEDENLER

Yapıların bozulma nedenlerinden biri olan bünyesel etkenleri iki ana başlık altında incelemek mümkündür:

1. Malzemeye bağlı bozulmalar
2. Detay hataları

4.2.1. Malzeme bozulmaları

Yapılarda malzeme bozulmaları, taş malzeme bozulmaları, tuğla malzeme bozulmaları, harç ve sıva bozulmaları, metal malzeme bozulmaları ve ahşap malzeme bozulmaları olarak beş ana başlık altında toplanabilir.

Yapıda en çok kullanılan doğal taşlar, küfeki taşı, kumtaşı, od taşı, mermer ve malta taşıdır. Taşlar doğadan toplanarak ya da ocaklar açılarak elde edilir. Yapı için uygun olmayan durumlarda da yakın çevredeki taş ocaklarından çıkarılan taşların kullanılması, yapılarda ayrışmalara neden olmuştur. Ayrıca ocaklardaki üretim aşamasında gözle görülemeyecek kadar ince çatlakları olan kütüklerden elde edilen taşlar kullanıldığında, bu taşlar yapıda çok çabuk tahrip olurlar. Doğadan toplanan taşların uzun süre güneş ve atmosfer koşullarına maruz kalmaları, bağlayıcı harç ile aderans sağlama özelliklerini azaltır. Bu taşlar yapıda kullanıldıklarında çok çabuk parçalanır ve dağılırlar. Ocaklardan çıkarılan taşlar, patlayıcılarla elde edilirse taşlarda kılcal çatlaklar oluşabilir. Oluşan bu çatlaklar sonucu taşın mekanik dayanımı azalır, bünyesine su alması ve don – çözülme etkisi ile bozulmasına yol açar. Taşın uygun olmayan kimyasal yapıdaki harçlarla birlikte kullanımı bozulmanın bir diğer nedenidir. Bağlantı elemanı olarak kullanılan metal kenetlerin açık hava koşullarına maruz kalması gibi detay hataları sonucu hacim genişlemeleri ile taş malzemelerde çatlamalara, parçalanmalara neden oluşu sık karşılaşılan malzeme bozulmalarındandır.¹⁰⁰

Tuğla, killi toprağın çıkarılıp hamurun hazırlanması, şekillendirilmesi, kurutulması ve fırınlandırılması olmak üzere dört aşamada üretilir. Tuğla üretilirken içerisinde büyük parçalar bulunması tuğlanın yapısını bozar. Tuğlanın açık havada kurutulması aşamasında ise havanın çok sıcak olması tuğla yüzeyinin içine nazaran daha çabuk kurumasına neden olacağından değişik rötne ve kılcal çatlaklar oluşur. Yeterince

¹⁰⁰ Kılıç, Y., 2007. A.g.e., 101.

kurutulmamış tuğlalarda pişirme sırasında kılcal çatlaklar oluşur. Pişirme sırasında tuğla içinde kömür ve benzeri maddeler varsa bunlar yanar, gaz çıkararak tuğla içerisinde boşluklar oluşturur ve tuğlanın yapısını bozar. Tuğlanın içindeki boşluk ya da gözeneklere giren su donarak tuğlayı çatlatır ve tuğla zaman içinde parçalanarak yok olur. Fazla pişen tuğla büzülür, az pişen ise yeterince sert olmaz ve atmosfer koşullarında çabuk aşınır. Duvar örgüsünde kullanılan tuğlalar çok boşluklu ise aşırı su emer ve tuğla suya doyar. Suyu doymuş tuğla, harcın suyunu emmediği için harçla iyi aderans sağlayamaz ve duvarlar yeterli mukavemete ulaşamazlar.¹⁰¹

Dış cephede kullanılan sıvalarda yağmur etkisi ve sıcaklık değişimi nedeniyle sürekli ıslanıp kuruma sonucu termal hareket meydana gelir ve sıvada çatlamalara yol açar. Zeminden yükselen nem etkisi altındaki duvarlarda suyun buharlaşmasıyla yüzeye sürüklenip kristalleşen tuzlar sıvaların parçalanıp dökülmesine neden olabilirler. Kârgir yapı elemanlarında kullanılan harçlar su köprüleri oluştururlar, harçların bütününde kalın tabakalar halinde kullanılması kuruma sonucu daha fazla deformasyona sebep olur. Ayrıca nem ve ısı geçişi açısından yapı elemanın homojen olarak çalışmasını engeller.¹⁰²

Yığma duvarlarda yer alan derzler çevresel etkilere karşı korunmasız oldukları için duvarın en zayıf bileşenini oluştururlar. Zaman içerisinde sürtünmelere, darbelere, rüzgârlara, su ve çeşitli kimyasallara maruz kalan duvar yüzeylerinde derzler aşınmaya başlar ve bir süre sonra tamamen boşalabilir. Derzlerin zarar görmesi ile duvarın bünyesine daha çok yabancı madde (su ve asit gibi) girerek duvarın içten içe zayıflamasına neden olur. Derz yapımında kullanılan harcın aşırı büzülerek çekilmesi, duvar üzerine yapılan aşırı yüklemeler gibi nedenlerle de derzler zarar görebilir.¹⁰³

Yapıda, taşıyıcı, kaplama, doğrama ve tesisat malzemesi olarak kullanılan metallerde rastlanan başlıca bozulma sebebi korozyondur. Bunun yanında canlı varlıklardan ve ısı etkisinden kaynaklanan bozulmalara da rastlanır. Korozyon, metallerin başka bir madde ile kimyasal ve elektrokimyasal reaksiyona girerek bozulması olarak tanımlanır. Metaller yapıda kullanılan diğer elemanlara göre daha soğuk

¹⁰¹ **Özısık, G.**, 2000. Yapı Mühendisliğinde Tuğla Elemanlar ve Yapı Sistemleri, Birsen Yayınevi, İstanbul. 83.

¹⁰² **Kılıç, Y.**, 2007. A.g.e., 106.

¹⁰³ BASF – YKS Yapı Kimyasalları – Tarihi Yapı Onarım ve Güçlendirme Rehberi. 8.

olduklarından bu elemanlar üzerinde yoğuşma daha çok meydana gelir. Dış koşullara açık kullanılan metaller korozyon sonucunda kendilerinin bozulmasının yanında birlikte kullanıldığı malzemeyi de etkiler temizlenmesi imkânsız pas lekeleri oluştururlar. Demir malzeme ise paslanınca hacminin genişlemesi sonucu yapıda kullanıldığı yerlerde saplandığı malzemenin çatlamasına, parçalanmasına yol açar.¹⁰⁴ Ahşap, ağacın gövde eksenine paralel, selüloz liflerinden ve bunları birbirine bağlayan amorf bünyeli “linyin” denilen maddeden meydana gelir. Selülozun suya çok düşkün olması ve hücreler içindeki boşlukların varlığı ahşabın hava etkisinden ve içinde bulunduğu ortamın koşullarından etkilenecek zarar görmesine yol açar. Mekanik dayanım, ahşabın yoğunluğuyla orantılı olarak artar. Ağaç kesildiği zaman bütün suyunu kaybetmez. Zamanla suyu buharlasan, ağacın hacmi azalır. Buna karşı kurumuş ağacın su almasıyla hacmi artar. Bu olaya ahşabın çalışması denir. Nem, su, zararlı biyolojik varlıklar, mikroorganizmalar ahşabın zarar görmesine yol açan en önemli unsurlardır. Bu da ahşabın boyutsal deformasyona uğramasına ve birleşim noktalarında ek gerilmelere neden olur.¹⁰⁵

4.2.2. Detay Hataları

Yapılarda, hatalı uygulama ya da olanaklarının kısıtlı olması sebebiyle, detaylarda yapılan yanlışlıklar sonucu bazı bozulmalar görülebilir.

Farklı fiziksel ve kimyasal özellikleri olan gereçlerin bir arada kullanılması, bir detay hatasıdır. Bakır - kursun, alüminyum - çinko, kumtası - kireçtası, sert harç – yumuşak taş, sert taş – yumuşak harç gibi malzemeler birlikte kullanıldıklarında, çeşitli bozulmalar meydana gelir. Mimarî elemanlarda bağlantı maddesi olarak kullanılan demir kenetlerin, dış koşullara maruz kalması, korunmalarına yönelik önlemlerin yetersiz kalması, yine bozulmalara neden olan bir diğer detay yanlışlığıdır. Benzer şekilde çatılarda kaplama işlerinin yetersiz ve yanlış uygulamaları ile malzeme ölçeğindeki bozulmaların yanı sıra yapıya su girişi ile nem oluşması da yapısal bozulmaları hızlandırıcı diğer detay hatalarıdır.¹⁰⁶

¹⁰⁴ Kılıç, Y., 2007. A.g.e., 110.

¹⁰⁵ Kılıç, Y., 2007.A.g.e., 112.

¹⁰⁶ Öner, E., 1992. A.g.e., 43.

4.3. İNSAN ETKİSİ

Tarihi yapıların bozulma sebeplerinin başlıcalarından birini, insanlardan kaynaklanan nedenler oluşturur. Sosyo – ekonomik yapının değişmesi, yeni sosyal yapıyı oluşturan kullanıcıların, kişisel ihtiyaçları doğrultusunda yaptıkları, fiziksel müdahaleler ile bu mimarlık örnekleri, karakteristik özelliklerini kaybederek hızla bozulmaya, yok olmaya başlamıştır.

İnsanların bilinçli veya bilinçsiz olarak neden olduğu bireysel eylemler, yapıların bozulmasında etkili olan önemli faktörlerdendir. Bireysel nedenlerden kaynaklanan bozulmalar, yapıyı oluşturan öğelerin yerinden sökülmesi, yüzey malzemelerinin değiştirilmesi gibi eylemler, yapım, onarım, bakım hataları, insanların bireysel ihtiyaçlarına paralel olarak yaptıkları özgüne aykırı müdahaleler ve ilk yapım hatalarından kaynaklanan hasarlar olarak sayılabilir. Bu müdahaleler daha çok tek yapı ölçeğinde oluşmakta ve orijinal plan ve cephe karakterlerinin değişmesiyle sonuçlanmaktadır.¹⁰⁷

Yapı bozulmalarına sebep olan bireysel nedenler, bakımsızlık, yapım onarım hataları, değiştirici müdahaleler olarak üç grupta toplanabilir.

4.3.1 Bakımsızlık

Bakımsızlık, yapılarda periyodik bakım gerektiren bölümlerin uzun süre onarılmamalarına bağlı olarak ortaya çıkan ve yapılarda bozulma sürecini hızlandıran temel nedenlerdendir. Yapılardan yağmur ve kar sularının uzaklaştırılması, sıva tamirleri, çatı aktarımları, duvar diplerinde yetişen ot ve benzeri bitkilerin temizlenmesi gibi cephe ile ilgili önlemler ve iç mekânların havalandırılmaları, işlevlerini yitiren malzemelerin asıllarına uygun şekilde değişimleri gibi basit müdahalelerin zamanında yapılması gerekir. Maliyetleri fazla olmayan ve yapının ömrünü uzatacak olan bu müdahaleler zamanında yapılmadığında, yapılarda müdahalesi son derece güç ve yüksek maliyet getiren bozulmalara, hatta kısmî yıkımlara neden olmaktadır.

¹⁰⁷ Büyükmihçı, G., 1997. A.g.e., 260

4.3.2 Yapım Onarım ve Bakım Hataları

Bozulmanın gerçek sebebini tespit etmeden, bozulmanın nedenini değil sonucunu ortadan kaldırmaya yönelik yapılan yanlış onarımlar, yapıya zarar veren bozulma nedenlerindedir.

Konusunda uzmanlaşmış mimar ve ustalar tarafından, uygun malzeme ve teknikle gerçekleştirilmeyen onarımlar, hasar nedenlerinin ve bozulma sürecinin kavranması ve onarımlarda kullanılacak malzeme seçiminde malzemelerin fiziksel ve kimyasal uyumlarına dikkat edilmesi gibi temel prensiplere dikkat edilmeden bilinçsizce gerçekleştirildiği için, kaba tamirden öteye geçmemekte ve yapılarda yeni bozulma nedenlerinin oluşması ile sonuçlanmaktadır.¹⁰⁸

Kârgir yapılarda bozulma sürecini hızlandıran ve yeni bozulma nedenleri oluşturan yanlış uygulamaların basında, çimento kullanımı gelmektedir. Portland çimentosunun yaygınlığı ve kazandırdığı çalışma hızı sonucunda, geleneksel kireç harçlarının kullanımı giderek azalmıştır. Ancak portland çimentosu harçları, geleneksel yapı taşları ve bağlayıcıları olan kireç harçları ve horasan harçları için uyumsuz fiziksel özellikler taşımaktadır. Yeniden üretilen harçların, geleneksel harçlarla aynı mekanik özelliklerde olmasına dikkat edilmediği için, portland çimentosu ile yapılan onarımlarda, çiçeklenmeler, farklı çalışmalar nedeniyle malzeme çatlamları gibi, uzun vadede daha büyük zararların görüldüğü uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Yapı duvarını sağlamlaştırmak ya da onarmak amacıyla kullanılan çimento harcı, yüksek basınç mukavemeti ve plastik özellikleri nedeniyle farklı çalışmalar durumunda ortaya çıkan gerilmeleri, geleneksel malzemelere yüklemekte ve malzemeleri aşındırmaktadır.¹⁰⁹

4.3.3 Özgün Yapıyı Değiştirici Müdahaleler

Sosyo-ekonomik yapının değişimi sonucu ortaya çıkan yeni kullanıcıların, kişisel gereksinimleri ve beğenileri doğrultusunda fonksiyon değişikliği ile mekân içindeki bazı öğelerin kaldırılması veya yeni öğelerin eklenmesi şeklinde gerçekleştirdikleri fiziksel müdahalelerdir. Bu müdahaleler sonucu oluşan en önemli tahribat, mimarlık

¹⁰⁸ Kılıç, Y., 2007. A.g.e., 116.

¹⁰⁹ Kılıç, Y., 2007. A.g.e., 112.

örneklerinin karakteristik özelliklerini simgeleyen orijinal plan şemalarının ve dekoratif öğelerin tahrip olması ve yok edilmesidir.

Kullanıcı etkileri ile oluşan ve yapının özgün karakterini kaybetmesine yol açan müdahaleler, doğrama ebat ve malzemelerinin değiştirilmesi, yeni pencere-kapı boşlukları açılması, mevcut bazı pencere-kapı boşluklarının kapatılması, cephe süsleme elemanlarının hasar görmesi ya da yok edilmesi, tesisat-havalandırma gibi nedenlerle cepheye yeni ve uygunsuz elemanlar ilave edilmesi, balkonların kapatılarak iç mekânlara dâhil edilmesi, reklam panoları-tabelalar gibi görüntü kirliliğine neden olan elemanların monte edilmesi, üst kat teraslarının kapatılarak iç mekânlara dâhil edilmesi, çatının malzemesi ve kotunun değiştirilmesi ve kat ilaveleri şeklinde ortaya çıkmaktadır.¹¹⁰

4.3.4 İncelenen Yapıların Koruma Sorunları

Yapılarda oluşan bozulma nedenleri genel olarak anlatıldıktan sonra, tezimizin katalog bölümünde ele alınan yapıların durumları incelendiğinde, yapıların genel olarak korundukları ve iyi durumda oldukları, ağırlıklı bozulma nedenlerinin insan kaynaklı yanlış müdahale, bakım ve özgün yapıyı değiştirici müdahalelerden kaynaklandığı söylenebilir.

Paşakapısı Cezaevi (katalog no.1), dışarıdan gözlemlenebildiği kadarıyla özgün detaylarını korumuş görünmektedir. Yapı çevresi yüksek duvarlarla çevrildiği için ve yapıya yaklaşma imkânı olmadığı için ayrıntılı inceleme yapılamamıştır(bkz. Resim78-79). İç mekâna halen fiilen kullanıldığı için girilememiştir. Cezaevi fonksiyonunu devam ettiren yapının iç mekânında ciddi müdahaleler ve bozulmalar olduğu düşünülmektedir.

¹¹⁰ Kılıç, Y., 2007. A.g.e., 117.

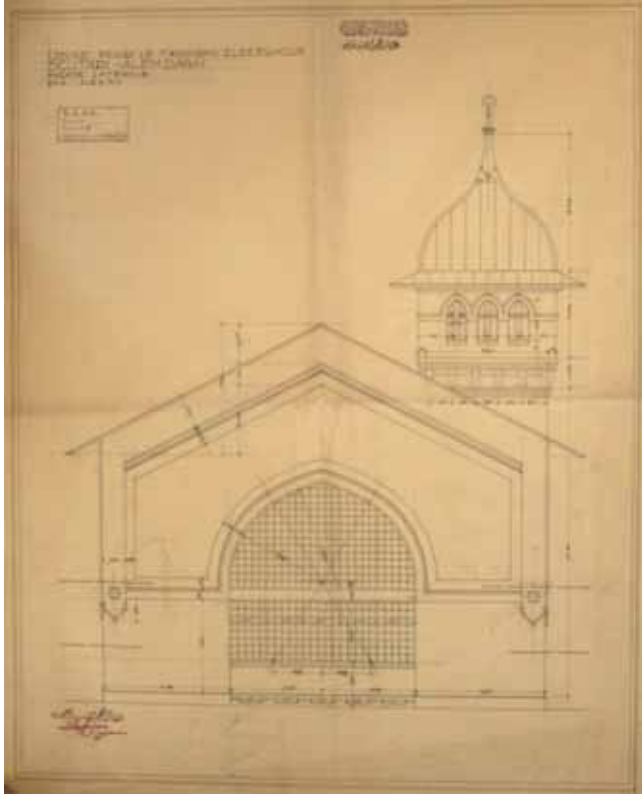

Resim78 Paşakapısı Cezaevi (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)

Resim79 Paşakapısı Cezaevi (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)

Tramvay Muhavvile Merkezi, restorasyonu tamamlanarak 2008 yılında müze haline getirilmiştir. Katalog yapıları içinde en bakımlı ve korunmuş yapılar arasındadır. Ancak bu yapıda, katalog bölümünde verilen orijinal projede yere kadar açık ve doğramayla kapatılan, yan cephede bulunan büyük pencere boşluğu, yarıya kadar örülerek küçültülmüştür(bkz. Resim80). Ayrıca yine projesinde gösterilen, kule tepesinde alemlerle olan bitişte süsleme detaylarında kayıplar vardır.

Belge2 Tramvay Muhavvile Merkezi Yan Cephe Görünüşü (Orijinal Kemalettin İmzalı, Büyükseçgin, İ., Arşivi)

Resim80 Tramvay Muhavvile Merkezi Yan Cephe Görünüşü (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)

Kandilli Camisi'nde (katalog no.3), giriş kapısı önüne pvc doğramadan ilave küçük bir giriş bölümü eklenmiş üzeri yapıyla uyumsuz eternit kaplamayla örtülmüştür. Merdivenle ulaşılan bu girişin altına tuvaletler eklenmiştir (bkz. Resim81). İçeride son cemaat bölümünün bir bölümü imam odası yapmak için camekânla kapatılmıştır. İçeride kalorifer tesisatı çekilerek uyumsuz kalorifer petekleri yerleştirilmiştir. Çatı saçağında yağmur inişlerine yakın yerlerde su alma problemlerinden kaynaklanan bozulmalar, boya dökülmeleri mevcuttur (bkz. Resim82). Cephede nem problemlerinden kaynaklanan kabarma ve bozulmalar görülmektedir(bkz. Resim83).

Resim 81 Kandilli Camisi İlave Giriş+Tuvalet
(Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)

Resim 82 Kandilli Camisi Saçakta Bozulma
Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)

Resim 83 Kandilli
Camisi Cephe
Bozulmaları
(Büyükseçgin, İ.,
Eylül 2009)

Ahmet Ratıp Paşa Köşkü (katalog no. 4), 1999 yılında cephe kaplamasından ahşap karkas sistemine kadar kapsamlı bir restorasyon geçirmiştir ve birçok ögesi yenilenmiştir(bkz.Resim84). Yapı kullanılmadığından periyodik bakım yapılmamış ve cephe kaplamalarında boya dökülmeleri ve bozulmalar başlamıştır (bkz. Resim85). Yapının içine girilemediğinden iç mekânda meydana gelebilecek bozulmalar tespit edilememiştir.

Resim84 Ahmet Ratıp Paşa Köşkü 1999 Onarımları (İstanbul 6 No'lu Koruma Kurulu Arşivi)

Resim85
Ahmet Ratıp
Paşa Köşkü
(Büyüksaçın,
İ., Aralık 2008)

Ayazma

Mektebi (katalog no. 5), plan şeması olarak özgün halini korumaktadır. Okulun hemen yanına depo maksatlı kullanıldığı sanılan niteliksiz ilave bir bölüm eklenmiştir(bkz.Resim86). Genel olarak bakımlı olan yapıda fonksiyonu gereği yoğun kullanımdan kaynaklanan malzeme aşınmaları dışında önemli bir yapısal bozukluk bulunmamaktadır(bkz.Resim87). Cephelerde yapıyla uyumsuz ve cepheyi bozan klima üniteleri, özensiz çekilmiş elektrik vb. kablolar bulunmaktadır (bkz.Resim88). Bazı cephelerde pencere ve kat silmelerinde, kendiliğinden ya da yağmur inişi vb. müdahaleden kaynaklanan kopma ve eksilmeler bulunmaktadır(bkz.Resim89). İç mekânda bazı odaların zeminlerinde orijinal döşeme kaplamasıyla uyumsuz yeni malzemeler kullanılmıştır(bkz.Resim90).

Resim86 Ayazma
Mektebi İlave
bölüm
(Büyükseçgin, İ.,
Eylül 2009)

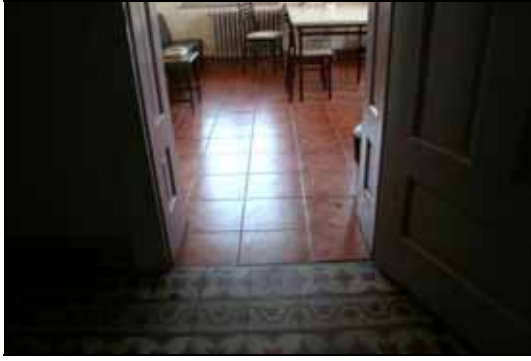
Resim87 Ayazma
Mektebi
(Büyükseçgin, İ.,
Eylül 2009)

Resim88 Ayazma Mektebi (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)

Resim89 Ayazma Mektebi (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)

Resim90 Ayazma Mektebi (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)

Resim91 Ayazma Mektebi (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)

Kandilli Rasathanesi (katalog no. 6) içinde bulunan jeodezi fakültesi binası, cepheleri itibarıyla bakımlı ve iyi durumdadır. İç mekânı sade olan yapıda ana koridor zeminini 30x30 yeni seramik malzeme ile kaplanmıştır(bkz.Resim92). Yan giriş kapısının açıldığı koridor camekânla kapatılarak çay ocağı yapılmıştır

(bkzResim93). Kapı ve pencereler eskitme görünümü olarak yenilenmiştir (bkzResim94).

Resim92 Jeodezi Fakültesi (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)

Resim93 Jeodezi Fakültesi (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)

Resim94 Jeodezi Fakültesi (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)

Depo ve teknik mekânlar olarak kullanıldığı düşünülen bodrum kat, zemini laminat parke kaplanarak sınıf haline getirilmiştir(bkzResim95). Bodrum kata açılan bir kapıdan yapı temeli dışında, yalıtım amaçlı veya tesisat galerisi vb. amaçla kullanılabilir ikinci bir duvar yapılarak arada bir koridor yapıldığı tespit edilmiştir(bkzResim96-97).

Resim95 Jeodezi Fakültesi (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)

Resim96 Jeodezi Fakültesi
Galeri(Büyükseçgin, İ., Eylül
2009)

Resim97 Jeodezi Fakültesi
Galeri (Büyükseçgin, İ., Eylül
2009)

Güneş fiziği laboratuvarı ve gözlemevi cepheleri itibariyle oldukça bakımlı ve iyi durumdadır. İç mekânda kapı ve pencereler özgüne uyumlu şekilde yenilenmiştir(bkzResim98). Gözlem evi ve dürbün bulunan bölümde görülen herhangi bir bozulma yoktur, bakımlı ve iyi durumdadır(bkz.resim99)

Resim98 Güneş Fiziği Laboratuvarı (Büyükseçgin, İ.,
Eylül 2009)

Resim99 Gözlemevi
(Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)

Lojman ve müze binalarında dışarıdan görülen hiçbir aykırı müdahale ve bozulma bulunmamaktadır. Bu yapıların içlerine girilemediğinden, iç mekânda herhangi bir bozulmanın olup olmadığı tespit edilememiştir.

Kısıklı Camii (katalog no.7), en fazla müdahale görerek bozulan yapıdır. Orijinal projesinde bir ana bölüm(harim) ve revaklı bir son cemaat yerinden meydana gelen camiye, son cemaat revaklarından itibaren yaklaşık ana bölüm kadar büyük betonarme bir ilave yapılmıştır(bkz.Resim100, Şekil 4.1). Bu ilave ile yapının revak bölümü kapatılmış, betonarme taşıyıcı sistem elamanları revak sütunlarına

yapıştırılmıştır(bkz.Resim102-103-104) Yaklaşık yirmi-otuz yıl önce yapılan bu ilaveye ek olarak caminin kibleye göre sağ yanında zemin altına bir kat inilerek yeni bir betonarme ilave mekân yapılmıştır(bkz.Resim101). Yapının doğramaları ve harimde bulunan içlik pencereler özgününe uygun olmayan şekilde yenilenmiştir(bkzResim105). Bazı pencere ve revak açıklıkları kapatılmıştır. Yapı iç mekânında mahfele çıkan merdiven altı uyumsuz ahşap doğrama ile kapatılmıştır. İçeride kalorifer tesisatı çekilerek kalorifer petekleri yerleştirilmiştir(bkz.Resim106). Harim bölümünde bazı duvarlarda, zemin oturmasından kaynaklanan çatlaklar bulunmaktadır.

Resim 100Kısıklı Camii (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)

Belge 6 Kısıklı Camii Yan Cephe
(Vakıflar B. Müdürlüğü Arşivi)

Resim101 Kısıklı Camii (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)

Resim102 Kısıklı Camii (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)
İlave Bölüm

Belge 6 Kısıklı Camii Giriş Cehesi
(Vakıflar Arşivi)

Resim103 Kısıklı Camii
İlave Bölüm Taşıyıcı
Sisteminin Esas Yapıyla
Birleşimi (Büyükseçgin, İ.,
Eylül 2009)

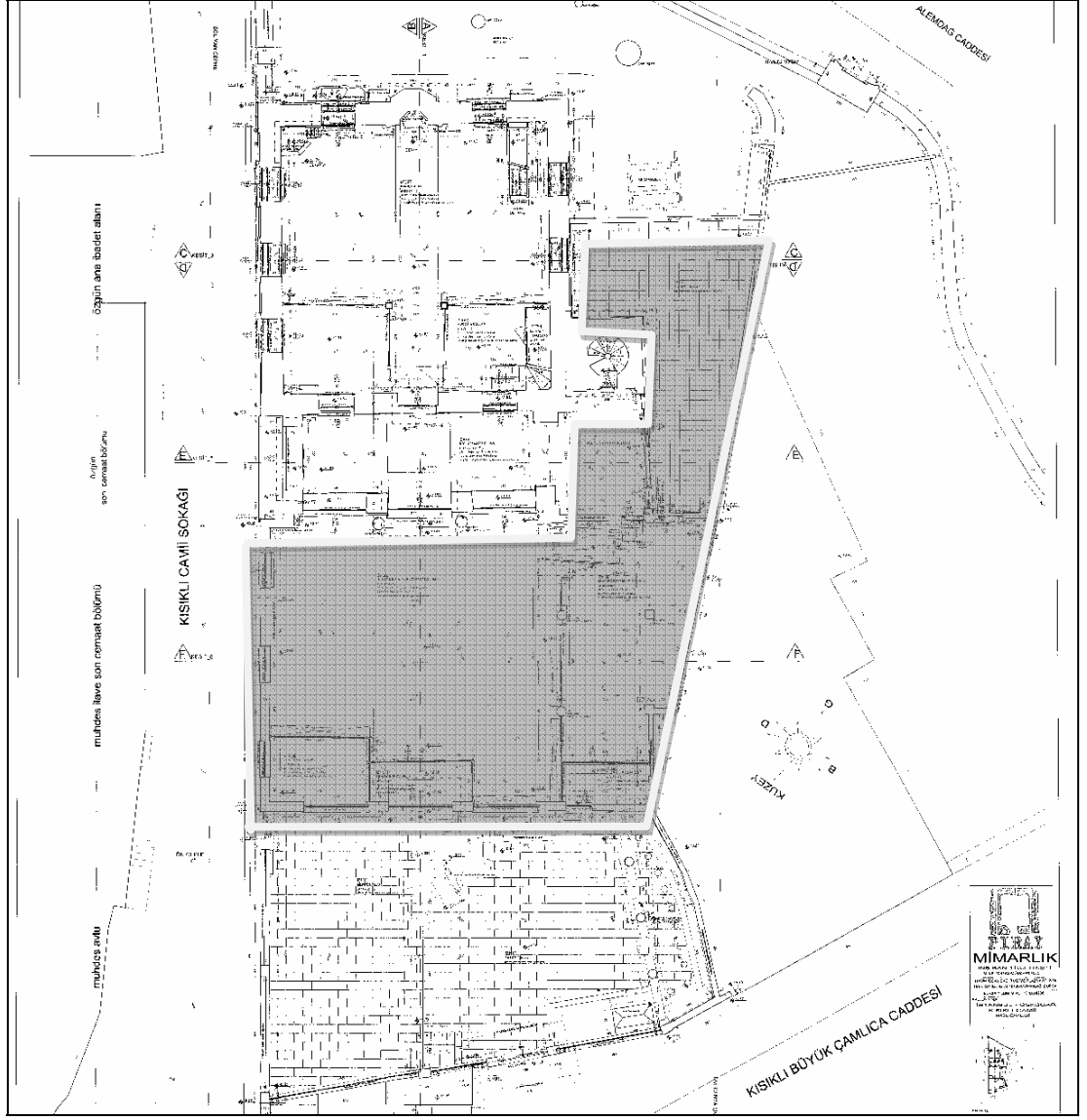
Resim104 Kısıklı Camii Son Cemaat
Yeri (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)

Resim105 Kısıklı Camii
(Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)

Resim106 Kısıklı Camii (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)

Şekil 4.1 Kısıklı Camii Zemin Kat Planı (Rölöve 2008, İstanbul 6 Numaralı Koruma Kurulu Arşivi)

Nasuhi Mehmet Efendi Tekkesi müştemilatı (katalog no. 8), cephe olarak bakımlı ve özgün halini korumaktadır. Yapılan restorasyon sırasında birçok malzeme ve detay hatası yapılmıştır. Ahşap olan kat döşemeleri betonarme yapılmıştır. Çatı arası kullanıma açılmış ve cephede üçgen çatı penceresi kullanılmıştır(bkz.Resim107). 1988 tarihli olan ve İstanbul 6 numaralı koruma kurulu işlem dosyasında bulunan projelerin raporunda Mühendis Vecih Yazıcı şu tespitlerde bulunmaktadır. Çıkmaz sokak cephesinde zemin katta, arka bahçeye açılan ve araba geçecek kadar geniş olan boşluk kapatılmıştır(Bkz. Şekil 4.2). Kapatılan bu bölümden üst kata çıkan ayrı bir merdiven yapılmıştır. Doğu cephesinde bir odanın iç kapısı örülmüş, penceresi kapı haline getirilerek ailenin yarış atı için yer yapılmıştır. Ana girişin sol tarafına bir helâ yapılmış, penceresi küçültülmüştür. Doğu cephesindeki orta oda banyo haline

Üsküdar Halkevi Binası (katalog no. 9), cephelerinde yapıyla uyumsuz ve cepheyi bozan klima üniteleri, özensiz çekilmiş elektrik vb. kablolar bulunmaktadır. Depo olarak kullanıldığı sanılan yapıya bitişik tek katlı niteliksiz ilave yapılmıştır(bkz.Resim108). İç mekânda, kaymakamlık fonksiyonundaki yoğun kullanımı ile çeşitli malzeme aşınmaları barındırmaktadır. Kaymakam makam odası içine yapının mimari üslubu göz ardı edilerek düzenlemeler yapılmıştır. Alçı ve alçıpan öğelerle günümüz niteliksiz eklemeleri yapılmıştır. Genel olarak plan şeması korunan yapıda kapı ve pencere elemanları uygun olmayan malzeme ve formlarda yenilenmiştir(bkz.Resim109). Zemin kaplamaları, bazı bölümlerde uygun olmayan malzemelerle yenilenmiştir. Merdiven sahanlıklarında uyumsuz camekân bölücü kullanılmıştır(bkz.Resim110). Çeşitli bölümlerde camekânla bölmeler oluşturulmuştur. Bodrum katta nemden kaynaklanan bozulmalar mevcuttur.

Resim108 Üsküdar Halkevi(kaymakamlık) (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)

Resim109 Üsküdar Halkevi(kaymakamlık) (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)

Resim110 Üsküdar Halkevi(kaymakamlık) (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)

Resim111 Üsküdar Halkevi(kaymakamlık) (Büyükseçgin, İ., Eylül 2009)

Torosyan Villası (katalog no. 10), en bakımlı yapılardan biridir. Cephe özellikleri açısından özgün haliyle korunmuştur. İç mekânda büyük çaplı herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Konut fonksiyonu, işyeri fonksiyonuna dönüşmesine rağmen plan şeması korunmuştur. Yapılan kapı ve pencere yenilemelerinde dönemine uygun detaylar seçilmiştir. Zemin kat taşlığı ve sofası mermer kaplanmıştır. Ahşap tavanlar yenilenmiştir. Bazı odalarda ahşap tavanın pencere hizası altına düşmesi tavanın sonradan yapıldığını düşündürmektedir(bkz.Resim115). Bazı odalarda aydınlatma armatürleri ahşap tavanla uyumsuz kullanılmıştır(bkz.Resim116-117).

Resim112
Torosyan
Villası
(Büyükseçgin,
İ., Eylül 2009)

Resim113 Torosyan Villası (Büyükseçgin, İ., Nisan 2009)

Resim114 Torosyan Villası (Büyükseçgin, İ., Nisan 2009)

Resim115
Torosyan
Villası
(Büyükseçgin,
İ., Nisan
2009)

Resim116-117 Torosyan Villası (Büyükseçgin, İ., Nisan 2009)

5.SONUÇ

Osmanlı'da 18.yy'da III. Selim'le genel yaşantı ve devlet sisteminde başlayan batılılaşma hareketleri, II. Mahmut devrinde mimari alanı da kapsayarak devam etmiştir. Dönemin hükümetleri bu yeni imar hareketlerini, şehri Avrupa kentlerine benzetme çabası yönünde yürütmüşlerdir. Meydanlar ve caddeler açma, ahşap mimari yerine kargir ve yüksek binalar tercih etme, apartman vb. türlere düşkünlük ile Avrupalılara özgü mimari tarz ve öğelerin öncelikle tercihi, Tanzimat sonrası yapılaşmada öne çıkan gelişmelerdir.

Tanzimat Fermanı ile Batı düşünce ve yaşantısına açılan İmparatorluk başkentinde, çevre biçimlemesi ve sanat Batı örneklerini tekrarlayan bir yönde gelişmiştir. 19. yüzyıla kadar Hassa Mimarları Ocağı'nda yetişen ustalar tarafından yürütülen, tasarım, yapım, onarım ve denetimlerinin yapılması işleri ise, bu yüzyılda, gelişen karmaşık mekânsal problemlerin çözümüne geleneksel yapı yöntemleriyle yanıt veremeyen bu ocağın tekelden çıkarak yabancı uyruklu, ya da, Batı eğitimi görmüş azınlık mimarların eline geçmiştir. 19. yy sonunda bina yapım faaliyetlerinin tamamen batılı mimarların elinde olduğu ve batılı mimari üslupların (barok, ampir, rokoko, art nouveau vb.) uygulandığı bir evreye girilmiştir

1850'lerden başlayarak Galata, Beyoğlu, Beşiktaş, Ortaköy ve yüzyılın son çeyreğinde Yıldız çevresi, Şişli, Nişantaşı ve Maçka bölgeleri yeni Osmanlı kent-soylusunun beğenilerine uygun bir biçimde ve sur içindeki eski İstanbul kentinden farklı bir düzen ve ölçekte büyümeye başlamışlardır. Bu dönemde, sur içindeki eski kent dokusuna getirilen benzer değişiklikler ise, Eminönü, Sultanhamam ve hanlar bölgesi ile devlet işlerinin yürütüldüğü Bab-ı Ali ve Ayasofya bölgelerinde görülmüştür. Bu yıllarda Batı seçmeciliğinden esinlenmiş çok katlı bankalar, görkemli yönetim binaları, büyük iş hanları, Galata Köprüsü'nün iki başında, kentin ölçülü dokusuna yabancı ve düzensiz olarak yapılmışlardır.

Yabancı mimarların İstanbul'da dini yapılar yanında sivil yapılarda da boy göstermelerinin artması ve Balyan ailesinin resmi yapılardaki etkinlikleriyle bazı yabancı tanınmamış mimarların dahi İstanbul'da sivil yapılar bina etmeleri neticesinde, şehrin klasik mimarisi değişime uğrarken tamamen batılı tipolojilerin örneklmeleri görülmeye başlamıştır. Bu dönemde Balyan Ailesi, Alexandre

Vallaury, Raimondo D'Aronco, A. Jahmund, Mongeri faaliyet gösteren başlıca yabancı mimarlardır.

Bu dönemde Avrupa'da ortaya çıkan, ülkede İttihad ve Terakki Cemiyeti'nin öncülük yaptığı milliyetçik düşüncesi, Ziya Gökalp'in önderliğinde siyasi, felsefi, ekonomik ve hukuk alanlarında etkisini artırarak yaygınlaşmıştır. Türklük ve milliyetçilik akımlarının, 19.yüzyıl ikinci yarısından itibaren bir politika haline sokulması, mimaride de milliyetçiliğin gösterimini zorunlu kılmıştır. Avrupalılaşıma çabaları sırasında, Türk kimliğini kaybetmemek için kendi özüne dönerek, Selçuklu ve Osmanlı mimarisinin klasik unsurları ile Türk geleneğine uygun yapılarla, değişik bir yöntem denenmiştir ve ortaya Türk Yeni-Klasik mimarisi çıkarılmıştır. Bu mimaride, Osmanlı mimarisinin yapı elamanları Selçuklu mimarisinin süslemeleriyle kaynaştırılarak bir sentez yapılmıştır. Böylece, mimarlık tarihimizde geçmişten günümüze kadar geçen süreçte, Selçuklu ve Osmanlı Klasik mimarisi sonrasında kendine özgü karakteri ve şahsiyeti olan, önemli bir mimari ortaya çıkarılmıştır.

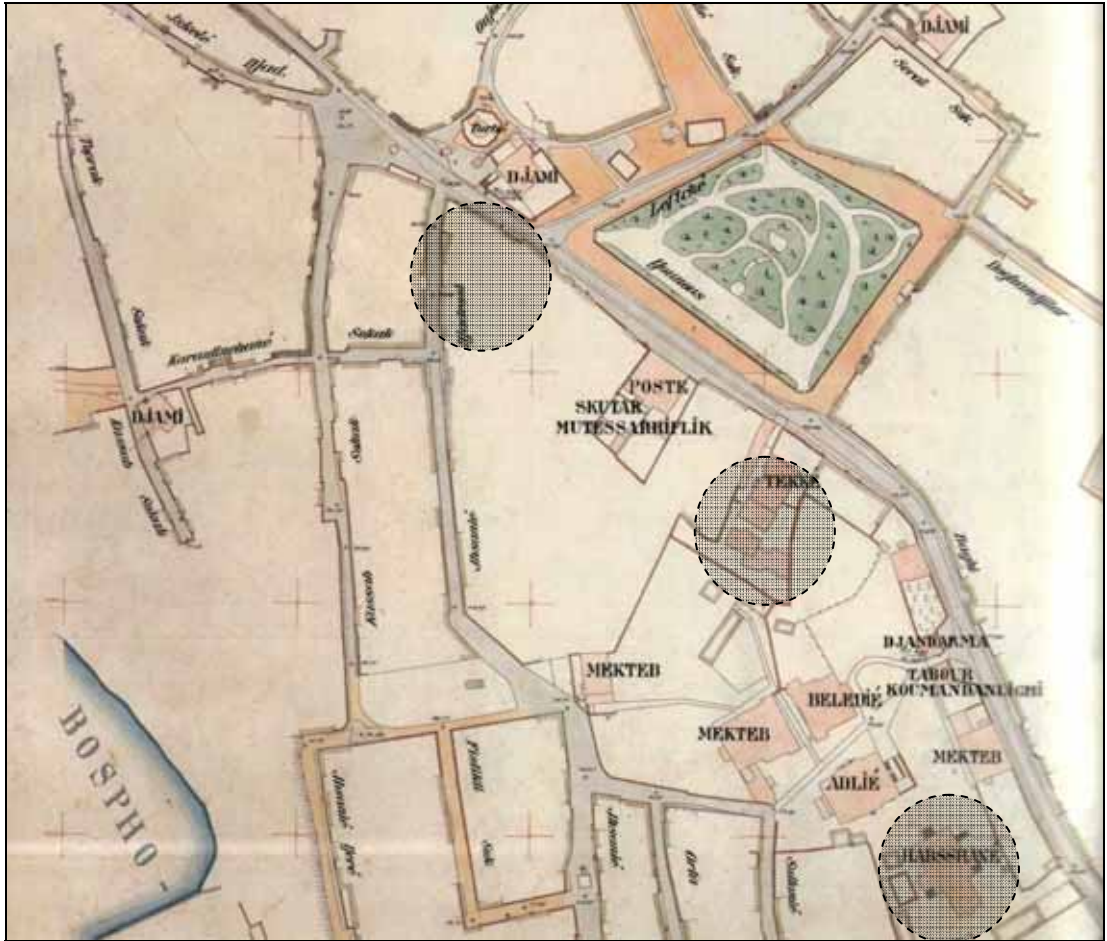
İttihad ve Terakki Hükümeti ve ardından Cumhuriyet hükümetinin de bu yeni akımı desteklemesiyle okul, cami, istasyon, hükümet binaları gibi önemli birçok kamu binası ve özel binalar bu üslupta yapılmıştır.

En önemli temsilcisi Mimar Kemaleddin olan Yeni-Klasik üslubun bir diğer temsilcisi Vedat Bey'dir. Kemaleddin Bey klasik Osmanlıdan fazla ayrılmamasına karşın Vedat Bey arada bir Arap motiflerinden de (Mısır) istifade etmiştir. Bu iki isimle birlikte anılması gereken bir diğer önemli isim, Kemaleddin Bey'in evkaftaki görevi sırasında yardımcılığını yapan Ali Talat Bey'dir. Kemaleddin Bey'in resmi halefi olarak heyet-i fenniye müdürlüğüne getirilen mimar Nihat Nigizberg'le Yeni-Klasik üslup devam etmiştir. En önemli eserlerini 1909-1930 yılları arasında veren bu mimari üslup yine Batı'dan gelen modern mimari anlayışıyla uygulama sahasından çekilmiştir.

Üsküdar'da 1900-1930 yılları arasında Yeni-Klasik üslupta yapılan on dört adet yapı tespit edilmiştir. Yeni-Klasik üslupta kullanılan planlama ilkeleri ve bezeme öğeleri bu on dört yapıda belirgin bir şekilde öne çıkmaktadır. Yalnız incelenen yapılardan Ahmet Ratıp Paşa köşkünde bu üsluptan ayrıca art- nouveau özellikli süsleme öğeleri tespit edilmiştir. Bu üslupta yapılan yapılarda, kemerli pencere ve kapılar, kuleler, geniş saçaklı kırma çatılar, girişleri vurgulayan çıkmalar, taç kapı formunda girişler,

kat silmeleri, üzengi noktalarından birbirine bağlanarak pencere aralarını birleştiren silmeler, furuşlar ve rozetler kullanılmıştır.

İncelenen on dört yapıdan Ahmet Ratıp Paşa köşkünün, Ayazma Mektebi'nin ve Üsküdar Mevlevihanesi için yapılan yeni semahane tasarımının mimarı, yayınlanmış kaynaklarda belirtildiği üzere Mimar Kemaleddin'dir (bkz. Katalog no: 4,5,11) . Tramvay muhavvile merkezinin mimarının da Kemaleddin Bey olduğu katalog bölümünde sunulan orijinal projesiyle ispatlanmıştır (bkz. katalog no:2). Paşakapısı cezaevi, Nasuhi Mehmet Efendi Tekkesi müştemilatı ve Üsküdar Halkevi yapılarının yaklaşık beş yüz metrelik bir alan içinde olmaları ve yakın yıllarda inşa edilmiş olmaları, bu üç yapının da dönemin en önemli devlet mimarı olan Kemaleddin Bey tarafından yapılmış olabileceğini düşündürmektedir (bkz. katalog no:1,8,9).

Şekil 5.1 Paşakapısı Cezaevi, Mehmet Nasuhi Tekkesi ve Üsküdar Halkevi binalarını gösteren vaziyet planı (Alman Mavi haritaları 1913-1914)

Kısıklı Camii mimarının, katalogda verilen orijinal projeden Ali Talat Bey olduğu belirlenmiştir (bkz. katalog no:7). Diğer katalog yapılarının mimarları hakkında bir bilgiye ulaşılamamıştır (bkz. katalog no: 3,6,10).

Yapılan incelemeler sonunda Paşakapısı Cezaevi hariç tüm yapıların bakımlı ve yapısal anlamda iyi durumda oldukları tespit edilmiştir. Bozulmalar daha çok insan kaynaklı yanlış müdahalelerden meydana gelmiştir. Paşakapısı Cezaevi, fonksiyonunu devam ettirdiği için içeriden incelenememiştir ancak yapının iç mekânında kullanımdan kaynaklanan ciddi müdahaleler ve bozulmalar olduğu düşünülmektedir. Yeni-Klasik mimari dönem özelliklerinin birçoğunu bünyesinde barındıran bu yapının, fonksiyonunun değiştirilerek, müze veya kültür-sanat fonksiyonlarında kullanılması, örneğin Mimar Kemaleddin Müze ve Kültür Evi olarak restore edilmesi ve kamu kullanımına açılmasının doğru bir yaklaşım olduğu tarafımızdan düşünülmektedir. İnsan kaynaklı özgün yapıyı değiştiren müdahaleler en fazla Kısıklı Camii ve Nasuhi Mehmet Efendi Tekkesi meşruta binasında gözlemlenmiştir. Kandilli Rasathane'si içinde bulunan yapılar kısıtlamalardan dolayı ayrıntılı olarak incelenememiştir. Bu yapıların rölöveleri çıkarılarak üzerlerinde daha derinlemesine bir çalışma yapmak gereklidir. Ayazma mektebi ve Üsküdar Halkevi binalarına yapılan niteliksiz ekler kaldırılmalıdır.

Günümüzde, yeni ve modern yapı yapma çabası içinde, kimliksiz ve kişiliksiz yapıların çoğunlukta olduğu bir ortamda, Mimar Kemaleddin ve onu takip edenlerin bu coğrafyada yaklaşık bin yıllık bir geçmişe sahip mimariyi kullanarak, taklit etmeden, günün şartlarına uyarladıkları ve özgün bir mimari oluşturdukları gibi bizlerin de günümüz ihtiyaçları ve teknolojisi doğrultusunda, şahsiyetli bir mimari ortaya koyabileceğimiz hatırlanmalıdır. Bu anlamda tezimizde, bundan yüz yıl önce taklit etmeden ama özünden de kopmadan bir mimari oluşturma çabasının başarılı sonuçları ortaya koyularak günümüzde bu alanda çalışma yapacak ve mimari faaliyette bulunacaklara bir yöntem gösterilmeye çalışılmıştır.

KAYNAKLAR

- Ahunbay, Z.**, 1996. Çevre Koruma ve Restorasyon, Yapı Yayın, İstanbul.
- Akpolat, M.S.**, 1991. Fransız Kökenli Levanten Mimar Alexandre Vallauray, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Aktan, L.**, 2004. 20. yy Üsküdar Mimarisinde Çinili Mekânlar, Paşakapısı Cezaevi, 2. Ulusal Üsküdar Sempozyumu, Üsküdar, İstanbul, 12-14 Mart, **2** , 409-410
- Akurgal, E.**, 1984. Birinci ve İkinci Milli Mimarlık Akımları Üzerine Düşünceler, Mimaride Türk Milli Üslubu Semineri, AKM, İstanbul, 11-12 Haziran, 31-53.
- Alkanlı, N.**, 1973. İstanbul'da Çalışan Yabancı Mimarların Eserleri, Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü, İstanbul.
- Arkitekt dergisi**, 1946. Mimar Nihad Nigizberg, **1-2**, 44-45
- Aslanoğlu, İ.**, 1984. Birinci ve İkinci Milli Mimarlık Akımları Üzerine Düşünceler, Mimaride Türk Milli Üslubu Semineri, AKM, İstanbul, 11-12 Haziran, 41-51.
- Aykut, P.**, 1994. Mongeri Giulio, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayını, **5**, 487, İstanbul.
- Barillari, D. ve Godoli, E.**, 1997. İstanbul 1900 Art Nouveau Mimarisi ve İç Mekanları, YEM Yayınları, İstanbul.
- Barillari, D.**, 2006. Osmanlı Mimarı D'Aronco 1893-1909 İstanbul Projeleri(sergi katalogu), İtalyan Kültür Merkezi – İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayını, İstanbul.
- BASF – YKS** Yapı Kimyasalları – Tarihî Yapı Onarım ve Güçlendirme Rehberi.
- Batur, A. ve Yıldırım, Y.**, 2008. Mimar Kemaleddin Yapıları Rehberi, TMMOB Mimarlar Odası Yayını, İstanbul.
- Batur, A.**, 1994. Jasmund A., Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayını, **4**, 317-318, İstanbul.
- Batur, A.**, 1994. Balyan Ailesi, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayını, **2**, 35-41, İstanbul.
- Batur, A.**, 1994. Ahmet Ratıp Paşa Köşkü, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayını, **1**, 131-132, İstanbul.
- Büyükmihçi, G.**, 1997. Taş Sivil Mimarlık Örneklerinde Korumaya Yönelik Yöntem Önerileri ve Bu Yöntemlerin Kayseri Örneğinde Uygulanışı, Doktora Tezi, M.S.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Çelik, Y.**, 2006. Üsküdar Paşakapısı Tevkifhanesi: İnşası ve İşgali (1912-1923), 4. Ulusal Üsküdar Sempozyumu , Üsküdar, İstanbul, 3-5 Kasım, 2 , 235-246
- Çete, N.İ.**, 1995. Adım Adım Mimar Kemalettin'in İkizevlerine doğru, Yapı Dergisi, 165, 44-46
- Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi**, 1994. Kandilli Rasathanesi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayını, İstanbul. 4, 411-412.
- Eldem, S.H.**, 1984. Son 120 Sene İçinde Türk Mimarisinde Millilik ve Rejionalizm Araştırmaları, Mimaride Türk Milli Üslubu Semineri, AKM, İstanbul, 11-12 Haziran, s. 53-59.
- EğİN, E.**, 1994. Kısıklı Camii, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayını, 5, 6-7, İstanbul.
- Ekşi, E.**, 2004. Kandilli Sit Alanının sayısal Ortamda Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ersen A.**, 1991. Tas Koruma Kuramı ve Uygulamalarının Evrimi, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi, Doçentlik Çalışması, İstanbul.
- Erşan, G.**, 1998. Mimar Kemaleddin'in Dini Eserleri, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ertekin, H.**, 1982. Kemalettin Bey'i Anarken, Mimarlık Dergisi, 181, 10-12.
- Eskioğlu, O.**, 2004. Modernleşme Ekseninde Mimar Kemalettin'in Kimlik Kurgusu, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Galitekin, A. N.**, 2001. Hadikatü'l-Cevâmi Ayvansarayı Hüseyin Efendi/Ali Satı' Efendi/ Süleyman Besim Efendi, İşaret Yayınları, İstanbul.
- Geleneksel Ahşap Yapı Uygulamaları**, 2008. İBB Kudep Yayınları, İstanbul.
- Göksel, A.E.**, 1999. Bir sadakat Hikayesi Maçka Palas, Körfezbank Yayınevi, İstanbul.
- Gültaş, D.**, 2008. Raimondo D'Aronco: İstanbul'daki Yapılarında Cephe Biçimlenişi ve Detayları, Yüksek Lisans Tezi, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Gürdal, E.**, 1984. Yapıda Koruma Kavramı ile Koruyucu Sistemler, Yapı Koruyucuları Semineri, Y.E.M. Yayınları, İstanbul.
- Haskan, M.N.**, 2001. Üsküdar Kaymakamlık Binası, Yüzyıllar Boyu Üsküdar, Üsküdar Araştırma Merkezi Yayını, 3, 1444, İstanbul.
- Haskan, M.N.**, 2001. Mevlevihane Mescidi, Yüzyıllar Boyu Üsküdar, Üsküdar Araştırma Merkezi Yayını, 1, 255, İstanbul.

- Karal, E.Z.**, 1940. Tanzimattan Evvel Garplılışma Hareketleri, Tanzimat, Maarif Matbaası, İstanbul.
- Kılıç, Y.**, 2007. 19.yy İkinci Yarısı Kârgir Konut Mimarisi'nin Beyoğlu Bölgesi Örneğinde İncelenmesi ve Yapısal Ölçekte Bir Koruma Yaklaşımı Geliştirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, M.S.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Konyalı, İ.H.**, 1976. Abideleri ve Kitabeleriyle Üsküdar Tarihi, Türkiye Yeşilay Cemiyeti Yayınları, İstanbul.
- Kuran, A.**, 1984. Türk Mimarisinde Çeşitli Üsluplar Üzerine Görüşler, Mimaride Türk Milli Üslubu Semineri, AKM, İstanbul, 11-12 Haziran, 61-65.
- İşli, E.D.**, 1998. İstanbul Tekkeleri Mimarisi Eklentileri ve Restorasyonu, Doktora Tezi, Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Nigizberg, N.**, 1933. Mimar Kemalettin ve Eserleri, Mimar Dergisi, **1**, 19-21
- Öner E.**, 1992. Tarihî Yapılarda Strüktür Sağlama Yöntemleri, Yüksek Lisans Tezi , Y.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özısık, G.**, 2000. Yapı Mühendisliğinde Tuğla Elemanlar ve Yapı Sistemleri, Birsan Yayınevi, İstanbul. 83.
- Pamukciyan, K.**, 1960. Balyan(Bali, Garabet Amira, Kirkor Amira, Levon, Nigoğos, Sarkis, Senekerim, Simon), İstanbul Ansiklopedisi, s. 2089-2097.
- Rezan, Ç.**, 1994. Kandilli Camii, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayını, **4**, 410, İstanbul.
- Sözen, M.**, 1984. Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi ve Mimarları, Mimaride Türk Milli Üslubu Semineri, AKM, İstanbul, 11-12 Haziran, 35-39
- Sözen, M. ve Tapan, M.**, 1973.50 Yıllık Türk Mimarisi, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul
- Tanman, B.**, 1994. Üsküdar Mevlevihanesi, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayını, **7** , 348-349, İstanbul.
- Tanman, B.**, 1994. Nasuhi Tekkesi, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayını, **6**, 50-51, İstanbul.
- Tekeli, İ. ve İlkin, S.**, 1997. Mimar Kemalettin'in Yazdıkları, Şevki Vanlı Mimarlık Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Tuğlacı, P.**, 1993. Osmanlı Mimarlığında Balyan Ailesinin Rolü, Çığır Yayınları, İstanbul.
- Tutel, E.**, 2008. İskeleler Şehri İstanbul, İdo Yayınları, İstanbul. 54-57.

Yalçın, Z., 1971. Mimar Kemaleddin ve Eserleri, Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Kürsüsü, İstanbul.

Yavuz, Y., 1981. Mimar Kemalettin ve Birinci Ulusal Mimarlık Dönemi, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Basım İşliğı, Ankara.

Yavuz, Y., Mustafa III. Mektebi, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayını, 5, 555, İstanbul.

Yücel, E., 2008. Ali Talat Bey(1869-1922), Sanayi'-i İnşâiye ve Mi'Mâriyeden Doğramacılık, Marangozluk ve Silicilik İ'mâlâtına Âid Mebâhis, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayını, İstanbul. 5.

İnternet Kaynakları:

URL-1, 2009 <http://www.iett.gov.tr/metin.php?no=199>

URL-2, 2009 <http://www.scribd.com/doc/231316/Besiktas-Iskelesi>

ÖZGEÇMİŞ

Doğum Tarihi 26.02.1977

Doğum Yeri İstanbul

Orta Öğretim 1988-1995 Özel Tercüman Koleji

Lisans 1995-1999 YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü.

Çalıştığı Kurumlar 2000-Devam Ediyor Seçkin Mimarlık
2006-2008 Üsküdar Eski eser ve Çevre Derneği Başkanlık
görevi
2008- Devam Ediyor İstanbul 6 No'lu Koruma Kurulu Başkan
yardımcılığı görevi